BEVARANDEPROGRAM
ÖVRE OLYMPIA
OCH LASARETTSOMRÅDET

ANTAGET I KOMMUNFULLMÄKTIGE 2019-08-27

BEVARANDEPLANSKOMMITTÉN
Postadress SE-251 89 Helsingborg
helsingborg.se

HELSINGBORG

Text: Anna Rabow, Maja Jannerling, Regionmuseet Kristianstad
Foto: Anna Rabow, Maja Jannerling, Regionmuseet Kristianstad, Jessica Jönsson Kulturförvaltningen
Kartor: Christina Andersson, Stadsbyggnadsförvaltningen
Layout: Lennart Persson, Grafisk formgivning
Tryck: Tryckservice i Ängelholm

© Helsingborgs stad, Bevarandeplanskommittén 2019

ISBN 978-91-519-4080-9

Omslagsbild stor: Flygfoto från 1983. Foto Helsingborgs museer nr 1865-2016
Omslag liten bild 1: Slottsvångsskolan med det gamla vattentornet. Foto Helsingborgs museer nr 5423-2013
Omslag liten bild 2: Kv Gertrud, Åstorpsgatan 13. Foto Helsingborgs museer nr 2013_251
Omslag liten bild 3: Kv Rådjuret 1953. Foto Helsingborgs museer nr 1965-2010:1
Omslag bild baksida: Foto på Olympiaverket med Olympiaskolan i bakgrunden, kv Motorn. Foto Helsingborgs museer nr 190_2003_016

BEVARANDEPROGRAM
ÖVRE OLYMPIA
OCH
LASARETTSOMRÅDET

ANTAGET I KOMMUNFULLMÄKTIGE
2019-08-27

HELSINGBORGS STADS
BEVARANDEPLANSKOMMITTÉ

Innehåll

Förord	5
Inledning	6
Om kulturhistorisk klassificering	8
Bevarandeprogram, lagstiftning och bygglovshandläggning	10
Geografi och historik	12
Arkitektur och stadsplanering	23
Kulturhistoriskt klassificerad bebyggelse i Övre Olympia och lasarettsområdet	33

BILAGOR: Ortofotografi över området
Karta över klassificerade byggnader i området

Invigning av Gulfmacken på S. Stenbocksgatan med kv. Munkavången i bakgrunden. Den låga butiksbyggnaden från 1954 har inrymt både konsum och Sparbank. Foto Helsingborgs museer nr 499-2009:5

Förord

Sedan 1979 har bevarandeplanskommittén i Helsingborgs stad uppgiften att ta fram bevarandeprogram. Programmen skall vara underlag för samhällsplanering, sprida kunskap bland boende, fastighetsägare och andra intresserade om Helsingborgs bebyggelsemiljöer, samt stimulera till ett gott förvaltande av byggnader och miljöer i staden.

Bevarandeprogram Övre Olympia och Lasarettsområdet har ett antal föregångare:

- Bevarandeprogram för Helsingborgs stadskärna (1985)
- Råå (1991)
- Västra Tågaborg (1995)
- Olympia – Slottshöjden (1997)
- Drottninggatan – Pålsjö (1998)
- Wilson Park (1999)
- Ramlösa (2000)
- Helsingborgs stadskärna – ett utökat och reviderat program (2002)
- Mörarp (2004)
- Hasslarp och Kattarp (2006)
- Domsten och Eneborg-Högaborg (2008)
- Planteringen (2011)
- Hittarp och Laröd (2012)
- Gåsebäck och Husarområdet (2012)
- Husensjö (2013)
- Östra Tågaborg och Stattena (2015)
- Eskilsminne (2017)
- Fleninge och Ödåkra (2018)

Utöver dessa finns ett kulturminnesvårdsprogram för hela kommunen, antaget 1991. När det gäller landsbygden har detta ersatts av ett Natur- och kulturprogram som antogs 2018.

Arbetet med Bevarandeprogram för Övre Olympia och lasarettsområdet påbörjades 2018 under ledning av bevarandeplanskommittén. Kommittén har fem ledamöter. Ordföranden utses av kommunstyrelsen, två ledamöter utses av byggnadsnämnden och två av kulturnämnden. För inventering, fotografering samt manuskript har bebyggelseantikvarierna Anna Rabow och Maja Jannerling från Regionmuseet Kristianstad svarat. I arbetet har även tjänstemän knutna till kommittén deltagit.

Efter remisshanteringen har programmet bearbetats med anledning av inkomna synpunkter, varefter programmet skickats till Kommunfullmäktige för antagande.

Bevarandeplanskommittén
Helsingborg, december 2019

Inledning

Bevarandeprogrammet för Övre Olympia och lasarettsområdet innefattar väldigt varierande bebyggelse både vad gäller typ av bebyggelse, tidsperioder och arkitekturstilar. Det innefattar villaområden och flerbostadshus, institutionsbyggnader såsom skolor och sjukhusbyggnader, kyrka och elverk. Den struktur som fanns vid 1800-talets slut, med indelning av jordar och vägar, har fortsatt att påverka områdets utveckling med en del oregelbundna kvarter. De första byggnaderna inom området var institutionsbyggnader som uppfördes under andra hälften av 1800-talet i historiserande stilar med nygotiska och klassicerande inslag. Sjukhusbyggnader och skolor har fram till idag tillkommit och omdanats kontinuerligt inom området, ibland på bekostnad av tidigare bebyggelse men mycket finns bevarat. Stilarna har följt trenderna och det har tillkommit såväl funkis- och modernistiska byggnader, som betongarkitektur och helt moderna inslag.

Syfte

Under de första årtiondena in på 1900-talet började villabebyggelsen i östra delen av programområdet växa fram. Villorna under 1910- och 20-talet var ofta putsade, de tidigare med inslag av nationalromantik och jugend och de senare präglades av 20-talsklassicism. Under 1930-talet fortsatte villabyggandet och en del funktionalistiska inslag började göra sig gällande. Under 1940- och 50-talet utökades byggprojekten och även större flerbostadshus började uppföras, rött eller gult tegel var vanligast. Från 1960-talet har luckor i bostadskvarteren fyllts igen och några kvarter har förtätats, spåren i bostadsbebyggelsen från 1970-talet och framåt syns mest i omdaningar av äldre hus. Bevarandeplanskommitténs arbete syftar till att lyfta fram och tydliggöra värdena i denna levande kulturmiljö.

Detta bevarandeprogram har som uppgift att vara ett hjälpmedel i kommunens ärendehantering. Det skall underlätta bedömningen av bygglovsärenden och andra åtgärder som berör bebyggelsemiljön. Bevarandeprogrammet skall förtydliga de kulturhistoriska och arkitektoniska värdena, så att dessa uppmärksammas vid stadsplanering och bygglovshantering. Ett annat syfte med bevarandeprogrammet är att sprida kunskap om de kulturhistoriska värdena bland husägare och boende i området samt att öka intresset för att miljön vårdas och tas om hand på ett bra sätt.

Arbetet skall ge en historisk och kulturell förankring som gör närmiljö och omgivning gripbar och förståelig av alla. En levande och välkänd kulturmiljö stärker medborgarnas identifiering med den egna orten och engagemang i denna. Bevarandeprogrammet kommer att finnas på stadens hemsida och finns både att läsa och till försäljning via Helsingborg kontaktcenter samt på Kulturmagasinet. Förslag till bevarandeprogram skickas ut till samtliga fastighetsägare med byggnader som har klassats i programmet. I samband med detta hålls ett informationsmöte.

Status och tillämpning

Bevarandeprogrammets uppgift är att peka ut kulturhistoriskt värdefull bebyggelse och öka förståelsen för områdets historia. Bevarandeprogrammet antas slutligen av kommunfullmäktige. Bevarandeprogrammet har en rådgivande status, men är inte juridiskt bindande, och ska ses som ett ställningstagande kring vart det finns kulturhistoriska värden som behöver tas hänsyn till. I den kulturhistoriska klassificeringen har inte byggnadens tekniska status, eller framtida förändringsbehov vägts in.

Flygfoto från 1932 över villabebyggelsen och den nyanlagda parken Fyrkanten på Övre Olympia. Foto Helsingborgs museer nr 325_2006

I planärenden och bygglovsprövning gör stadsbyggnadsnämnden en helhetsbedömning utifrån både enskilda och allmänna intressen. Stadsbyggnadsnämnden har till uppgift att bevaka kulturhistorisk hänsyn såväl som estetiska, funktionella som ekonomiska faktorer.

Detaljplanering och bygglovsprövning ska, med hänsyn till den enskilda människans frihet, främja en samhällsutveckling med jämlika och goda sociala levnadsförhållanden och en god och långsiktigt hållbar livsmiljö för människorna i dagens samhälle och för kommande generationer. Stadsbyggnadsnämndens prövar ärenden utifrån en helhetssyn och med stöd i Plan- och bygglagen (SFS 2010:900).

För att skapa en levande kulturmiljö är det viktigt att byggnaderna används och har en funktion. Låt byggnaden, dess egenskaper och karaktär vara utgångspunkten för förändring och tänkt långsiktighet. För att uppnå exempelvis tillgänglighet och god energihushållning kan det kan krävas nya lösningar som är anpassade till huset. Rivning är alltid olycklig då byggnaden helt försvinner och med den en bit av historien, ombyggnad och tillbyggnad bör alltid prövas först. Särskilt värdefulla kulturmiljöer får inte förvanskas, men förvanskningsförbudet är inget förändringsförbud. Kulturhistoriska byggnader kräver särskild omsorg i samband med tillbyggnad och ombyggnad. Klarlägger och respekterar man de kulturhistoriska värdena kan man utföra många olika åtgärder även i en särskilt värdefull byggnad.

För att klarlägga värdena kan ofta sakkunnig hjälp behövas. Idag finns det certifiering av sakkunniga kontrollanter av kulturvärden och flera konsultfirmor i Skåne har certifierade medarbetare. Genom certifieringen säkerställs både utbildningsnivå och erfarenhet. Staden tillhandahåller även enklare rådgivning som en service till medborgarna som du kan nå via Helsingborg kontaktcenter:

- För frågor kring byggnadsvård, sök stadsantikvarien på Kulturförvaltningen
- För frågor som rör gestaltning och varsamhet, sök stadsarkitekten
- För frågor som rör bygglov och lovplikt, sök Stadsbyggnadsförvaltningens bygglovsavdelning

Om kulturhistorisk klassificering

Byggnaderna har klassificerats i tre grupper: *Särskilt värdefull bebyggelse* som omfattas av förvanskningsförbud enligt PBL 8:13§, *bebyggelse av kompletterande värde* samt *övrig bebyggelse*. Denna klassificering motsvaras på kartan längst bak i denna rapport av färgerna rött, gult och vitt (omarkerat). Klassificeringen har gjorts i relation till övriga byggnader och med hänsyn till stadens historia. I framtiden kan bedömningarna omvärderas då grunden för värderingarna ändras över tid.

Särskilt värdefull bebyggelse enligt PBL 8:13 §
Byggnader som anses särskilt värdefulla ur historisk, kulturhistorisk, miljömässig eller arkitektonisk synpunkt. Inom detta bevarandeprogram gäller detta både äldre bostadshus som är i gott skick utan sådana ändringar som minskat det kulturhistoriska värdet, och ett flertal institutionsbyggnader av olika ålder såsom huvudbyggnaden på lasarettet, andra byggnader med koppling till sjukhusverksamheten, och också skolbyggnader.

Bebyggelse av kompletterande värde för miljön
Vardaglig bebyggelse som är föredömligt väl bevarad och där eventuella till- och ombyggnader är anpassade till byggnadens karaktärsdrag så att dessa inte har försvunnit eller förminskats. Klassificeringen omfattar även bebyggelse med något förvanskade karaktärsdrag, men som genom sin ålder och anknytning till områdets historia ändå anses ha ett kulturhistoriskt värde.

Övrig bebyggelse
Det är svårt att ge en samlad kulturhistorisk bedömning utan historiskt perspektiv. Det gör att merparten av den nyare bebyggelsen är klassificerad som övrig bebyggelse. I de fall de har satts i en högre klass har det främst motiverats av ett arkitektoniskt värde. Nyare byggnader kan i framtiden komma att klassas högre. I kategorin övrig bebyggelse ingår även byggnader där värdet har förminskats genom mindre väl anpassade ändringar.

Kulturhistoriskt värde
Kulturhistoriskt värde är inget entydigt begrepp utan består av ett komplex av värden som kan delas in i dokumentvärden, upplevelsevärden och övergripande/förstärkande värden. Till dokumentvärdena räknas byggnadshistoriska, teknikhistoriska, samhällshistoriska, personhistoriska värden med mera. Dessa värden är absoluta, objektiva och kan lätt jämföras med motsvarande värden i byggnader från andra områden eller regioner. Ålder är här ett värde, men inte i sig själv utan i relation till andra värden och upplysningar om byggnadernas historia. Värdena kan berätta om tekniska innovationer i konstruktionen, planlösningar, byggnadsdetaljer, på vilket sätt byggnaderna har använts, vilka samhällsfunktioner som bedrivits i byggnaderna, hur man levt och umgåtts, betydelsefulla personers födelsehem etcetera. Samtliga dokumentvärden belyser på olika sätt olika sidor av den historiska utvecklingen i ett område.

Till dokumentvärdena kan läggas upplevelsevärden. Upplevelsevärden kan vara självständiga men också verka förstärkande på övriga värden, ofta är de oberoende av ålder. Ett exempel är arkitektoniskt värde som bedöms såväl efter estetiska kriterier som efter de förutsättningar som ligger bakom en viss arkitektonisk lösning. Bland upplevelsevärdena räknas också patina, symbol- och identitetsvärden liksom traditionsvärden. Värdet är viktigt som ett rent kvalitetsvärde, för skönhetsupplevelsen och som

förebild för nybyggnation. Ett annat värde är kontinuitetsvärdet, som kan finnas i en annars betydelselös byggnad om den genom sin närvaro beskriver en kontinuitet.

Övergripande dessa båda värdekategorier finns begrepp som verkar förstärkande på de övriga. Autenticitet är ett sådant värde, grundat på graden av ursprunglighet, helhetskaraktär, och på en bedömning av äkthet. Kvalitetsvärden avseende såväl konstruktion, byggnadsmaterial, arkitektur med mera är en viktig övergripande aspekt på samma sätt som graden av sällsynthet eller representativitet. Sällsynthet har länge setts som förstärkande värde vid en bedömning, vilket även representativitet numera anses vara. Det som är karaktäristiskt för en tid kan vara utan betydelse för dem som lever i dess samtid men av ett annat och större värde för kommande generationer.

Klassificeringen av byggnaderna grundar sig på en sammanvägning av dessa värden. Betoningen ligger dock i huvudsak på den lokala miljön och det specifikt intressanta för området samt för Helsingborg som kommun.

Bevarandeprogram, lagstiftning och bygglovshandläggning

Kulturarvet och kulturmiljön är en gemensam tillgång som delas av alla. Det innebär att alla också har en skyldighet att förvalta detta arv och denna tillgång på bästa möjliga sätt. Kulturmiljölagen (KML) inleds med en så kallad portalparagraf: *”Det är en nationell angelägenhet att skydda och vårda vår kulturmiljö. Ansvaret för detta delas av alla. Såväl enskilda som myndigheter skall visa hänsyn och aktsamhet mot kulturmiljön.”*

Länsstyrelsen fattar beslut enligt KML om vilka byggnader som skall skyddas som byggnadsminnen, den starkaste form av skydd en byggnad kan få. För att en byggnad eller miljö skall förklaras som byggnadsminne skall den anses vara synnerligen märklig eller ha ett nationellt intresse. Ingenting får ändras, rivas eller tillföras ett byggnadsminne utan tillstånd från länsstyrelsen, och fastighetsägaren har skyldighet att underhålla byggnaderna så att det kulturhistoriska värdet inte förminskas. KML reglerar också skyddet av kyrkobyggnader och kyrkogårdsmark som anlagts före 1940. Även fornlämningar skyddas av KML och får inte tas bort utan länsstyrelsens tillstånd.

Plan- och Bygglagen (PBL) är ett kommunalt redskap som reglerar hur städer, tätorter och landsbygd skall planeras och bebyggas på ett sätt som tillgodoser både allmänna och enskilda intressen. PBL innehåller också möjligheter att säkerställa kulturhistoriskt värdefulla miljöer. Det andra kapitlet som innehåller krav och regler på byggnader inleds med att byggnader ”skall placeras och utformas på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till stads- eller landskapsbilden och natur- och kulturvärdena på platsen”. (PBL 2:6§)

Den paragraf som ligger till grund för den ”högsta” klassificeringen i bevarandeprogrammet är den trettonde paragrafen i åttonde kapitlet (PBL 8:13§): ”En byggnad som är särskilt värdefull från historisk, kulturhistorisk, miljömässig eller konstnärlig synpunkt får inte förvanskas.” Det samma gäller tomter, anläggningar eller bebyggelseområden som är särskilt värdefulla. Om byggnadsverket är särskilt värdefullt från historisk, kulturhistorisk, miljömässig eller konstnärlig synpunkt, ska det underhållas så att de särskilda värdena bevaras (PBL 8:14§). På kartan har sådana särskilt värdefulla byggnader markerats röda. Bebyggelsen har vidare kategoriserats till ”bebyggelse av kompletterande värde för miljön” samt ”övrig bebyggelse”. Även för sådana byggnader kan PBL 8:13§ vara tillämplig som ingående i ett särskilt värdefullt bebyggelseområde eller då dess egna kvaliteter med tiden omvärderas.

En annan viktig reglering i PBL är den så kallade varsamhetsparagrafen, PBL 8:17§. Den lyder:

”Ändring av en byggnad och flyttning av en byggnad skall utföras varsamt så att man tar hänsyn till byggnadens karaktärsdrag och tar tillvara byggnadens tekniska, historiska, kulturhistoriska, miljömässiga och konstnärliga värden.” Detta gäller alltså alla byggnader, inte bara de som på kartan i bevarandeprogrammet markerats gula, även om en klassificering ger extra tyngd åt kraven på varsamhet.

Vid bygglovsprövning bedöms huruvida den önskade byggnadsåtgärden överensstämmer med detaljplanebestämmelser och med PBL:s generella regler, bland annat

Lasarettsbyggnaden från 1974 är en särskilt värdefull byggnad som ingår i området. Foto Helsingborgs museer nr 78-2014

med hänsyn till trafik, stads- eller landskapsbild samt förhållanden på granntomter och i omgivningen, kraven på varsamhet och skydd mot förvanskning etc. Det åligger den enskilde byggherren att följa de ovan nämnda lagreglerna i rimlig utsträckning även i de fall då inget bygglov krävs.

Bevarandeprogrammets klassificeringar utgör ett underlag för att hävda kulturhistoriska värden med stöd av PBL. Vid detaljplaneläggning eller upprättande av områdesbestämmelser kan juridiskt bindande skydds- och varsamhetsbestämmelser meddelas. Skyddsbestämmelser, vanligtvis betecknade med q, brukar förenas med rivningsförbud. I planbestämmelserna kan dessutom ges konkreta utformningskrav i fråga om material och utförande, liksom att bygglovsplikten kan utökas. Exempelvis kan underhållsåtgärder, trädfällning med mera göras lovpliktiga där detta anses befogat. Innan nya detaljplaner eller områdesbestämmelser antas, måste berörda fastighetsägare få möjlighet att yttra sig, till exempel angående de praktiska och ekonomiska konsekvenserna av de föreslagna skydds- och varsamhetsbestämmelserna.

Bevarandeprogrammets klassificering gör att man vid bygglovsprövning tar stor hänsyn till det kulturhistoriska värdet och det är dessa kriterier som styr vilka förändringar som kan godtas. Klassificeringen innebär inte automatiskt någon utökad bygglovsplikt. Däremot kan bedömningsgrunden förändras angående vilka yttre åtgärder som väsentligt ändrar byggnadens karaktär och därigenom kan anses bygglovspliktigt, till exempel vid ommålning, fönsterbyte eller ändring av skorsten och andra byggnadsdetaljer. Vad som anses ändra byggnadens karaktär och således är bygglovspliktiga avgörs från fall till fall. Säkrast är att kontakta stadsbyggnadsförvaltningen innan man påbörjar en förändring.

Geografi och historik

Övre Olympia är beläget uppe på Landborgen, väster om de medeltida och centrala delarna i Helsingborg. Området ligger mellan det som kallas Slottshöjden och Husensjö, det utgör inte ett naturligt avgränsat och namngivet område utan omfattar både bostadsområde och skolor och lasarettsbyggnader. Senare uppförda byggnader utanför området har namngivits efter denna del så som Olympiaskolan. Området avgränsas huvudsakligen av Bergaliden och Donationskyrkogården i väster, Filbornavägen och Vallgatan i norr, Åstorpsgatan och Skånegatan i öster och av Viskängen och Malmögatan i söder. Den nordvästra och mellersta delen har kallats för institutionsbältet och utgörs företrädesvis av sjukhus och skolor, närmast dem finns flerbostadshus och längst i öster villor. I söder återfinns två begravningsplatser, Donations- och Nya kyrkogården, som tillsammans med parkerna Viskstråket och Viskängen utgör områdets grönområden.

Fram till 1800-talets början var marken tillhörande staden utanför den medeltida stadskärnan till största delen obebyggd. Närmast staden fanns åkermarken som var indelad i vångar; Möllevångarna, Tornavången och Slottsvången. Nordost om Fredriksdal och i söder sträckte stadens fäladsmarker ut sig. I öster gränsade Helsingborgs ägor till byarna Filborna och Köpinge och dess fälader. Husensjö låg mitt mellan dessa tre byars fälader och var ursprungligen en av de små sjöar som låg runt staden och som sedermera blev mosse och till sist utdikad. Marken utanför staden hade sedan medeltiden tillhört stadens borgare och kyrkan, den senare förlorade stora delar vid reformationen. Genom en kronodonation 1685 uppläts stora delar av vångarna som löningsjordar till stadens borgmästare och rådmän, och kallades magistratens löningsjordar. Delar av fäladsmarken erbjöds enskilda borgare att bruka som åkermark och andra delar tillföll torp som bildade nya bebyggelser.

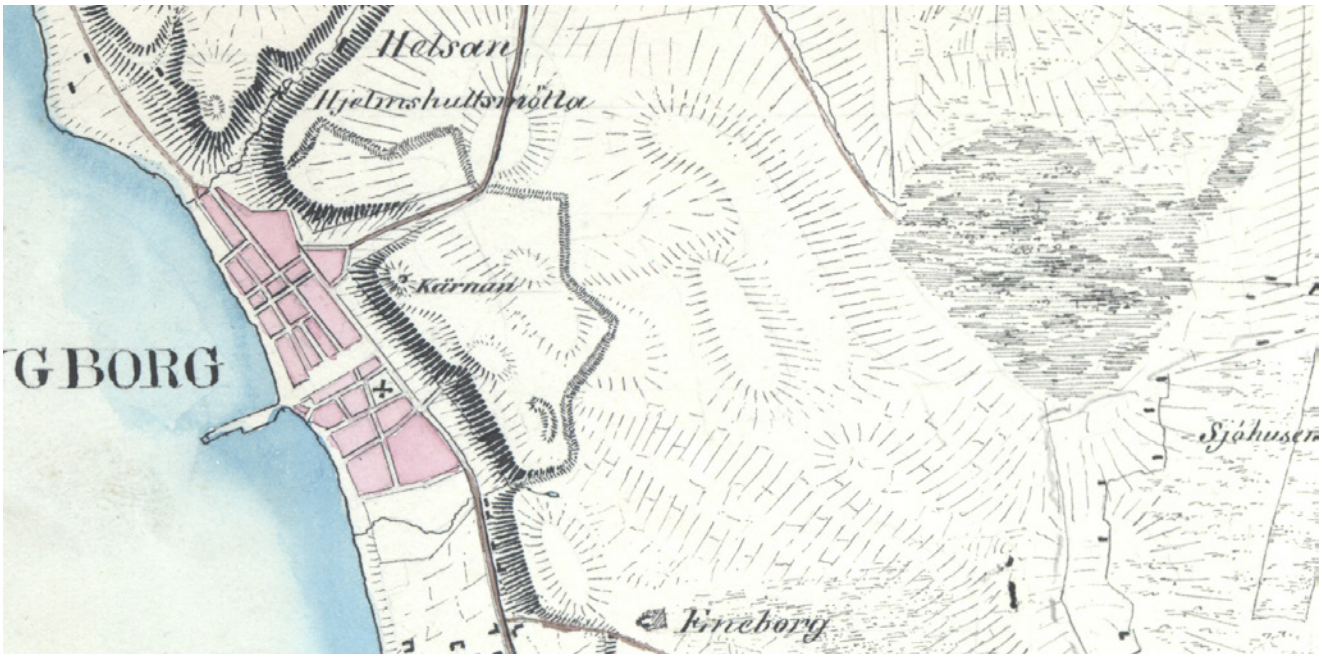

Skånska rekognoseringskartan från 1812–20 visar bebyggelsen utanför stadskärnan som huvudsakligen låg längs en del av utfartsvägarna. Övre Olympia utgörs av området mellan befästningsvallen i väster, Husensjö (markerad som mosse) i öster och landeriet Eneborg i söder.

Denna uppdelning av marken ledde till att ägostrukturen blev alltmer splittrad och det uppstod konflikter gällande gränsdragningar mellan staden och omgivande byar. Det löstes genom att den gemensamma fäladsmarken skiftades och en fäladskarta upprättades omkring 1780. Efter det var gränserna klara och staden fick total kontroll över marken, kronan hade inte längre någon möjlighet att etablera torp. Samtidigt upprättades även en karta över stadens åkermark (de gamla inägorna) och vilka ägor som innehades av staden, kyrkan, fattigvården respektive borgarna. För jordar som innehades av enskilda infördes tidsbestämda arrenden varigenom staden fick större möjlighet till planering.

Mot slutet av 1700-talet fanns ett behov av nya stadstomter, utbyggnaden av stadskärnan var mycket begränsad. Medan karteringen av fäladerna pågick ordnade staden nya tomter utmed de tre tillfartsvägarna i norr (Pålsgatan), öster (Långvinkelsgatan och dess fortsättning) och i söder (Södergatan). Det var under den här tiden som landerierna, de ståndsmässigt bebyggda jordbruksegendomarna som låg på mark innanför stadens donationsjord, tillkom. Det äldsta är Fredriksdal som grundades på 1760-talet, herrgården byggdes först 1787 av Fredrik Wilhelm Cöster.

Eneborg vars huvudbyggnad revs på 1950-talet låg alldeles söder om nuvarande Nya kyrkogården. Dessa två landerier har fått namnge stadsdelar och detsamma gäller många andra, till exempel Anneberg och Fältarp (Fältabacken). Den första bebyggelsen som tillkom på Torna- och Slottsvången inom det nuvarande Övre Olympiaområdet torde vara landeriet Hildesdal som uppfördes 1861 av A. J. Simonsson. Vid denna tid hade det uppstått ett större intresse från borgerskapets sida att flytta ut från stadens täta kvarter.

Stadsfullmäktige beslöt därför 1866 att försälja magistratens löningsjordar på Lilla Möllevången, Tornvången och Slottsvången som villatomter. En karta över stadens så kallade villatomter upprättades 1867 av Wilhelm Gagner, löjtnant vid Väg- och vattenbyggnadskåren. Idén om villastaden var relativt ny i Sverige vid den här tiden men förekom på kontinenten i England och Tyskland. Helsingborgs första egentliga villa (åretruntboende utan tillhörande odlingsmark) är Konsul Perssons villa från 1848 som ritades av den tyskfödde men i Danmark verksamme arkitekten Gustav Friedrich Hetsch. Denna villa ansågs länge ligga på landet, långt från stadens centrum.

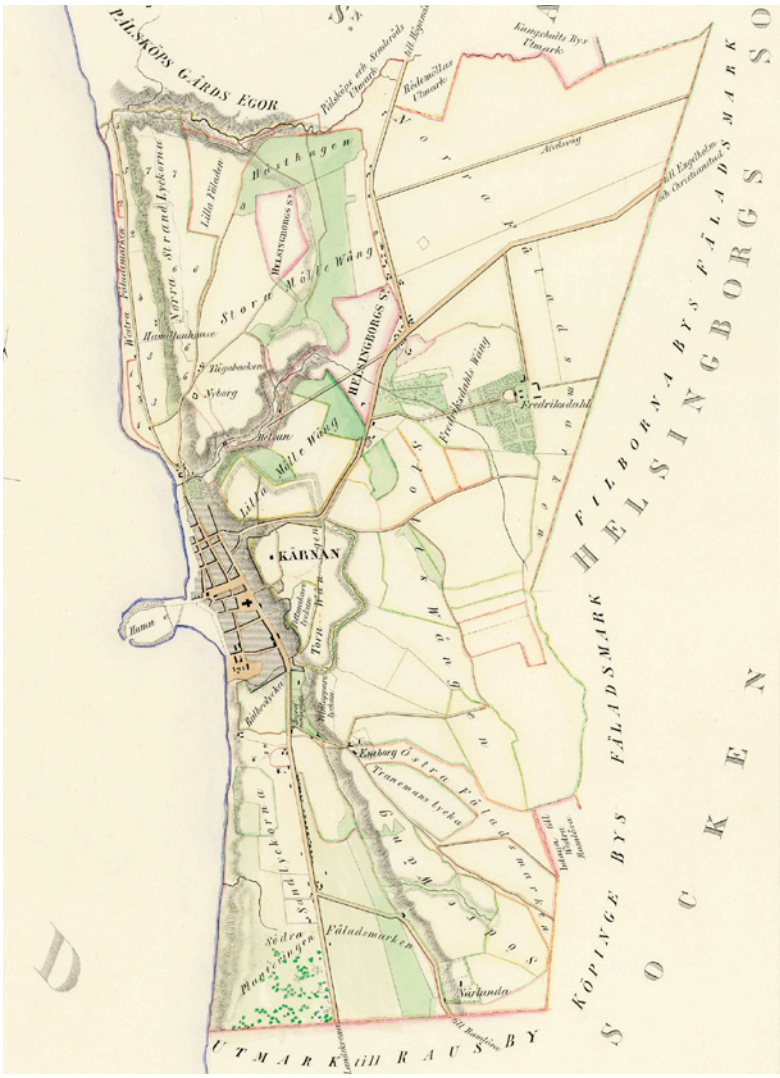
PÅLSKÖPS GÅRDS EGOR
Stora Möllevång
Lilla Möllevång
KÄRNAN
Eneborg
Fäladsmarken
Fäladsmarken
Fäladsmarken

Tornvången
Slottsvången
Chaussé
Källorna vid Hildesdal
Hildesdal
Husensjö mosse
Nya Begravningsplatsen
Kapell
Södergatan
Kyrkogårdsgatan
Cronalund
Velociped bana
Idrotts plats
Sandtäkten
Gamla Begravningsplatsen
Arbetsvårdsanstalten
Länslasarettet
Kronobergsgatan
Kronobergsvägen
Prins Kristians gata
Hildesdalsvägen
Gymnasiet
Gymnasiet
Gymnasiet

Nya kyrkogården (t. v.) anlades 1885 med rätvinkliga kvarter och ett kapell i dess mittaxel. Donationskyrkogården (t. h.) anlades 1906 mellan Nya och Gamla kyrkogården. Av de fyra mausoléerna utmärkte sig det Bancksska som särskilt påkostat. De andra tillhörde familjerna (konsul) Persson, Peyron och Silferskjöld-Banér. Foton Helsingborgs museer nr 1024-2002 och 1798-2002.

trisk plan med rundel i mitten och diagonal huvudgång. Den öppna planen med ett och annat högväxt träd blev karakteristisk för denna del, liksom de fyra mausoléer som uppfördes. Särskilt det Bancksska mausoleet som tillkom vid 1910-talet utmärkte sig genom kolonner, friser och kupoltak. Via en vindlande gång över Landborgen kom man ner till den äldsta kyrkogården.

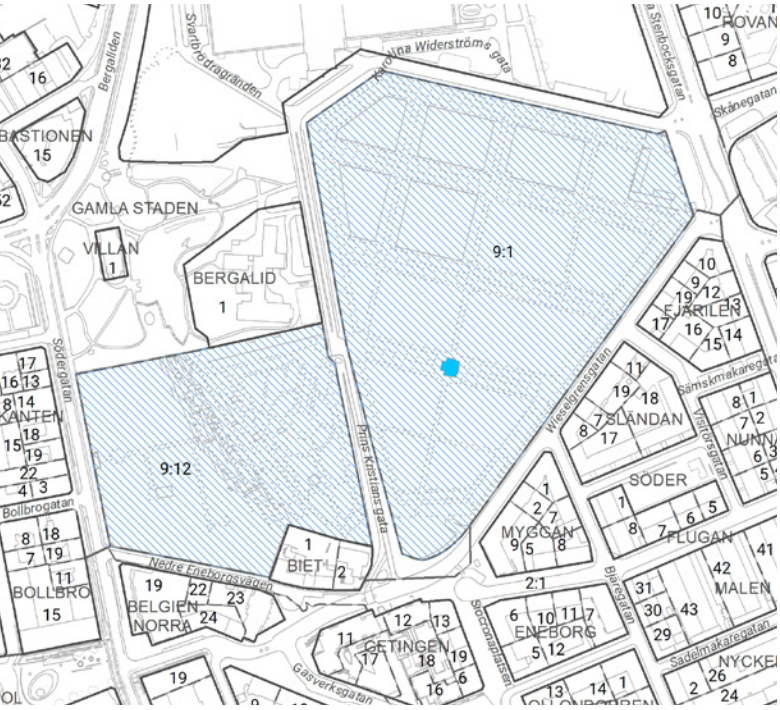

De tre kyrkogårdarna, gamla kyrkogården, Donationskyrkogården och Nya kyrkogården, är alla värdefulla kulturmiljöer som skyddas av Kulturmiljölagen.

Denna del av staden införlivades tidigt och kom att utgöra en viktig del av dess grönområden. Även parken intill kyrkogårdarna, tillhörande Konsul Perssons villa, ingick här. Med gångar, grönytor och kökträdgårdar anlades påkostade parker även kring de institutionsbyggnader som uppfördes på Landborgen.

Införandet av folkskolestadgan 1842 och läroverksstadgan 1856 fick också en stor inverkan på stadens utbyggnad av Slottsvången. Den första institutionsbyggnaden som byggdes utanför stadens vallar var Elementarläroverket som stod klart 1863. Det efterträdde en skola på Södra Storgatan invigd 1845 som blivit för liten. Trots utbyggnader blev även det nya läroverket för trångt, varför en ny påbörjades redan 1895. På den motsatta sidan av Bergaliden och norrut uppfördes en ny folkskola, Östra skolan, år 1866. Den var Helsingborgs första folkskolebyggnad uppförd för ändamålet. Stadgan innebar att det inom varje socken var obligatoriskt att inrätta minst en skola. Skolan uppfördes efter normalritningar från Överintendentsämbetet som bearbetades av stadsarkitekten Mauritz Frohm. Då få av de tomter som stadsfullmäktige hade beslutat att stycka av för villor såldes, kom skolan att länge ligga för sig själv en bit utanför staden. Så småningom utnyttjades de intilliggande tomterna för en ny folkskolebyggnad intill den gamla. Nya skolan eller Slottsvångsskolan som den kom att heta byggdes 1892 efter ritningar av Alfred Hellerström. Några år senare uppfördes gymnastikbyggnaden som ritades av Mauritz Frohm. De tre byggnaderna är uppförda med fasader i gult tegel och mönstermurning, de två senare utmärker sig särskilt med listverk och framdragna entrépartier.

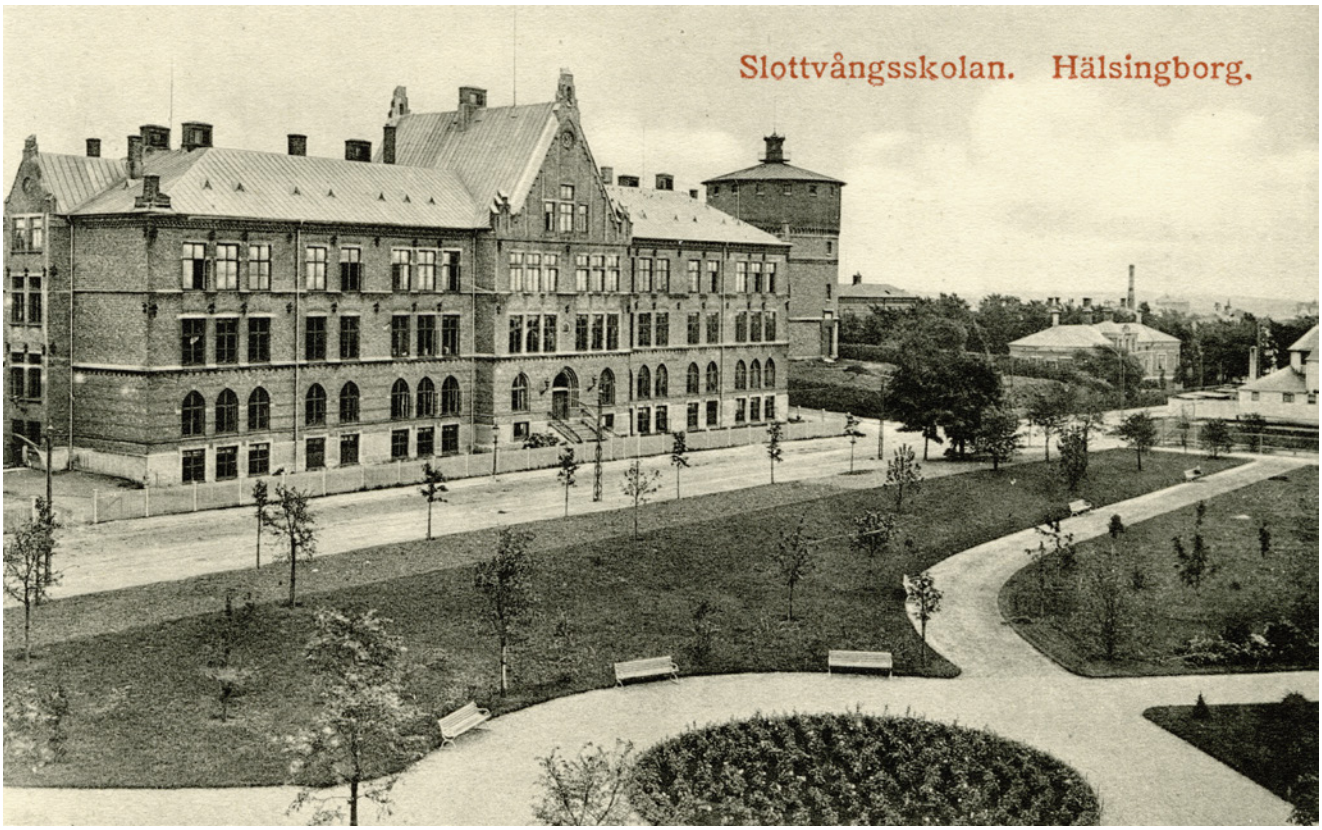

Slottsvångsskolan, ritad av Alfred Hellerström 1892, med vattentornet (numera rivet) i bakgrunden och Barnsjukhuset till höger. Foto Helsingborgs museer nr 5423-2013.

Vidare hade kommunreformen som genomfördes 1862 och som innebar bildandet av landstingen stor betydelse för bebyggelseutvecklingen inom institutionsbältet. Den första byggnaden som uppfördes var Länslasarettet som uppfördes 1878 sedan det visat sig att det i Lund inte räckte till. Innan dess hade sjukvården varit väldigt begränsad, de flesta vårdades i hemmet och för de mindre bemedlade fanns få möjligheter för ordentlig vård. Det fanns ett lasarett vid Himmelriksgränden, byggt 1858 efter initiativ av stadsläkaren Fritz Netzler. Det användes fram till länslasarettet stod klart. En byggnadskommitté hade bildats året innan och en tomt som tillhört stadsfarmen Tornavången hade upplåtits. Stadsarkitekt Mauritz Frohm ritade ett sjukhus med plats för 45 patienter. Lasarettets stora tomt planterades med träd och buskar och en köksträdgård anlades. Sjukhuset visade sig snart vara för litet varför en ny sjukhusbyggnad uppfördes redan 1885. Även denna ritades av Frohm och rymde lika många patienter som den andra. Den nya delen som kallades paviljongen eller kirurgiska avdelningen låg bakom den andra och var förbunden med en gång.

Sjukvården var ofta synonymt med fattigvård varför en Arbets- och fattigvårdsinrättning uppfördes en bit söder om länslasarettet. Det förra fattighuset som hade inhysts i den gamla hospitalskyrkan vid nuvarande Konsul Olssons plats revs i samband med att den nya byggnaden uppfördes år 1889. Den ritades av Johan August Westerberg och utgjordes av en pampig byggnad utmed Bergaliden. Till inrättningen hörde även ett sinnessjukhus. 1909 ändrades namnet till Ålderdoms- och sjukhemmet Bergalid. 1956 byggdes ett nytt äldreboende ytterligare en bit söderut intill Donationskyrkogården som fick namnet Nya Bergalid.

Norr om länslasarettet uppfördes Barnsjukhuset 1889, även detta efter ritningar av Mauritz Frohm. Den annorlunda utformningen med en långsmal administrativ byggnad flankerad av två runda sjuksalar uppfördes på två andra håll i Skåne men blev inte någon succé. Sängarna stod med gavlarna mot rummens mitt där det stod en kamin. Initiativet kom från en välgörenhetsförening och vården bedrevs med hjälp av privata bidrag.

T. v: Länslasarettet, uppfört 1878 och tillbyggt och förbundet med en förbindelsegång 1888. T. h: Barnsjukhuset, även det ritat av Mauritz Frohm, uppfört 1889. Foton Helsingborgs museer nr 2055_2005_040 och 451-2015.

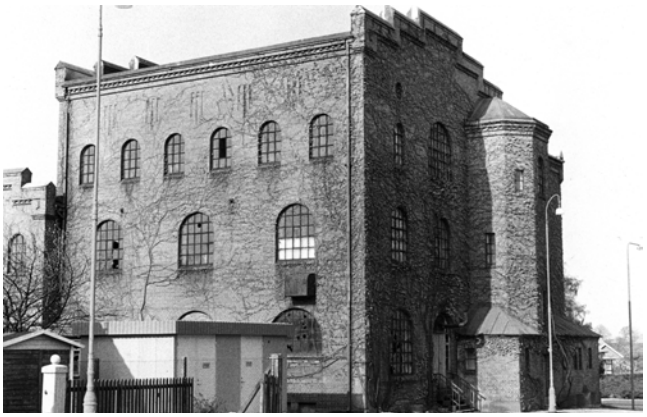

T. v: Olympiaverket sett från nordväst, stod klart 1908. T. h. ses det samtida transformatorstationen som byggdes i nuvarande kvarteret Transformatorn. Foton Helsingborgs museer nr 1245_2001 och 74_92_0_1_1_1.

Bakom Barnsjukhuset uppfördes Vanföreanstalten, senare Sköldenborgsinstitutet, år 1891. Även denna hade kommit till stånd genom ett initiativ från en förening och mark hade skänkts av staden. Skolan var inriktad på utbildning inom flera olika hantverksyrken för både manliga och kvinnliga elever. I en nyuppförd tillbyggnad togs en ortopedisk klinik i bruk år 1912. I och med en polioepidemi ökade belastningen på sjukhusavdelningen varför delar av den ursprungliga verksamheten fick flytta.

Under det sena 1800-talet anlades en del kommunaltekniska verk så som vattenverk och elverk.

Källorna och brunnar som fanns räckte inte för att försörja staden med vatten. Josef G. Richtert, majoren i Väg- och vattenbyggnadskåren fick i uppdrag att rita ett vattenverk som uppfördes med ett torn norr om Barnsjukhuset och en vattenreservoar på nuvarande lasarettets plats vid Bergaliden.

Elektricitetsverket Nya verket, eller Olympiaverket, uppfördes 1908 och var det andra elverket i staden. Elnätet utökades i snabb takt i slutet av 1800-talet varför stadens elverk kompletterades med leveranser från Sydsvenska Kraft AB. Eftersom elverket producerade likström medan Sydsvenska Kraft AB levererade växelström och man dessutom hade olika spänning byggdes en transformatorstation vid Jönköpingsgatan och även ett nytt elverk som kunde producera växelström uppfördes. Det nya verket ritades av Alfred Hellerström som också ritat det första verket. Transformatorstationen revs i mitten av 1970-talet.

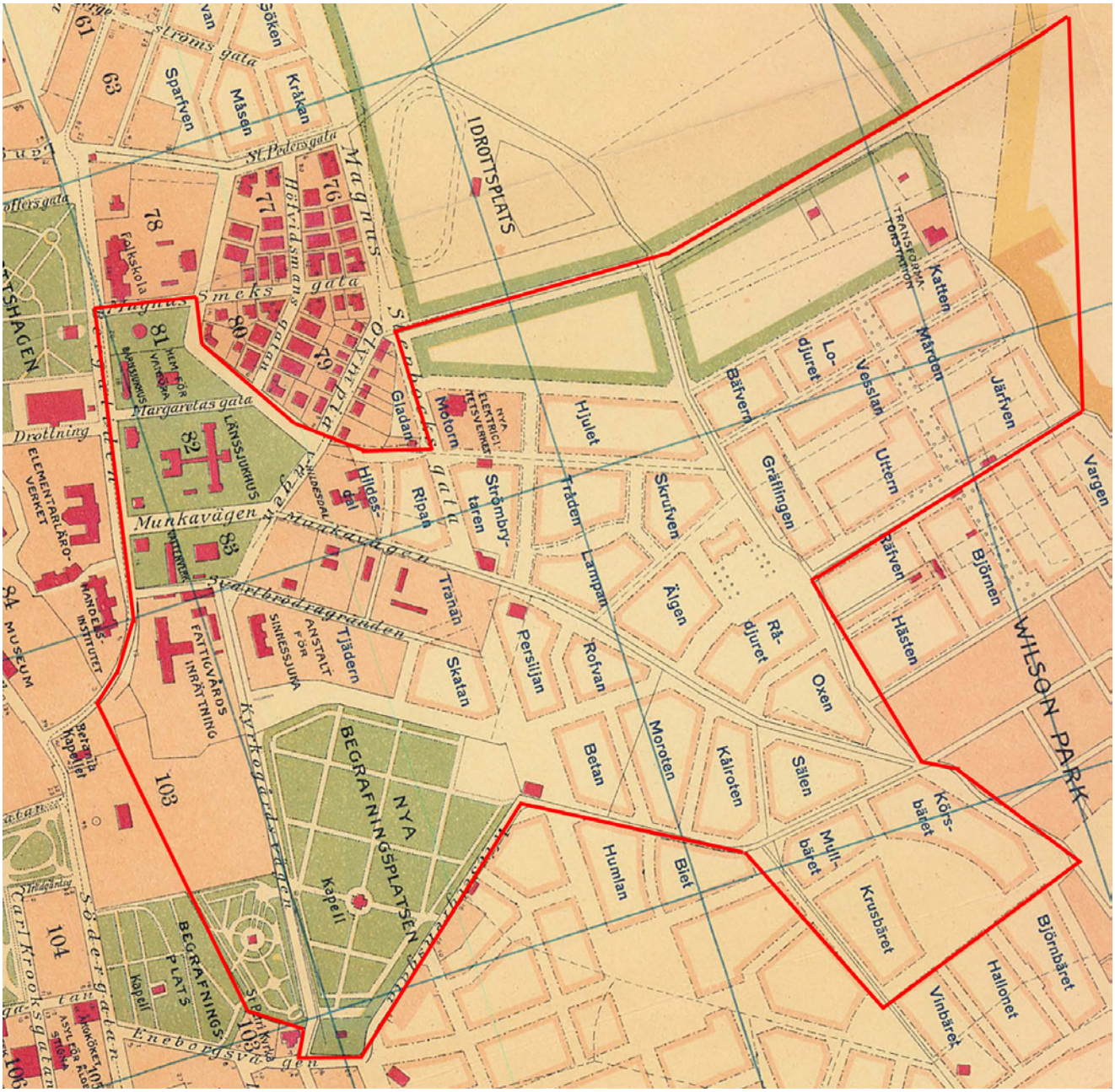

Stadsplan från 1909 med de mellersta och östra kvarteren i området Övre Olympia utlagda. Rödmarkeringen är inte exakt. Karta Helsingborgs stad.

Vid 1900-talets början hade hela den västra delen av området inom Övre Olympia bebyggts. Vid Filbornavägen fanns inom det nuvarande kvarteret Instrumentet några bostadshus men de revs senare. För resterande delar hade man genom stadsplanen från 1909 lagt ut nya kvarter med namn. Då hade man sedan några årtionden tillbaka övergett den tidigare benämningen med numrerade stadstomter. De obebyggda områdena var uppdelade i farmer vars strukturer i många fall återspeglas i de nya kvarteren. Vid den här tiden hade det kvartersindelade villabyggandet i den norra delen av staden blivit den dominerande bostadsformen varför den nya bebyggelsen följde detta mönster.

De första kvarteren som byggdes var Grävlingen, Uttern, Järven, Vesslan, Mården, Bävern, Lodjuret och Katten. De första villorna som byggdes här var orienterade mot antingen den befintliga Köpingevägen eller den nyanlagda Skånegatan. Grävlingen tomtindelades allra först, år 1911, därefter följde de andra kvarteren. Omkring tio villor byggdes på 1910-talet och ett flertal av dem ritades av Nils J. Lundgren. Många av dessa jugendvillor som var namnade så som ”Björkbo” var lite större än de som byggdes senare.

Det var först under 1920-talet som byggandet tog fart, de flesta av ovanstående kvarter bebyggdes, liksom södra

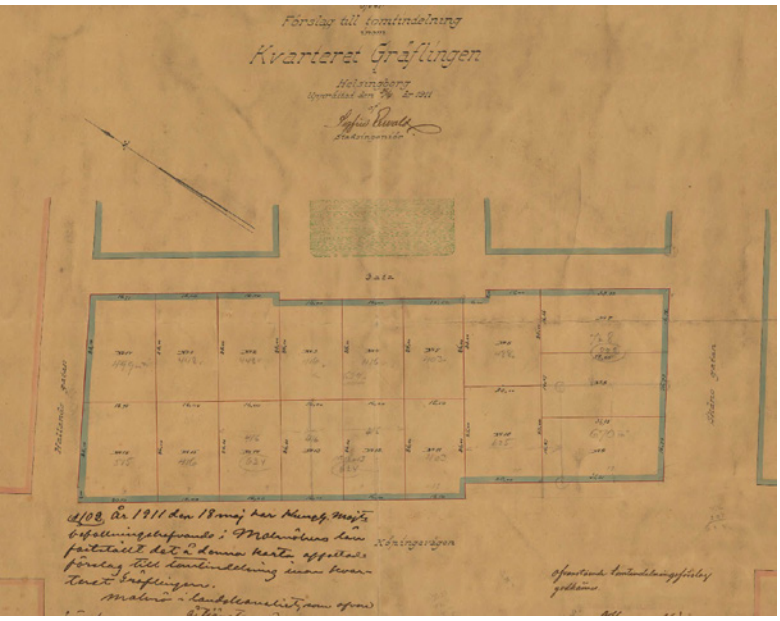

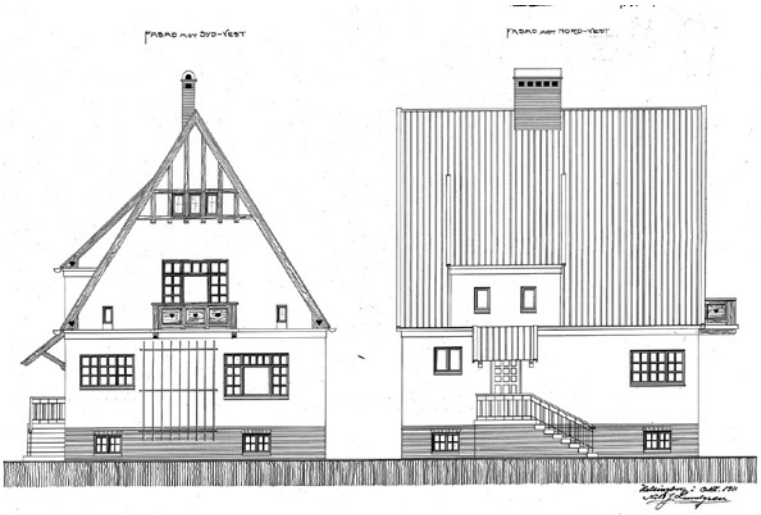

Kvarteret Grävlingen var det första villakvarteret som tomtindelades (1911) och en av villorna (t. h.), "Björkbo", ritades av Nils J. Lundgren som satt stor prägel på 1910- och 1920- talets villor.

delarna av kvarteren Tråden och Transformatorn och Tora, Åsa och Svenborg längst i öster. En tredjedel av de villor som uppfördes inom området och som finns kvar är från det här årtiondet. Nils J. Lundgren var fortfarande verksam och upphovsman även till många av dessa villor. Andra arkitekter som ritat dessa hus var A. Arvidsson och Harald Andersson.

I slutet av 1920-talet byggdes även tre flerbostadshus längs Södra Stenbocksgatan och i kvarteret Munkavången byggdes Sankt Clemens katolska kyrka. Med dessa byggnader påbörjades exploateringen av den mellersta delen av området Övre Olympia. Båda kvarteren utgjorde sammanslagningar av sedan tidigare planerade kvarter men genom de diagonala gatorna Munkavägen och Malmögatan bibehölls asymmetrin. Anläggandet av katolska kyrkan möjliggjordes genom donationer och planering av änkan Gisela Trapp. Gisela Trapp hade konverterat till katolicismen efter sin mans död och signerade, i egenskap av konstnär, det invändiga måleriet.

På 1920-talet skedde också en del utbyggnader av sjukhusområdet; Margaretahuset, Olympiahuset som var kirurgisk klinik och Barnbördshuset byggdes. Olympiahuset ritades av arkitekten Arnold Salomon-Sörensen. De uppfördes med fasader av helsingborgstegel och branta svartglaserade tak. Landeriet Hildesdal fick i samband med utvidgningen lämna plats och exproprierades slutligen. Det enda som minner om gården idag är gatstumpen Hildesdalsplatsen intill den nuvarande lasarettsbyggnaden. Även Barnbördshuset och ytterligare en byggnad som låg mellan Margaretahuset och Olympiahuset revs vid byggandet av det nya lasarettet på 1970-talet.

Återupptagandet av utbyggnaden av skolorna tog fart med skolreformen i slutet av 1920-talet då flickorna skulle beredas tillträde till läroverken på samma villkor som pojkarna. I tider då den allmänna rösträtten blev allmän även för kvinnor hade det varit naturliga att låta flickorna gå i de befintliga skolorna, i stället lät man uppföra ett särskilt flickläroverk, vilket skedde i Stockholm, Göteborg, Malmö och Helsingborg. I Helsingborg inrättades först en skola i tillfälliga lokaler, det nya Flickläroverket stod klart 1933. Av ovan nämnda orter var det Helsingborgs skola som blev klar först, uppförd med tydlig funktionalistisk prägel.

1947 respektive 1948 tillkom Tekniska gymnasiet (nuvarande Tycho Braheskolan) och Praktiska mellanskolan (senare Clemensskolan, nuvarande Nicolaiskolan och International School of Helsingborg) som anlades på vardera sidan om parkområdet Viskstråket och förbinder skolorna med varandra. Den förra skolan anlades då Helsingborg saknade ett alternativ till de humanistiska ämnena och ritades av den stockholmsbaserade funkisarkitekten Paul Hedqvist som var upphovsman till ett 60-tal

Längst upp: Flygbild från 1970-talet över sjukhusområdet med bland annat Barnbördshuset, Banckska sjukhuset, Olympiahuset, administrationsbyggnaden, Margaretahuset och sinnessjukhuset varav Olympia- och Margaretahusen finns kvar. Ovan t. v: Flicklläroverket, sedermera Olympiaskolan och till höger det som ursprungligen hette Praktiska mellanskolan, som sedan blev Clemensskolan. Foton Helsingborgs museer nr 76_62_20_21, 1001-2002 och 65_345.

skolbyggnader runtom i Sverige. Den senare uppfördes då skolbyggnaderna i Helsingborg inte ansågs hålla måttet varför man hade ambitionen att bygga en mönsterskola. I byggnaden, som ritades av arkitekt Jan Wallinder, infördes flexibla lösningar som klarat även efterkommande generationers skolundervisning.

Viskängsstråket som binder samman institutionsbältet med bostadshusen i öster var ett sammanhängande grönområde mellan Fältarpsvägen och Filbornavägen. Området var ursprungligen reserverat för en möjlig sträckning av järnvägen som man tänkte sig gå i en båge från centralen. Fram till 1950-talet var grönområdet betydligt bredare och två stora delar utgjorde koloniträdgårdar. Där Tekniska gymnasiet och Praktiska mellanskolan senare anlades låg Virginska jordarna som 1944 flyttades till det nybildade Brytstugans koloniområde. I den del som numera är Viskängen låg ett ännu större koloniområde som bildades redan 1905 och hette "Föreningen Helsingborgs Koloniträdgårdar u.p.a."(utan personligt ansvar) med skollärare P. A. Rydén som ordförande. Odlingen av grönsaker, blommor och fruktträd var ett sätt att dryga ut hushållskassan för många som bodde i de tätbebyggda områdena. Viskängen är den största enskilda delen och invigd först, år 1954, medan Blomsterängen är den sist iordningsställda, år 1963, då bl.a. en vitoxelallé planterades mot Kungälvsgatan. Från norr till söder har "ängarna" benämnts Blomsterängen, Skolängen, Munkängen, Viskängen, Källängen, Högaborgsängen och Backängen.

I början av 1960-talet kom diskussioner igång om att bygga ett nytt och större lasarett i form av ett modernt block med alla verksamheter under samma tak. Placeringen av lasarettet vållade debatt då många ansåg att det borde placeras utanför centrum, men med en rösts övervikt beslöt fullmäktige om placering på det befintliga lasarettsområdet. Efter överklagan avgjordes frågan av regeringen som 1968 fastställde planen enligt fullmäktigebeslutet. Professor Sten Samuelson i Lund fick i uppdrag att rita sjukhuset. Byggstarten skedde i början av 1971, under 1974 påbörjades inflyttningen och den 13 maj 1975 invigdes det nya sjukhuset. Bygget hade då kostat 228 miljoner kr och utrustningen 42 miljoner. Förutom den gamla sjukhusbyggnaden revs även arbets- och fattigvårdsinrättningen, sinnessjukhuset, administrations- och poliklinikbyggnaden, barnbördshuset och vattenverket. Sedan dess har flera inre ombyggnationer utförts och till lasarettet har det rent administrativt genom åren knutits flera andra sjukhus och vårdinrättningar inom staden, såsom Bergalid och Sankta Maria sjukhus. Sedan 2014 har det pågått en omvälvande förändring av den östra delen av kvarteret där en ny sjukhusbyggnad ritad av Schmidt/Hammer/Lassen kommer att uppföras. 2009 revs det Banckska sjukhuset från 1940-talet för att bereda plats för det nya sjukhuset och 2014 revs ytterligare en byggnad, Gula villan. De nya lokalerna byggs för psykiatri, somatiska avdelningar, nytt kök och utbildningslokaler. Samtidigt ska den befintliga huvudbyggnaden renoveras för att få ljusare lokaler med bland annat fler enkelrum, ny operationsavdelning och en renoverad röntgenavdelning.

Vad gäller bostadsbebyggelsen uppfördes drygt två femtedelar av villorna i Övre Olympiaområdet på 1930-talet, de flesta i kvarteren Spänningen, Mätaren och tråden.

T. v: Svenska Riksbyggens två flerbostadshus i kvarteret Rådjuret som uppfördes år 1952 och t. h. Viskängen som anlades ungefär samtidigt. Foton Helsingborgs museer nr 1965-2010_2 och 7484-2008_1.

Den nya lasarettsbyggnaden stod klar 1974 och ritades av Sten Samuelsson. Foto Helsingborgs museer nr 831-2016_3 .

Även tre flerbostadshus byggdes i kvarteret Rovan. Vid det laget hade mer än hälften av tomterna i de nuvarande villakvarteren bebyggts. 1940-talet innebar en stark nedgång vad gäller villabyggandet och byggnationen generellt vilket berodde på materialbristen under kriget. Men förutom de två stora skolorna Tekniska gymnasiet och Praktiska mellanskolan samt Folktandvården tillkom även ett stort flerbostadhuskomplex i kvarteret Rovan.

På 1950-talet kom bostadsbyggandet åter igång och då uppfördes en hel del villor men främst flerbostadshus. Många villor var arkitektritade men en hel del uppfördes av företag som Ytong-hus och ritades av ingenjörer eller byggherrarna själva. I kvarteret Munkavången var HSB byggherre och två av de fyra flerbostadshusen i kvarteret Rådjuret ritades av Curt Strehlenert för Svenska Riksbyggen. I tider med lågt bostadsbyggande, bristfälliga bostäder och hög arbetslöshet inom byggbranschen verkade föreningarna HSB och Riksbyggen för att höja bostadsstandarden och samtidigt bygga till rimliga kostnader för gemene man. Även standarden inom äldrevården höjdes då äldreboendet Bergaliden uppfördes utmed nuvarande Prins Kristians gata.

På 1960-talet fylldes de fåtal luckor som fanns i villakvarteren slutligen igen. På platsen där det gamla vattentornet stått byggdes 1963 Sjuksköterskeskolans elevhem, ritat av arkitekterna Sten Samuelsson och dennes dåvarande kompanjon Fritz Jaenecke. Under 1970-talet och de därpå följande årtiondena uppfördes få hus och de ersatte oftast äldre bebyggelse. Kvarteren Munkavången, Slottsvången och Lampan förtätades med flerbostadshus 1991, 1997 respektive 2015.

Arkitektur och stadsplanering

Stadsbyggandet efter fastställda stadsplaner tillkom i Helsingborg först efter den allmänna byggnadsstadgan för städerna som kom 1874. Två år senare upprättades således en plan för Helsingborgs stadskärna av den nytillträdde stadsingenjören Robert Söderquist. I de stadsplaner som kom åren därpå ritades även det som var byggt och som byggdes utanför stadskärnan in så som Elementärläroverket, Östra skolan och Länslasarettet. 1886 ritades så småningom alla ägogränser inom stadens mark ut. Den mark som legat i den så kallade Slottsvången uppe på landborgen var delvis privatägd och delvis ägd av staden. Jordarna utanför staden var indelade i farmer med nummer 1-196.

Den struktur som fanns vid 1800-talets slut med indelningen av jordar och de vägar som fanns då hade stor betydelse för den struktur som Övre Olympia kom att få. Jordarnas former kom troligen att åtminstone till viss del

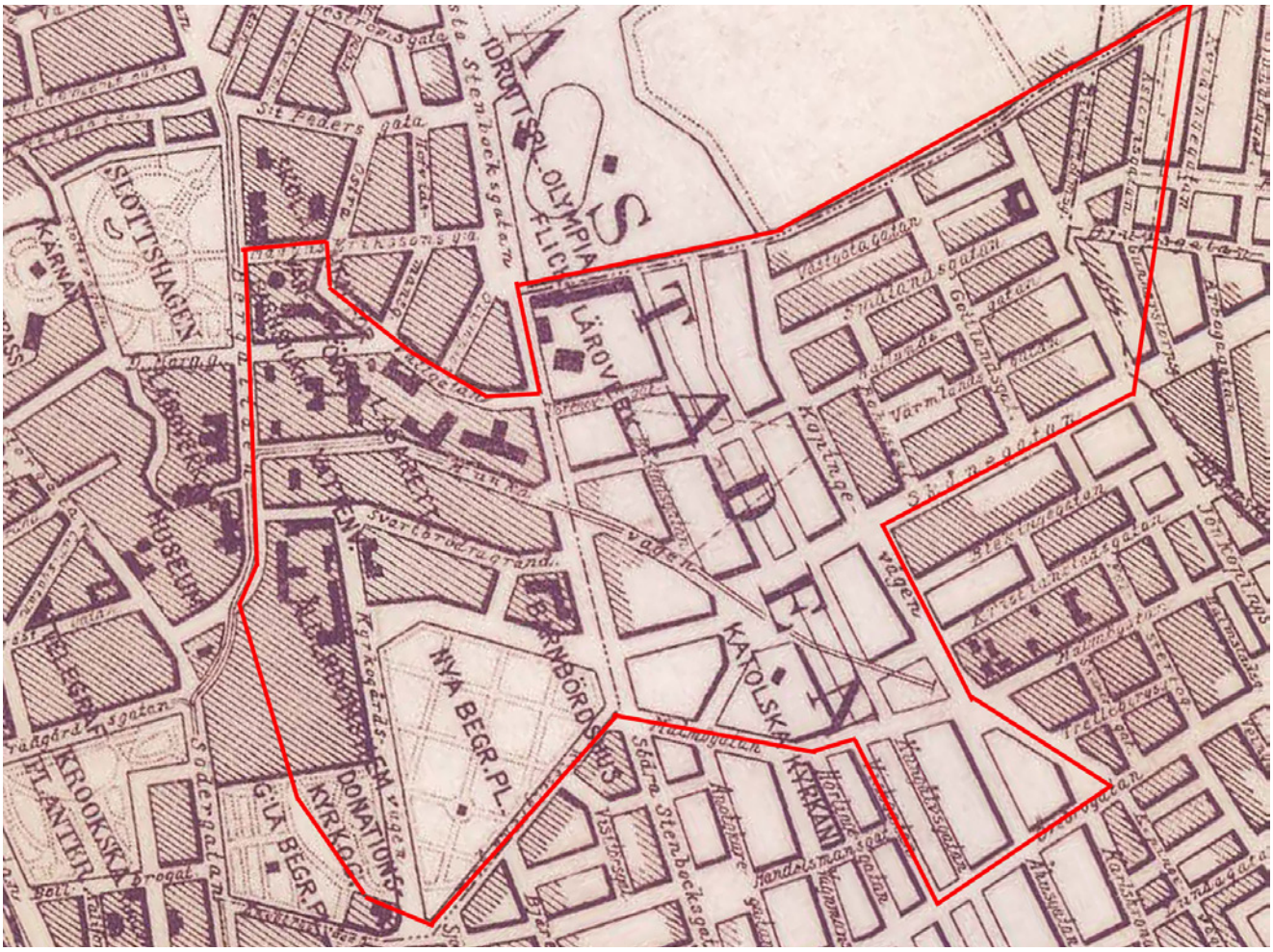

Stadsplanen från 1937 visar hur den västra delen med det så kallade institutionsbältet var bebyggt, liksom större delen av villakvarteren i öster medan de mellersta delarna ännu till stora delar inte tagits i anspråk för bebyggelse.

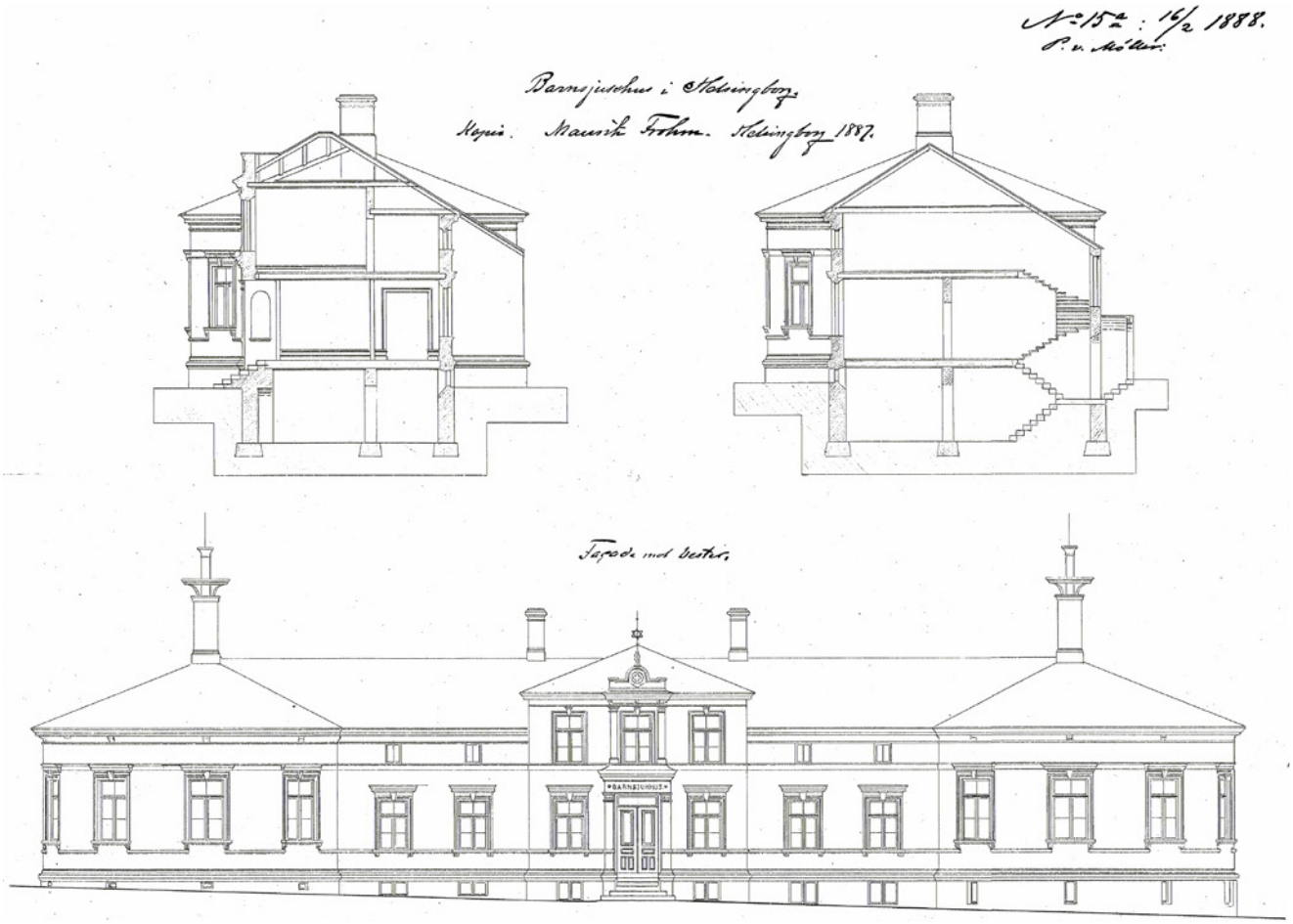

Barnsjukhuset ritat av Helsingborgs stadsarkitekt Mauritz Frohm 1888, uppfört i nuvarande kvarteret Vattentornet.

att vara avgörande för de mer oregelbundna kvarteren som bildades i den mellersta delen och de mer rätvinkliga som fanns i den östra. De vägar som fanns på 1886 års karta, så som de nuvarande Malmövägen, Köpingevägen och Jönköpingsgatan, hade också stor betydelse för den kommande kvarterstrukturen. Särskilt den senare gatan uträtades så småningom. Bergaliden fanns också sedan tidigare och den utgjorde naturlig gräns mot Landborgen. Längs delar av befästningsvallen lades Vallgatorna ut men den strukturen förändrades efterhand som lasarettsområdet byggdes om.

Den första bebyggelsen som tillkom i Övre Olympia var institutioner och de utformades likt många andra offentliga byggnader vid den här tiden. Den arkitektoniska utformningen av nyttobyggnaderna skulle uppfylla 1800-talets krav på prydlighet. Förutom Östra skolan som ska ha uppförts efter Överintendentsämbetets normalritningar var många ritade av Helsingborgs två första stadsarkitekter Mauritz Frohm och dennes efterträdare Alfred Hellerström. Precis som i många andra städer uppfördes byggnaderna mer eller mindre i historiserande stilar med främst nygotiska och klassicerande inslag, alltefter vilken stil som ansågs passande för ändamålet. Flera av de äldsta, främst inom lasarettsområdet, är numera rivna men Slottsvångsskolan inklusive Östra skolan, gamla barnsjukhuset och de två läkarvillorna står kvar.

Skolbyggnaderna är uppförda med gotiska spetsbågsfönster och romanska blinderingar och rundbågsfriser medan barnsjukhuset är mer återhållsam i sin stil. De runda sjuksalarnas funktion styrde till stor del utformningen av byggnaden som smyckades med enkla listverk och symmetrisk fönsterindelning med omfattningar. Gemensamt för många av dessa och flera av de andra institutionerna var att de var uppförda i gult tegel, kallat ”olsategel” efter konsul Petter Olssons bruk i Rögle.

Vid 1900-talets början var det flera byggnader som i stället kom att uppföras i det mörkröda ”persateglet” från Olssons konkurrent konsul Nils Perssons Ångtegelbruk. En av dessa var det nya elverket, Olympiaverket, som också ritades av Hellerström. Dess robusta arkitektur med utåt lutande fasader, djupa fönsternischer, trappgavlar och kreneleringar skulle utstråla stabilitet och tillförlitlighet. Även de fyra sjukhusbyggnaderna som uppfördes på 1920-talet hade fasader av det mörka helsingborgsteglet. Den enkla

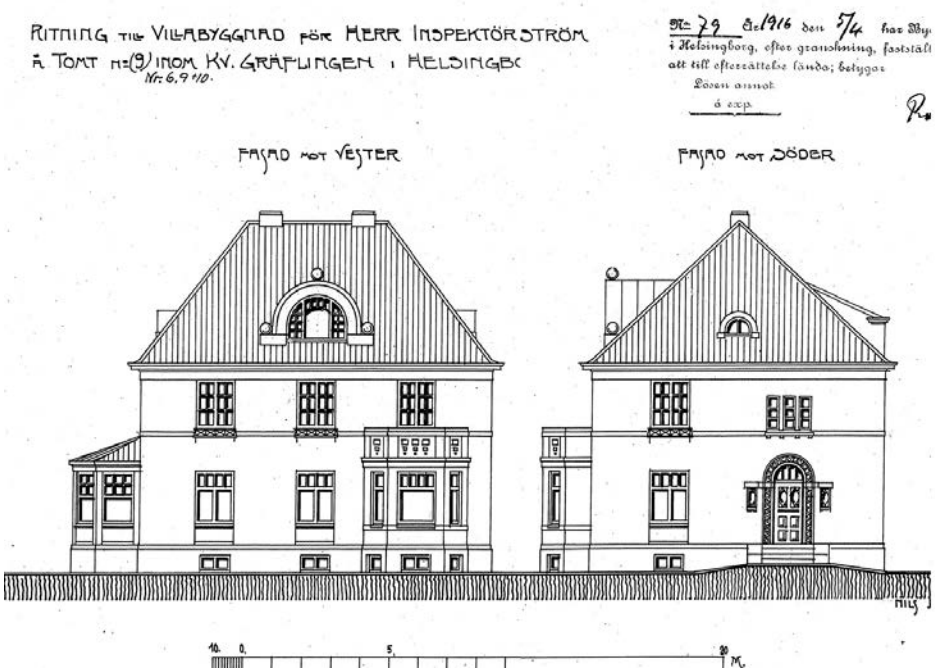

"Ritning till villabyggnad för Herr Inspektör B. J. Nordström å tomt no 9 inom Kv. Gräflingen i Helsingborg" signerad av Nils J. Lundgren 1916. Utformningen av entréerna var särskilt påkostad, ända fram till 1960-talet och nästan alltid med en omsorgsfullt utformad gånggrind.

men tunga kasernarkitekturen betonades av de stora tunga svartglaserade taken. Även här var funktionen avgörande, därför fick kirurgiska kliniken, numera Olympiahuset, stora takfönster som gick ner över fasaden som skulle ge ljus åt operationssalarna.

Katolska kyrkan som också uppfördes på 1920-talet med fasader av mörkt helsingborgstegel och som ritades av Waldermar Schmidt hade däremot sluten arkitektur. Med fåtalet små fönsteröppningar och senare helt kringbyggd gård var uttrycket betydligt mer stramt och slutet. Med välvt sadeltak, tegelmurverk med viss mönstermurning och rundbågsformade öppningar anslöt kyrkan till såväl medeltida byggnadskultur som till 1920-talets arkitektur.

De första villorna som uppfördes i den östra delen av området uppfördes på 1910-talet utefter Köpingevägen och den då nytillkomna Skånegatan i kvarteren Grävlingen, Uttern och Bävern. Dessa villor och de som uppfördes i Vesslan, Järven, Mården, Katten, Lodjuret och de södra halvorna av Tråden och Transformatorn följde i stort den stadsplan som upprättades 1909 med rätvinkliga kvarter. Kvarteret Tora och de andra i den östra delen fick däremot diagonalt ställda gator vilket hade att göra med att just den farm som Tora lades ut på hade en triangulär form. Därefter tog Helsingborgs stads ägor slut och de övriga kvarteren, Åsa, Svenborg, Gertrud och Ester lades ut på Filborna bys mark.

I några kvarter fanns indragningar vilket var en anpassning efter befintliga förhållanden. Det var också en medveten utformning för att ge villastaden en mer varierad gatumiljö. Indragningen för den lilla parken, Fyrkanten, mellan kvarteren Grävlingen, Uttern och Vesslan var ett sätt att införa mer grönska i området. Den första villastaden i Olympia hade fått kritik för att stora, kompakta villor byggts på förhållandevis små tomter. Även kvarteren Mården och Vesslan var planerade på detta sätt med en smal park men den försvann vid den slutliga tomtindelningen, troligen för att i stället tillgodose hushållens egna behov av nyttoodlingar som var ett viktigt tillskott i försörjningen.

Det första kvarteret, Grävlingen, tomtindelades år 1911. Det hade förvisso till en början ganska små tomter på omkring 500 kvm men storlek, antalet våningar och placering reglerades genom stadsplanen. Så småningom skedde en omfördelning av tomterna i just det här kvarteret så att många tomter blev något större i likhet med de andra som lades ut några år senare och som var på omkring 600–700 kvm. Ett hus som fick betydligt större tomt var Grävlingen 9 som blev större när granntomten avstyckades. Senare kunde även en utvidgning ske åt Köpingegatan då den rätades.

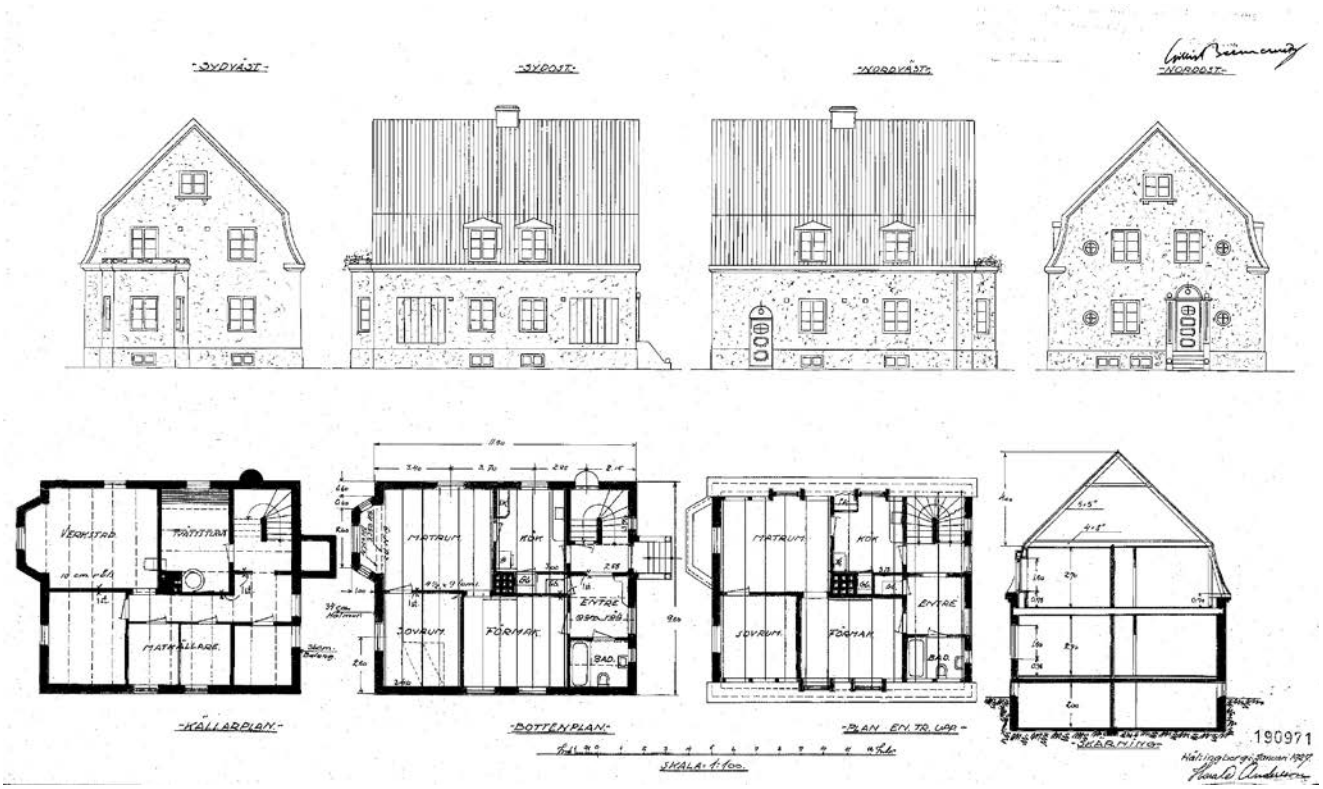

Längst upp: "Förslag till nybyggnad å tomt No1 Kvarteret Vesslan", signerad av Harald Andersson 1927. Ovan t. v: Foto från 1945 med Vesslan 1 till höger och kvarteret Mården i bakgrunden. Foto Helsingborgs museer nr 4105-2008_1 1945: Ovan t. h: Östra fasaden, Vesslan 1.

De allra första villorna som uppfördes på 1910-talet hade putsade fasader med framdragna partier och snickeridetaljer i form av korsvirke, varierad fönstersättning med småspröjsade överljus och branta takfall. De som uppfördes senare på 1920-talet var däremot betydligt mer återhållsamma och hade oftast en närmast kvadratisk plan, var smyckade med antingen burspråk eller balkonger, spröjsade tvåluftsfönster och sadeltak med takpannor i liv med gavelgesimsen. Särskilt 1920-talets villor blev under oljekrisens 1970-tal förändrade genom tilläggsisoleringar och bytta fönster och dörrar. På senare år har en del hus återställts genom att fönster bytts i enlighet med äldre fönsterindelningar, ibland i aluminium och med blindpröjs, och tilläggsisoleringen har putsats över.

Många av dessa villor uppfördes som egnahem vilket betydde att mindre bemedlade kunde låna förmånligt för uppförandet och hålla nere kostnaderna genom att vara behjälplig vid bygget. En del var planerade med två kök och avsedda för två hushåll varför många förutom

Längst upp: Ritning på Transformatorn 5, signerad av J. M. M:son Bomér. Huset hyste ursprungligen när det uppfördes 1938 speceri-, charkuteri- och mjölkbutik i nedre plan. Ovan t. v: Foto från 1945 över Tråden 2, Transformatorn 5 (i mitten) och Lodjuret 1.
Foto Helsingborgs museer nr 4105-2008_3. Ovan t. h: Transformatorn 5, mot Gotlandsgatan.

huvudingång även hade en sido- eller bakre entré. Just huvudentréerna var särskilt påkostade och markerade med en hög gjuten trappa och omfattning av utkragat parti med ett litet tympanonformat skärmtak.

Bland 1910- och 1920-talets arkitekter märks främst namn som Nils J. Lundgren, A. Arvidsson och Harald Andersson varför villorna fick ett ganska enhetligt uttryck. Enstaka villor som Uttern 10, ritad av Ola Andersson, och Lodjuret 2, ritad av Ernfrid Nilsson, skiljer sig mer i sin utformning. Den förra har en enkel indragning och små fönster under takfoten och den senare har en något asymmetrisk plan. Ola Andersson var tillsammans med Alfred Hellerström en av de mer namnkunniga arkitekterna i den äldre generationen.

Många villor på 1930-talet följde 1920-talets formspråk med kvadratisk plan, markerad entré men fler uppfördes i tegel, både i mörkbrunt helsingborgstegel och i rött. De flesta hus var traditionellt utformade med branta sadeltak eller mer flacka valmade tak. De funktionalistiska inslagen begränsade sig till platta skärmtak, svängda räcken och ett

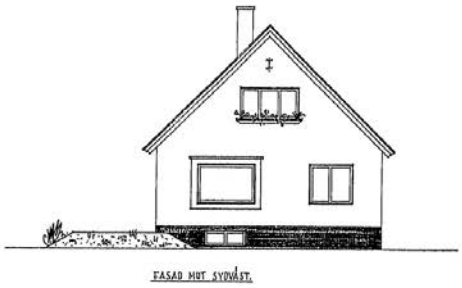

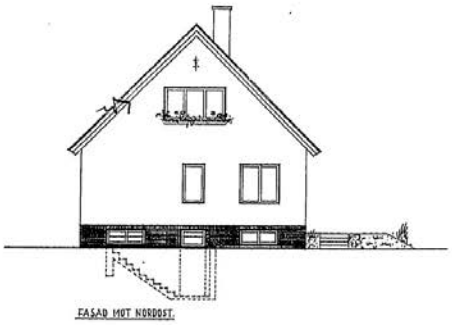

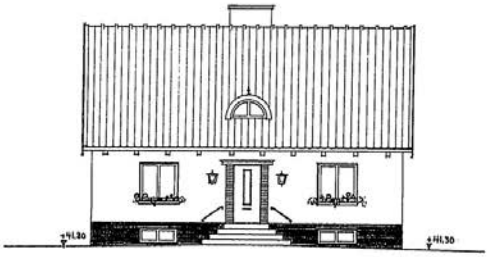

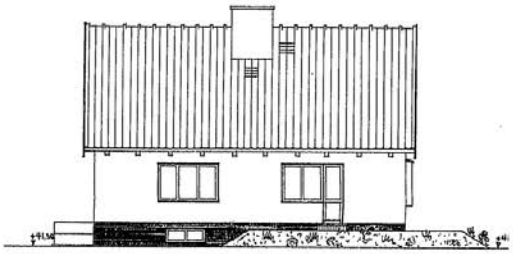

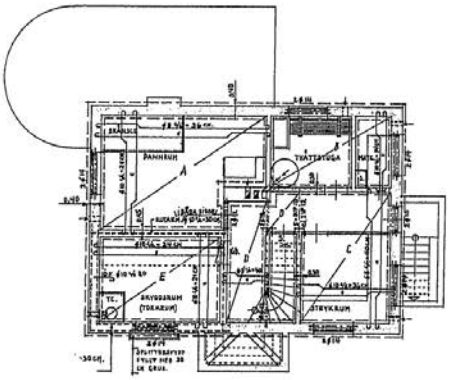

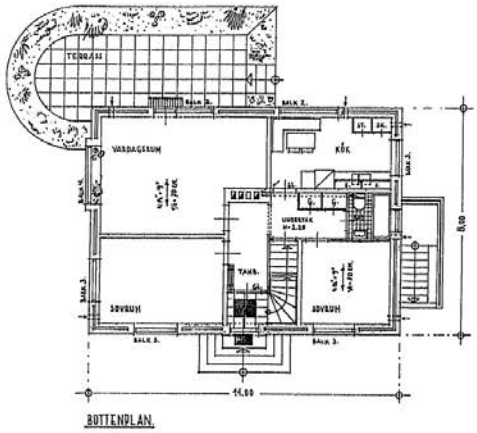

Längst upp: Ritning på Järven 4, signerad av Sven Kronhom 1945. Ovan t. h: Järven 4, Skånegatan 51 och t. h. Mätaren 8, "Sällhem", Kungälvsgatan 15, ritat av arkitekt Filip Lundgren 1944.

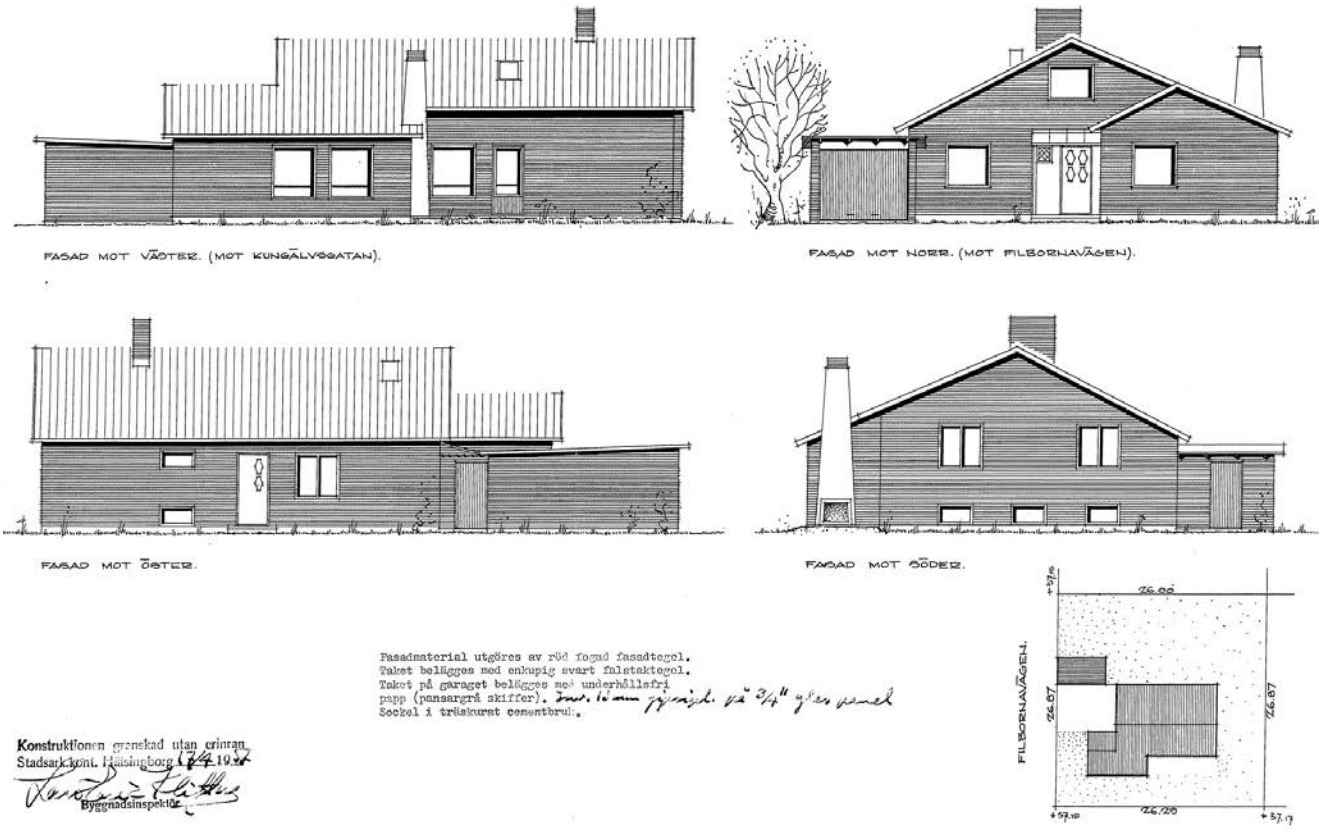

Mätaren 15, Filbornavägen 8, som ritades 1957 av arkitekt Å. H. Åkesson .

större tredelat fönster. De platta taken var få, det är bara ett som bevarats med det uttrycket till idag (Mården 3). Nils J. Lundgren och A. Arvidsson fortsatte att rita hus en bit in på 1930-talet, men även namn som Edvin Tidblad, J. M. M:son Bomér, Hugo B. Jonsson och Charles Elmström dök upp. Särskilt Bomér utmärkte sig i Övre Olympia genom att han ritade många hus även under det följande årtiondet.

På 1940- och 1950-talet skiljde sig villorna något från de övriga genom att de fick lägre sockel och flacka sadeltak. De flesta hus var uppförda i antingen rött eller gult tegel. Många villor, särskilt 1950-talets hus, uppfördes med tillhörande garage varav en del utgjorde källargarage. Den öppna altanen på baksidan började göra sig gällande, gärna indragen under tak. Det sex- eller flerkantiga fönstret, intill ytterdörren eller som glasning i denna är vanligt, liksom det svagt utskjutande burspråket. Detta var liksom ytterdörren ofta markerat med ett utskjutande tegelskift. Några av de som signerat flera av villorna under dessa årtionden, bortsett från Bomér, var Filip Lundgren, son till Nils J. Lundgren, Johnny Ekström, Sven Kronholm och ingenjör Lennart Christiansson.

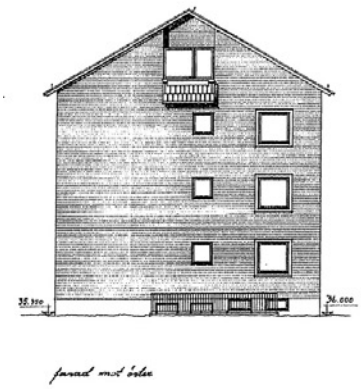

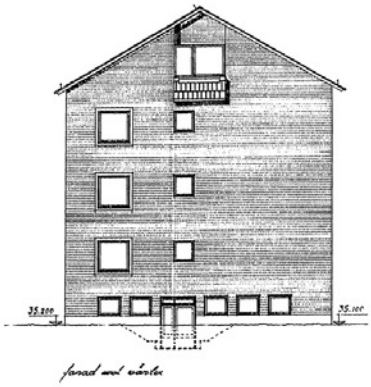

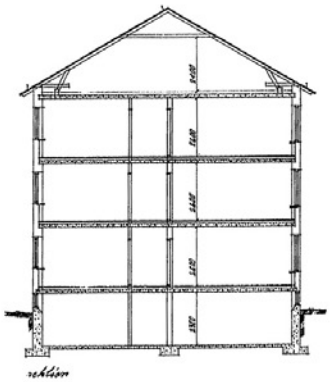

Längst upp: Rådjuret 8, Torekovsgatan 5, uppfört 1951 och ritat av Erik och Henry Arkitektkontor. Ovan t. v: Rådjuret 8 och t. h. en bild inifrån en av lägenheterna i Rådjuret 9 som byggdes 1952 och uppfördes i Svenska Riksbyggens regi. Lägenheterna var utformade efter de nya standardmåten och köken var funktionellt utformade för att underlätta arbetet i hemmet. Foto Helsingborgs museer nr 1965-2010:3

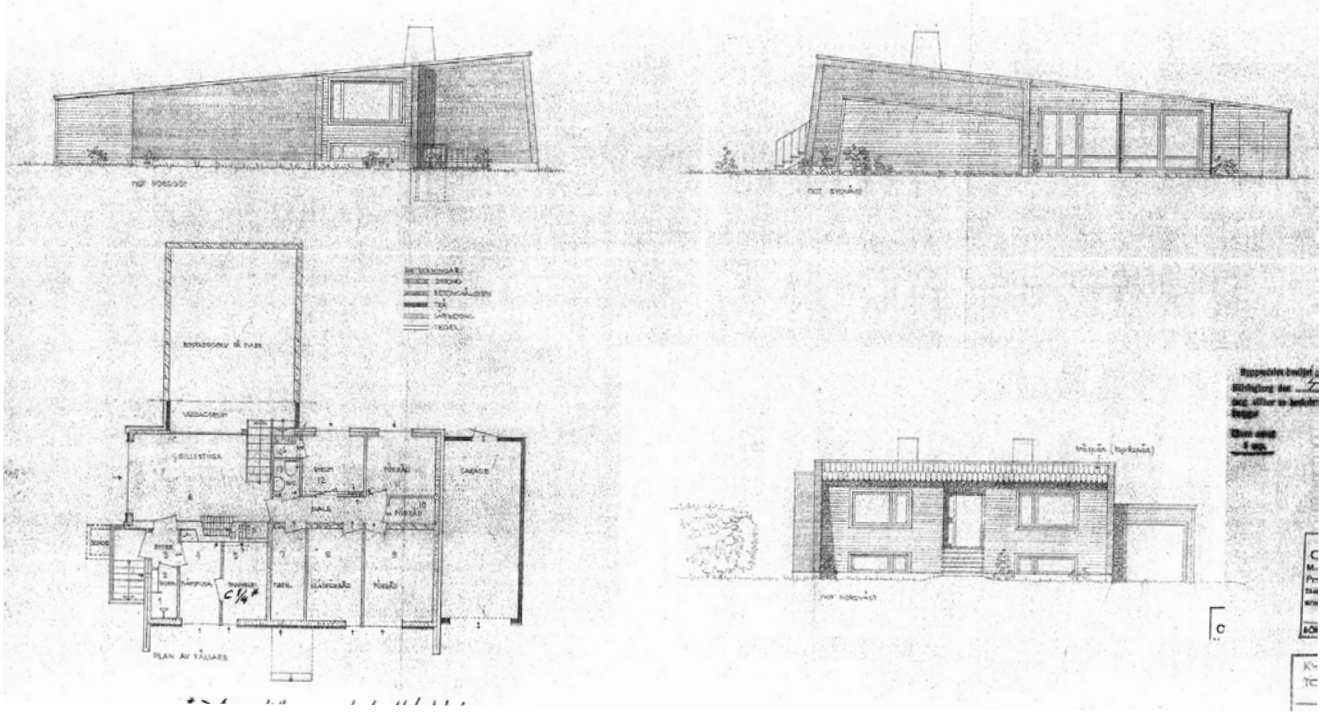

Ovan och t. v: Instrumentet 9, Filbornavägen 28, ritades av Gunnar Lydh 1962.

Ett fåtal flerbostadshus byggdes på 1920- och 1930-talet men det var först på 1940-talet och 1950-talet som billigare och mer standardiserade lägenheter kunde byggas. De tillkom dels genom privata initiativ såsom i kvarteren Rovan och Rådjuret som ritades av arkitekt E. Selander respektive Erik och Henry Andersson arkitekter och dels genom allmännyttiga föreningar. HSB och Svenska Riksbyggen lät uppföra flerbostadshus i kvarteren Munkavången och Rådjuret. Det bostadssociala perspektivet som uppstått på 1930-talet med funktionalismens idéer realiserades först nu och satte stark prägel på såväl samhällsplaneringen i stort som bostadsområdenas utformning och funktion.

Även planeringen av grönområdet Viskstråket och Viskängen hade en stor betydelse för utformningen av den här delen av staden. Såväl alla de flerbostadshus som skolorna Olympiaskolan, Tekniska gymnasiet och Praktiska mellanskolan som uppfördes kring grönområdet kunde nyttja det. Det var både en park och genomfartsled med gång- och cykelled. Öppna fält med bänkar och lekplatser möjliggjorde rekreation och friskvård för de som saknade egen trädgård.

1960- och 1970-talens bebyggelseutveckling skedde genom att de sista tomterna i villakvarteren bebyggdes och två av skolorna kompletterades med stora tillbyggnader men främst genom att äldre institutionsbyggnader revs. Inom lasarettsområdet slogs flera kvarter samman och storskaligheten betonades av det dominerande, nybyggda centralblocket vars betongarkitektur med utanpåliggande ramverk är både tidstypisk och särpräglad.

Nya ekonomiska kartan från 1971, Övre Olympia var helt utbyggt, sjukhusområdet i väster hade dock ännu inte omvandlats.

Villorna utmärkte sig desto mindre, dels genom att de är förhållandevis få och dels för att de är enkelt utformade. Två av villorna i den västra delen av kvarteret Instrumentet skiljer sig dock i utformning, de är utförda som atriumhus eller har karaktär av atriumhus då deras innergårdar och trädgårdar ligger dolda och villorna har låga tak. Flera hus uppfördes som kataloghus av Skogsägarnas industri AB och LB-hus i Bromölla och en del ritades av byggherren själv som i fallet Instrumentet 11 som uppfördes av gatuchefen Lennart Blomberg.

Kulturhistoriskt klassificerad bebyggelse i Övre Olympia och lasarettsområdet

KVARTERET BERGALID

Kvarteret Bergalid består av en fastighet, äldreboendet Bergaliden, som byggdes 1956 utmed nuvarande Prins Kristians gata. Kvarteret är beläget i parkmiljö uppe på Landborgen, omgivet av sluttningens grönska, Essenska villans trädgård, Donationskyrkogården och Nya kyrkogården. Äldreboendet är det tredje i generationen, det föregicks av Arbets- och fattigvårdsinrättningen som togs i bruk 1889 och ritades av Johan August Westerberg. Denna inrättning låg dock längre norrut längs Bergaliden och hade i sin tur föregåtts av Fattighuset som låg vid nuvarande Konsul Olssons plats. År 1909 ändrades namnet till Ålderdoms- och sjukhemmet Bergalid. Arbets- och fattigvårdsinrättningen revs i augusti 1974, likt andra delar av det gamla sjukhusområdet som reserverades för det nya Lasarettet. Det nuvarande äldreboendet har benämnts *Nya Bergalid*. År 1993 byggdes det till med ytterligare en länga i söder och 2008 förändrades 1950-talets fasader till viss del.

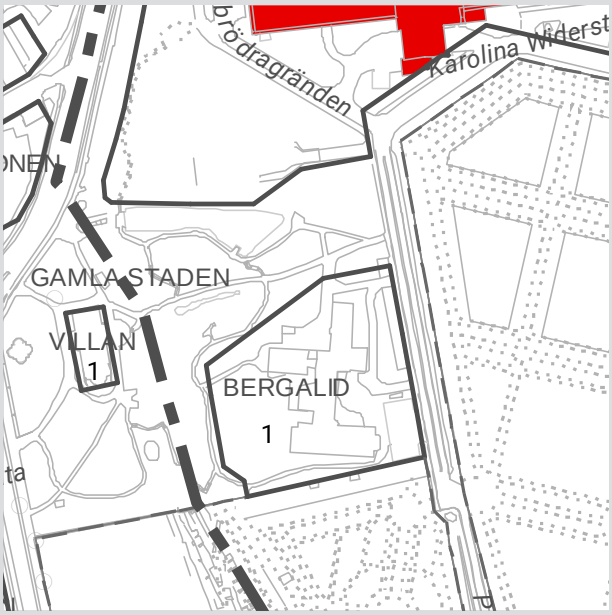

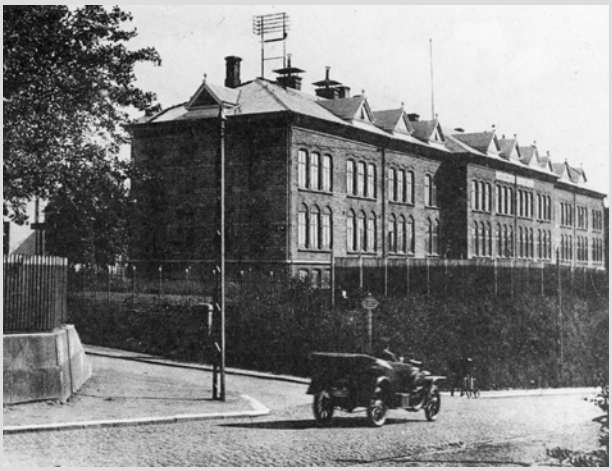

Den tidigare Arbets- och fattigvårdsinrättningen togs i bruk 1889 och revs i augusti 1974. Foto Helsingborgs museer nr 76_62_4_5

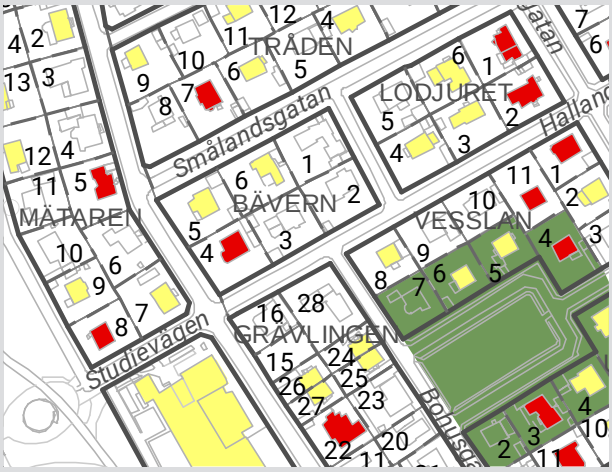

Bävern 4, Köpingevägen 11

Bävern 4, Köpingevägen 11

KVARTERET BÄVERN

I kvarteret Bävern finns tre av de äldsta villorna i området, byggda 1915. De två västra byggnaderna vid Köpingevägen är stora villor ritade av Nils J. Lundgren, verksam i Helsingborg. Båda villorna har putsade fasader och väl bearbetade detaljer. Två andra hus är från 1920-talet och den sista villan, som skiljer ganska mycket i karaktären, byggdes 1955. Enligt stadsplanen från 1909 planerades kvarteren Bävern, Lodjuret, Katten, Grävlingen, Vesslan, Mården, Uttern och Järven med rätlinjiga kvarter. Köpingevägen är en av de äldsta gatorna i området och de två äldsta villorna orienterar sig mot denna och staden i väster. De norra villorna ligger nära gatan medan de i söder ligger längre in på tomten.

Särskilt värdefull bebyggelse enligt PBL 8:13 §:

Bävern 4, Köpingevägen 11

Byggår: 1915
Arkitekt: Nils J. Lundgren
Byggmästare: Sv. Lundgren
Byggherre: Handlande Anton Rydman

Stor villa med gula putsade fasader, framskjutet parti i väster med burspråk och ovanpå detta en balkong med putsad mur som räcke. Vitmålade äldre fönster i varierade storlekar, en del fönster har sex lufter med små spröjsade överlufter och stora nedre lufter utan spröjs. Originaldörr i träfaner mot gatan med glasad ruta, indragen i ett mjukt stickbågsformat valv. Brutet, skalkat tak belagt med rött enkupigt tegel, bruna vindskivor i trä täckta med röd plåt, gulmålad skorsten och låg takkupa i söder. De tre gavelröstena är dekorerade med brunmålat korsvirke. Friliggande garage uppfört 1937, tillbyggt med carport 1983. Trädgård med klätterväxter och häckar, avgränsad av klippt ligusterhäck. Ingången är bevarad med stenlagd gång till entrén och putsade grindpelare.

Kulturhistorisk värdering: Jugendvilla med stort arkitektoniskt värde orienterad mot äldsta gatan i området. Huset har många bevarade detaljer så som småspröjsade fönster och trädetaljer i gavlar. Entréparti med gång och grindpelare har stor betydelse för upplevelsen av huset såväl som kvarteret.

Bebyggelse av kompletterande värde för miljön:

Bävern 5, ”Gullebo”, Köpingevägen 9

Byggår: 1915
Arkitekt: Nils J. Lundgren
Byggmästare: Carl Hagberg
Byggherre: Målare Otto Ericsson

Stor jugendvilla i två våningar med gråmålad sockel och rosa, putsade fasader. Valmat tak och framskjutet parti åt väster med sadeltak, båda belagda med enkupigt rött tegel. De flesta fönster är sekundära men indelade enligt originalritning med väldigt varierande utformning. Enstaka små ovala fönster bedöms vara ursprungliga. Vitmålade lister, kraftig takgesims och putsdekor med skriften ”Gullebo” på västra huskroppen. Balkong med vitt järnräcke och altan nedanför i sydväst. Indragen entré under framskjutet tak stöttat på två kraftiga pelare. Friliggande dubbelgarage av okänd ålder som nyligen höjts en halvvåning och fått brutet tak. Huset delvis dolt av hög växtlighet i trädgården, vilken avgränsas med lågt trästaket. Huvudentré från väster med putsade grindpelare.

Kulturhistorisk värdering: Stor jugendvilla med arkitektoniskt värde orienterad mot äldsta gatan i området. Huset har bevarade detaljer så som fönster i flera format och balkonger. Entréparti i väster med gång och grindpelare har stor betydelse för upplevelsen av huset och kvarteret.

Bävern 6, Smålandsgatan 18

Byggår: 1924
Arkitekt: Martin Pettersson
Byggmästare: –
Byggherre: Tillsyningsman K. E. Andersson

Villa i två våningar med kvadratisk plan, hög sockel, putsade fasader och valmat tak belagt med enkupigt tegel. Fasaden är vit med rosafärgad gesims och portik. Äldre bruna, spröjsade tvåluftsfönster, några mindre spröjsade fönster och lunettfönster i tak. Två av de mindre fönstren flankerar framsidans ytterdörr som är sekundär. En putsad portik med tympanonformat litet tak och gjuten trappa med räcke markerar framsidans entré. Garage ritat av Edvin Tidblad uppfört intill huset 1944 och på baksidan finns ett uterum från 1970. Villan delvis dold av hög vintergrön växtlighet, låg mur längs en del av tomtgränsen mot gatan.

Kulturhistorisk värdering: Villan utgör en av de större villorna och ger karaktär åt området. Klassicerande drag så som symmetriskt placerade fönster och dörrar, takgesims, valmat tak och spröjsade höga fönster ger villan dess arkitektoniska värde.

Bävern 5, ”Gullebo”, Köpingevägen 9

Bävern 6, Smålandsgatan 18

Ester 3, Åstorpsgatan 17

Ester 3, Åstorpsgatan 17

KVARTERET ESTER

Kvarteret Ester består av två fastigheter och utgör tillsammans med kvarteren Gertrud, Åsa, Tora och Svenborg de yngsta kvarteren i området. Kvarteret avgränsas av Filbornavägen i norr, flerbostadsområde i öster, en park i söder och Jönköpingsgatan i väster. Fastigheterna är asymmetriskt formade och placerade något snett i förhållande till huvudgatorna. Gatan som löper igenom kvarteret som ett u, Billesholms-, Bjuvs- och Åstorpsgatan är förhållandevis smal. Innan kvarteren planlades 1930 gränsade de till Köpinge bys ägor. Enligt planen från 1930 var det tänkt att fler diagonalt ställda kvarter skulle anläggas i öster men planerna ändrades och därför fick kvarteren Ester och Gertrud endast en husrad. 1992 lades en ny detaljplan för området som innebar att den västra infarten från Jönköpingsgatan gjordes om till parkmark.

Särskilt värdefull bebyggelse enligt PBL 8:13 §:

Ester 3, Åstorpsgatan 17

Byggår: 1954
Arkitekt: Filip Lundgrens Arkitektkontor
Byggmästare: Sture Andersson
Byggherre: Kriminalkonstapel S. Fenning

Villa i ett plan med källare, röd tegelfasad och flackt sadeltak belagt med enkupigt tegel. Äldre perspektivfönster varav ett utgörs av ett snedställt kopparklätt burspråk. Indragen fasad åt öster för altan med tegelpelare i hörnet. Entré på gavel markerad med rullskiftsomfattning, dörr med diagonalrutigt faner, gjuten trappa med sicksackmönstrat räcke och skärmtak som tillkommit senare. På framsidan är källarplanets garage ersatt av dörr och betongglas. Tomten avgränsas med låg naturstensmur och svart smidesgrind med samma mönster som trappräcket.

Kulturhistorisk värdering: Enkel 1950-talsvilla med väl bearbetade detaljer, bland annat återkommande diagonala mönster. Den markerade entrén, det stora burspråket och den indragna altanen utgör tidstypiska markörer som bidrar till villans arkitektoniska värde.

KVARTERET GERTRUD

Kvarteret Gertrud har sju fastigheter och utgör tillsammans med kvarteren Ester, Åsa, Tora och Svenborg de yngsta kvarteren i området. De avgränsas av Filbornavägen i norr, ett flerbostadsområde i öster, en park i söder och Jönköpingsgatan i väster. Kvarteren är asymmetriskt formade och placerade något snett i förhållande till huvudgatorna. Gatan som löper igenom kvarteret som ett u, Billesholms-, Bjuvs- och Åstorpsgatan, är förhållandevis smal. Innan kvarteren planlades år 1930 gränsade de till Köpinge bys ägor. Enligt den äldsta planen som visar dessa kvarter, daterad 1930, var det tänkt att fler diagonalt ställda villakvarter skulle anläggas i öster men planerna ändrades och därför fick kvarteren Gertrud och Ester endast en husrad. År 1992 utlades en ny detaljplan för området som innebar att den västra infarten från Jönköpingsgatan gjordes om till parkmark.

Bebyggelse av kompletterande värde för miljön:

Gertrud 9, Åstorpsgatan 13

Byggår: 1957
Arkitekt: Ytong-hus AB
Byggmästare: Ingemar Johansson
Byggherre: Förman Nils Nygren och elektriker Thörne Florin

Villa i 1 ½ våning och källare, byggd som kataloghus av Ytong-hus AB i lättbetong med putsad sockel och fasad i gult räfflat tegel. Sadeltak med enkupigt glaserat tegel skjuter ut över det indragna och asymmetriskt placerade entrépartiet som vilar på två murade pelare. Entrén har en sekundär trädörr och en klinkerklädd trappa. Två ursprungliga, långsmala, brunmålade träfönster flankerar entrén. Övriga fönster har varierande indelning, västra fasaden har ett asymmetriskt indelat fönster med utkragad omfattning i rullskift. Fönsterbleck och vindskivor är av koppar. Ett ursprungligt takfönster finns i västra takfallet och en ursprunglig takkupa finns åt öster. Den södra gavelns balkong har ursprunglig front av korrugerad plåt och ett smäckert svart järnräcke. På norra gaveln finns ett ursprungligt källargarage med stenlagd nedfart. Villan gränsar i söder till parkmark som innan år 1992 var gatumark. Byggnaden indragen från Åstorpsgatan med enkel gräsbevuxen förträdgård som avgränsas mot gatan med ett lågt trästaket. År 2007 byggdes befintlig altan åt söder om ett glasat uterum. 2018 beviljades bygglov för en tillbyggnad.

Kulturhistorisk värdering: Tidstypiskt och välbevarat kataloghus från 1950-talet, uppförd av Ytong-hus som saluförde monteringsfärdiga småhus av lättbetong under perioden 1948–1970. Karaktäristiska detaljer är fasaderna i gult räfflat tegel, enkupigt tegeltak, utskjutande takfall över asymmetriskt placerat entréparti och den markerade fönsteromfattningen kring det stora vardagsrumsfönstret. Dessa karaktärsdrag bidrar till byggnadens arkitektoniska värde.

Gertrud 9, Åstorpsgatan 13

Åstorpsgatan 13. Foto Helsingborgs museer nr 2013_251

Gertrud 15, Åstorpsgatan 1

Gertrud 15, Åstorpsgatan 1

Gertrud 15, Åstorpsgatan 1

Byggår: 1953
Arkitekt: J. M. Bomér
Byggmästare: Åke Johansson
Byggherre: Kontorist Åke Johansson

Enbostadshus i 1 ½ plan och källare. Putsad sockel, fasader i gult räfflat tegel och sadeltak belagt med rött enkupigt tegel. Ursprungliga fönster och balkongdörrar av trä. Tidstypiskt brett vardagsrumsfönster med markerad omfattning i dekorativt rullskift på västra gaveln. Entréparti placerat centralt på norra långsidan, med markerad dörromfattning av rött tegel i rullskift, två sexkantiga fönster, nätt skärmtak och smäckra järnräcken. Ytterdörren är sekundär. En tillbyggnad från år 1968, med fasader av gult tegel och gavelrösten av brun lockpanel, har placerats förskjutet vid östra gaveln. Byggnaden uppfördes ursprungligen med källargarage som sedan flyttades till tillbyggnadens källare. Villan avgränsas från Åstorpsgatan genom en låg mur av gult tegel, medan ett lågt brunmålat trästaket och höga barrbuskar avgränsar tomten mot Filbornavägen.

Kulturhistorisk värdering: Karaktäristisk och relativt välbevarad villa från 1950-talet, med fasader i tidstypiskt gult räfflat tegel och lekfulla detaljer som sexkantiga fönster och markerade omfattningar i rullskift. Tillbyggnaden från sent 1960-tal samspelar med ursprunglig byggnad och gör att ursprunglig karaktär till stor del är bevarad.

KVARTERET GRÄVLINGEN

Kvarteret Grävlingen tomtindelades redan 1911 och är därmed det äldsta kvarteret i området. Ursprungligen fanns det 17 tomter vilka genom avstyckningar och sammanslagningar ändrats till 15 stycken, en är dock obebyggd. På fyra av fastigheterna finns de äldsta villorna i området, byggda 1912–17 och de ligger utmed Köpingevägen som är den äldsta gatan här. Minst tre av villorna ritades av Nils J. Lundgren. En av dem är särskilt välbevarad med putsade fasader och väl bearbetade detaljer. Därefter fylldes tomterna upp på den östra sidan med hus uppförda från 1933 till 1980. På fyra av fastigheterna ligger två parhus, rygg i rygg som är uppförda 1967 och ritade av Lundgrens son, arkitekten Filip Lundgren. Även en tillbyggnad på ett av den äldre Lundgrens hus är ritad av sonen. Parhusen minner om den tid då många villor, som var uppförda som egnahem, ursprungligen rymde mer än ett hushåll.

Enligt stadsplanen från 1909 planerades Grävlingen, Bävern, Lodjuret, Katten, Vesslan, Mården, Uttern och Järven med rätlinjiga kvarter men med vissa indragningar. I just Grävlingen var det enligt denna plan en indragning åt öster och en i den sydvästra delen, den förra för att omsluta den lilla parken medan den andra kan ha varit en anpassning till Köpingevägen. Kvarteret har senare blivit helt rätlinjigt och vägen rätats. Parken, benämnd Fyrkanten, i öster består idag av gräsmatta som kantas av en tät trädrad. Större delen av kvarteret har plattsatta trottoarer, endast en liten del i sydväst är grustäckt och Skånegatans dito är asfalterade.

Särskilt värdefull bebyggelse enligt PBL 8:13 §:

Grävlingen 9, ”Solhill”, Skånegatan 31

Byggår: 1917
Arkitekt: Nils J. Lundgren
Byggmästare: –
Byggherre: Inspektör B. J. Nordström

Enbostadsvilla i jugendstil i 2 ½ plan och källare. Hög gråmålad sockel och ljusgrå putsade fasader. Två burspråk och valmat tak täckt med enkupigt rött tegel. Vita fönster varav de flesta är i original, huvudsakligen korspostfönster med spröjsade överlufter i bottenplan och småspröjsade tvåluftsfönster i övre plan. Höga småfönster, en del samlade två eller tre bredvid varande, djupt indragna i fasaden. Vitmålad putsdekor så som fönsterbröstningar, lister, takgesims och tavla med namnet ”Solhill” ovanför huvudentrén. De två burspråken är något förenklade med obrutna balkongmurar, den norra hade inte balkong från början enligt ritningar. Huvudentré med rundat valv, svartmålad originaldörr med spegelindelning och överljus flankerad av kopparlampetter. Varje takfall har försett med antingen lunettformat takfönster eller takkupor varav det västra har välvt plåttak. Vitputsad gränsmur uppförd 1919, garage 1937 (ritat av N. J. Lundgren) tillbyggt med carport 1984. Lummig trädgård med flera stora träd och gångentré med järngrind mittför huvudentré.

Kulturhistorisk värdering: Stor välbevarad jugendvilla med höga arkitektoniska värden med många originaldetaljer så som fönster i flera format och ytterdörr. Den mest påkostade fasaden, med burspråk och välvd takkupa, är orienterad mot staden och Köpingegatan i väster medan entrén vetter mot förbindelsen Skånegatan.

Grävlingen 9, ”Solhill”, Skånegatan 31

Grävlingen 9, ”Solhill”, Skånegatan 31

Grävlingen 22, ”Villa Björkbo”, Köpingevägen 19

Grävlingen 29, Skånegatan 33

Grävlingen 22, ”Villa Björkbo”, Köpingevägen 19

Byggår: 1912
Arkitekt: Nils J. Lundgren
Byggmästare: Sven Lundgren
Byggherre:

Tvåbostadsvilla i 1 ½ plan med källare och inredd vind och med gaveln mot gatan. Sockel klädd med klinker, vita putsade fasader med tandsnitt mellan första och andra plan. Sadeltak och frontespiser åt både norr och söder klädda med brunt enkupigt tegel, svarta vindskivor och svart korsvirke i västra gaveln. Tillbyggnader och förändringar har skett i flera omgångar; farstu, burspråk i norr och söder tillkom redan 1919 och 1922 gjordes ytterligare en tillbyggnad. 1955 gjordes en tillbyggnad i söder, klädd med träpanel ritad av arkitektens son Filip Lundgren. Det snedställda burspråket i koppar liksom andra fönster tillkom troligen vid denna tid. Enligt ursprungliga handlingar skulle munkförband användas i yttermuren, det blev troligtvis övermålat på 1950-talet. Vid tomtgränsen en låg terrasserad mur och garage med pulpettak. Gånggrind framför farstun och storväxt bok i trädgårdens sydvästra hörn.

Kulturhistorisk värdering: De båda arkitekterna, far och son, Nils J. Lundgren och Filip Lundgren har uppfört många hus i Helsingborg. De har verkat i två tidsepoker och arbetat i två olika arkitekturstilar. Villa Björkbo rymmer båda arkitekternas verk, och åtminstone Philip Lundgren ska ha bott i huset vilket har ett personhistoriskt värde. Den pampiga villan har kvar sina nationalromantiska drag så som volymen, det högresta taket, de små fönstren och korsvirket i gaveln. De tillbyggnader som gjordes kort efter uppförandet är i husets stil. De förändringar som tillkom med Philip Lundgren på 1950-talet är omsorgsfullt utförda och burspråket, koppardetaljerna samt tillbyggnaden har tillfört en säregen 1950-talsprägel. Kontakten mellan gånggrind och farstu, liksom boken ger ett miljövärde.

Grävlingen 29, Skånegatan 33

Byggår: 1922
Arkitekt: Arkitekt Hugo B. Jonsson
Byggmästare: –
Byggherre: Exekutionsbetjänt N. S. Nilsson

Enbostadsvilla i 1 ½ plan med källare, uppförd som egnahem. Gråmålad sockel, gul- och vitputsade fasader och skalkat sadeltak belagt med röda enkupiga tegelpannor. Klassicerande utformning med symmetrisk framsida, kraftig tandsnittsgesims, pilastrar och kolonnetter, på det lilla gavelburspråket blyspröjsade glas. Vita spröjsade tvåluftsfönster i original, liksom den betsade ytterdörren med spegelindelning och överljus. En utkragad omfattning med litet trekantigt tak markerar entrén som för övrigt har smidd handledare. Brunmålade små takfönster, två åt söder och två åt norr i enlighet med originalritning. 1971 byggdes en carport, 2007 revs en balkong i väster, altanen utökades och balusterdockorna ersattes med nya. Förutom dessa åtgärder kan den norra fasaden ha blivit något förenklad. En klippt häck i tomtgränsen och flertalet fruktträd ger skydd då villan är placerad långt in på tomten. Rabattkantad gång leder rakt mot altanen från gånggrind med stenpelare vid Skånegatan.

Kulturhistorisk värdering: 1920-talsvilla med särpräglade klassicerande byggnadselement, ursprungliga fönster, takkupor och dörr, därtill ett omsorgsfullt bearbetat burspråk. Placeringen långt in på tomten, klippt häck, rabattkantad gång och fruktträd ger en äldre karaktär och har därmed ett miljöskapande värde.

Bebyggelse av kompletterande värde för miljön:

Grävlingen 10, Köpingevägen 23

Byggår: 1956
Arkitekt: Ingenjör Lennart Christiansson
Byggmästare: –
Byggherre: Direktör Bernhard Nordström

Enbostadsvilla i ett plan med låg sockel och två förskjutna huskroppar varav den ena har inredd vind. Vitmålade tegelfasader, perspektivfönster och en rad höga fönster vid uteplats i söder. Valmat tak med kraftig takfot, enkupigt svartglaserat tegel och takkupor på ena takfallet. Äldre ytterdörr med kassettindelad träfanér. 1959 byggdes ett skärmtak för bilar längs med den vitputsade muren som avgränsar tomten mot norr och väster. Nybyggt trädäck och grusgång som ersatt kalkstensgång.

Kulturhistorisk värdering: Stor 1950-talsvilla med för tiden ovanlig arkitektur med stort tak. De förskjutna huskropparna och perspektivfönstren är tidstypiska.

Grävlingen 10, Köpingevägen 23

Grävlingen 24 och 25, Bohusgatan 4A och 4B

Byggår: 1967
Arkitekt: Filip Lundgrens arkitektkontor
Byggmästare: Stig Nilsson
Byggherre: Aktiebolaget Grytet genom Filip Lundgren

Parhus med långsidan mot gatan och ingångar på vardera gavlar. Gult tegel på gavlar och svart lockpanel på övriga fasader, vita fönster i stående format. Frontespiser på båda husdelarna sitter intill varandra på husets mitt. Sadeltak belagt med svarta betongpannor. Carportar är uppförda 1980 och 1992. Liten förträdgård med häck.

Kulturhistorisk värdering: Genom frontespiserna och de tätt placerade, stående fönstren betonas husets höjd vilket gör att det harmonierar med de äldre villorna. Den enkla utformningen gör dock att byggnaden också underordnar sig de äldre villorna. Parhuset minner om den tiden då många villor hade mer än ett hushåll.

Grävlingen 24 och 25, Bohusgatan 4A och 4B

Grävlingen 26 och 27, Köpingevägen 17A och 17B

Byggår: 1967
Arkitekt: Filip Lundgrens arkitektkontor
Byggmästare: Stig Nilsson
Byggherre: Aktiebolaget Grytet genom Filip Lundgren

Parhus med långsidan mot gatan och ingångar på vardera gaveln. Gult tegel på gavlar och svart lockpanel på övriga fasader, vita fönster i stående format. Frontespiser på båda husdelar som sitter intill varandra på husets mitt. Sadeltak belagt med svarta betongpannor. Carportarna är uppförda 1969. Placering långt in på tomten och murgrönetäckt plank på naturstensmur i tomtgräns.

Kulturhistorisk värdering: Genom frontespiserna och de tätt placerade och stående fönstren betonas husets höjd vilket gör att det harmonierar med de äldre villorna. Den enkla utformningen gör dock att byggnaden också underordnar sig de äldre villorna. Parhuset minner om den tiden då många villor hade mer än ett hushåll.

Grävlingen 26 och 27, Köpingevägen 17A och 17B

Instrumentet 9, Filbornavägen 28

KVARTERET INSTRUMENTET

Kvarteret Instrumentet ligger vid den trafikerade Filbornavägen och avgränsas i öster av Jönköpingsgatan samt i väster av den lummiga Gotlandsgatan. I söder finns kvarteret Transformatorn, där den stora gamla transformatorstationen i tegel låg fram till mitten av 1970-talet. Kvarteret består av elva fastigheter som är bebyggda med enbostadshus. Huvuddelen av byggnaderna är uppförda under 1950- och 1960-talet, förutom byggnaden på Filbornavägen 26 som uppförts år 1942 och på Västgötagatan 17 som uppförts år 2008 efter rivning av en 1950-talsvilla. Fasader i rött och gult tegel dominerar.

Området som blev utlagt som kvarteret Instrumentet och kvarteret Spänningen tillhörde tidigare stadsfarm nr. 96. På kartor från tidigt 1900-tal syns två bebyggda tomter inom detta område, övrig mark var ängsmark. Tillsammans med kvarteret Tråden och Transformatorn söderut var området länge utlagt som två grönområden. Området planlades först år 1934 och då var endast sydöstra och västra delen av kvarteret bebyggt. Under tidigt 1960-tal var hela kvarteret bebyggt förutom en tomt centralt i norra delen av kvarteret. Där tillkom inom två år två villor efter att bland annat en äldre tvåvåningsbyggnad med uthus rivits.

Särskilt värdefull bebyggelse enligt PBL 8:13 §:

Instrumentet 9, Filbornavägen 28

Byggår: 1962
Arkitekt: Gunnar Lydh, Falkenberg
Byggmästare: –
Byggherre: Apotekaren Bengt Arvidsson

Enbostadshus i en våning och källare, med L-formad plan. Fasaden mot gatan är indragen och klädd med liggande mörkbrun träpanel. De utskjutande vinklade gavlarna är av vitmålat tegel. Ett burspråk finns på östra gaveln, även detta med kombination av panel och tegel. Det papptäckta pulpettaket sluttar inåt tomten och vid gatufasaden är det brutet, neddraget över fasaden och klätt med spån i samma färg som panelen. Entrén är placerad centralt i gatufasaden med en ursprunglig dörr av ek med fasettformad dekor samt ett sidoljus med råglas. En smäcker trappa med stomme och räcken av svart järn finns vid entrén. Fönstren är vita och sekundära men med ursprunglig indelning. Ett lägre garage är sammanbyggt med bostadshuset vid västra gaveln. Även detta har liggande träpanel, vitmålat tegel på gaveln och pulpettak. Byggnaderna är något indragna från vägen med en liten förträdgård som avgränsas av en låg mur av huggen natursten.

Kulturhistorisk värdering: 1960-talsvilla med mycket karaktäristisk form och tidstypisk stil som innefattar låg byggnadskropp med pulpettak, asymmetriska utkragande gavlar och kombination av liggande mörk träpanel, tegel och spåndetaljer i fasaden. Byggnaden har stort arkitektoniskt värde och den är betydande för gatubilden.

Bebyggelse av kompletterande värde för miljön:

Instrumentet 2, Västgötagatan 21

Byggår: 1955
Arkitekt: Willy Ekström
Byggmästare: Hans Lilja
Byggherre: Ingenjör Bengt Weimenhög

Villa i 1 ½ plan med källare och L-formad plan. Putsad sockel och fasader av räfflat gult tegel. Sadeltak med enkupigt rött tegel, stort takutsprång med synliga taktassar, en kraftig murad skorsten och vindskivor klädda med kopparplåt. Kring det tredelade stora vardagsrumsfönstret på gaveln finns en utkragande omfattning murad delvis i rullskift. Fönstren är sekundära. På norra delen av tomten, från Jönköpingsgatan, finns en kalkstensbelagd nedfart till ett källargarage. Ursprunglig garageport i trä med fyra glasrutor. Under 2010-talet har vissa förändringar skett, bland annat har en ny dörr och ny trappa tillkommit. 2015 tillkom ett uterum vid västra gaveln med fasader av turkosgrönt skivmaterial. Villan ligger något indragen från gatan med en liten förträdgård innanför en låg klippt häck.

Kulturhistorisk värdering: Relativt välbevarat bostadshus från 1955, med karaktäristiska delar som gult räfflat tegel i fasad, utkragande fönsteromfattning delvis i rullskift, tredelat stort vardagsrumsfönster, långt utskjutande taksprång med synliga taktassar samt detaljer i koppar.

Instrumentet 2, Västgötagatan 21

Instrumentet 5, Västgötagatan 15

Byggår: 1953
Arkitekt: –
Byggmästare: Karl Gustavsson
Byggherre: Mätningsman Karl Gustavsson

Villa i 1 ½ plan med källare. Putsad sockel och fasader av gult räfflat tegel med mönstermurning på östra gaveln. Sadeltak med utskjutande taksprång och synliga taktassar, enkupigt rött tegel och ett sekundärt takfönster. Utkragad och vinklad omfattning kring fönster på gatufasaden och västra gaveln, delvis murat i rullskift med koppardetaljer. Indragen entré med trädörr med glaspartier. Trappan till entré och altan är klädd med klinker och har ett dekorativt svart järnräcke. Den indragna altanen vid entrén glasades in år 2016. Nedfart till indraget källargarage mot gata. Förträdgård som avgränsas av glest placerade liggande brädor mellan murade staketpollare av gult tegel.

Kulturhistorisk värdering: Enkel och relativt välbevarad tegelvilla från 1950-talet, med arkitektoniska värden. Detaljer som mönstermurning, fönsteromfattningar, tredelade fönster, indragen altan över källargarage samt takutsprång med synliga taktassar och enkupigt tegel är väsentliga för värdet.

Instrumentet 5, Västgötagatan 15

Instrumentet 8, Filbornavägen 26

Instrumentet 11, Västgötagatan 13

Instrumentet 8, Filbornavägen 26

Byggår: 1942
Arkitekt: Arvid Svensson
Byggmästare: –
Byggherre: Trädgårdsmästare F. Larsson

Enbostadshus i 1 ½ plan, uppfört i rött tegel. Sadeltak täckt med enkupigt tegel. En mindre takkupa mot gatan. Kring entrén på gaveln finns en utkragad omfattning och ett nätt plåttäckt skärmtak. Äldre blåmålade träfönster med mittpost och två till fyra lufter. Källargaragets nedfart mot gatan har väggar klädda med brun klinker och en ovanpåliggande altan med svart järnräcke. På västra gaveln en våning hög byggnadsdel med ovanpåliggande altan med svart järnräcke. En tillbyggnad med vitmålade tegelfasader och gavelröste med mörkbrun stående träpanel tillkom i vinkel med huvudbyggnaden i sydost år 1963. En liten förträdgård med buskar och gräsmatta avgränsas från gatan genom ett lågt blåmålat trästaket och murade grindpollare i rött tegel med en dekorativ järngrind.

Kulturhistorisk värdering: Välbevarad tegelvilla med stilmässiga drag från både funktionalism och 1940-talets nyrealism. Andra värdefulla detaljer är entrépartiets utformning med omfattning och nätt skärmtak, samspelet av byggnadsvolymer vid västra gaveln, nätta altanräcken i järn och träfönster. Byggnaden har också ett miljömässigt värde vid Filbornavägen.

Instrumentet 11, Västgötagatan 13

Byggår: 1962
Arkitekt: Gatuchef Lennart Blomberg
Byggmästare: –
Byggherre: Gatuchef Lennart Blomberg

Enplansvilla med röd tegelfasad. Flackt sadeltak med enkupigt brunt tegel murat i liv med gaveln. Mönstermurning i form av rullskift längs gavelröstet. Djupt indragen entré på gaveln. Fönstren är sekundära. Trädgård som avgränsas från gatan genom mur av rött tegel med avtäckning av kopparplåt och högt trästaket. År 1980 byggdes garage och cykelrum åt öster om till bostadsutrymme med fönster, och carporten tillkom. Denna del har fasad och sargtak av liggande vit träpanel.

Kulturhistorisk värdering: Tidstypiskt 1960-talshus med karaktäristisk låg volym och kringbyggd trädgård, samt gavlar utan gavelsprång med enkupigt mörkt tegel murat i liv och kombination av tegel och träpanel i fasad. Tillsammans med närliggande och formmässigt lika byggnaden på Gotlandsgatan 1 har byggnaden även ett miljömässigt värde på grund av den gemensamt slutna och tidstypiska karaktären mot Gotlandsgatan.

Instrumentet 12, Gotlandsgatan 1

Byggår: 1960
Arkitekt: –
Byggmästare: Arne Malmström
Byggherre: Direktör Arne Malmström

Låg tegelvilla med röda tegelfasader och muromgärdad trädgård. Gavlar utan utsprång. Det flacka sadeltaket är belagt med hårdbränt enkupigt tegel som murats i liv med gaveln. En kraftig murad skorsten finns på garagelängan ut mot Gotlandsgatan. Garaget är samtida men var fristående fram till år 1972 då en liten tillbyggnad tillkom som slöt utrymmet mellan garaget och bostadshuset. Den röda tegelmuren mot Gotlandsgatan har inslag av betongglas och avtäckning av kopparplåt.

Kulturhistorisk värdering: Karaktäristisk låg tegelvilla med arkitektoniska kvaliteter som innefattar den slutna karaktären med vinklade byggnadsdelar, gavlar utan takutsprång och tegelmur runt en trädgård. Tillsammans med den närliggande och formmässigt lika byggnaden på Västgötagatan 13 har byggnaden även ett miljömässigt värde på grund av den gemensamt slutna och tidstypiska karaktären mot Gotlandsgatan.

Instrumentet 12, Gotlandsgatan 1

Instrumentet 13, Filbornavägen 24

Byggår: 1960
Arkitekt: Sven Petersson
Byggmästare: –
Byggherre: Schaktmästare Bengt Mansfeldt

Enplansvilla med fasader av rött tegel och flackt sadeltak med mörkt enkupigt tegel samt murad skorsten. Fönstren är ursprungliga av trä, vissa långsmala. Entrén på långsidan har en enkel brunmålad trädörr. En fristående carport byggdes år 1996. Mot gatan finns en liten förträdgård med vintergröna buskar och en klippt idegranshäck, en låg mur av huggen natursten med högre murade grindpollare samt en liten dekorativ järngrind.

Kulturhistorisk värdering: Välbevarad och enkel tidstypisk villa med ursprungliga fönster av trä, mörkt tak av enkupigt tegel och karaktäristisk förträdgård med naturstensmur och järngrind. Förutom arkitektoniska värden har byggnaden miljömässigt värde på grund av helheten med de två närliggande 1960-talsvillorna i tegel på Gotlandsgatan 1 och Västgötagatan 13.

Instrumentet 13, Filbornavägen 24

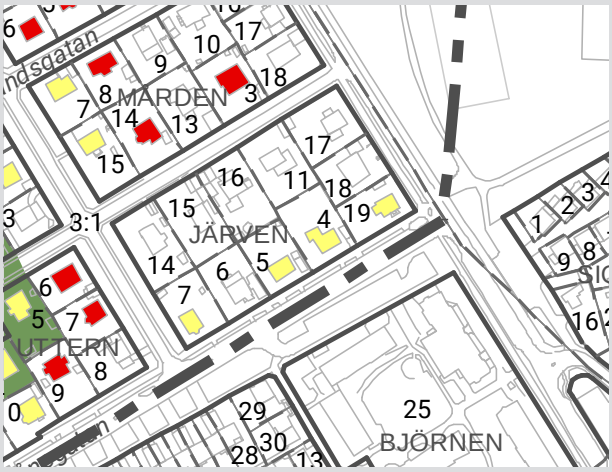

Järven 4, Skånegatan 51

KVARTERET JÄRVEN

I kvarteret Järven finns elva fastigheter med villor varav de sex västra uppfördes 1920–21 och 1933. De har putsade fasader och hög takresning. De resterande i öster uppfördes på 1940-talet, 1950-talet och 1968 med fasader av tegel. Villorna i detta kvarter har generellt varit mindre än i de västra kvarteren som kan ha haft högre status då de låg närmare stadens centrum. Det är en anledning till varför flera av husen byggts till, i synnerhet de äldre. Två av husen har förlängts och det ena har även fått frontespiser och inglasat hörn.

Enligt stadsplanen från 1909 planerades Järven, Grävlingen, Bävern Lodjuret, Katten, Vesslan, Mården och Uttern med rätlinjiga kvarter till skillnad från kvarteren i väster. Kvarteret gränsade till Köpinge bys ägor. Vägen som gått i gränsen kallades förut Husensjövägen, den rätades 1930 och döptes om till Jönköpingsgatan som numera utgör gränsen till det område som idag kallas Husensjö. I väster löper Gotlandsgatan som kantas av en allé av storväxta hästkastanjer. Trottoaren runt kvarteret är bred och består till stor del av grus. Längs Gotlandsgatan är själva trottoaren smal men gatumarken är bred och en stor del av den utgörs av gräsmatta.

Bebyggelse av kompletterande värde för miljön:

Järven 4, Skånegatan 51

Byggår: 1945
Arkitekt: Sven Kronholm
Byggmästare: Karl Hugo Johannesson
Byggherre: Sjukvårdare Allan Ström

Enbostadshus i 1 ½ plan med källare. Grå putsgrund, gult räfflat tegel i fasad och de flesta fönster utgörs av vita tvåluftsfönster i original. Treluftsfönster i gavelrösten är bytta. Sadeltak med nätt takfot, utsprång i gavel, rött enkupigt tegel, tegelskorsten och litet lunettfönster. På västra gaveln stort burspråk med en stens utkragning täckt av brunmålad plåt och intill det ett blyspröjsat fönster. Ytterdörren med karosseripanel och råglasruta markeras med omfattning av klinker, skärmtak och lampetter. 1946 uppfördes muren med pollare och järnräcke, 1955 tillkom det friliggande garaget. Altanen på baksidan har bebyggts med uterum som är anpassat med pelare i gult tegel och brun panel.

Kulturhistorisk värdering: Välbevarat 1940-talshus med avgränsning, garage och uterum utförda i samma stil. Stor omsorg har lagts vid detaljer så som entré, burspråk och fönster, till och med fönsterlådor och lampetter som ritades är bevarade.

Järven 5, Skånegatan 49

Byggår: 1921
Arkitekt: A. Arvidsson
Byggmästare: –
Byggherre: Brevbärare E. L. Cedervall

Villa i 1 ½ plan med källare. Grå putsad sockel, vita putsade fasader med nätt takgesims. Sadeltak i liv med gavelrösten och belagt med rött enkupigt tegel. Äldre vitmålade, spröjsade tvåluftsfönster och små fönster vid vindsutrymmen och gavelentré. Huvudentré med sekundär dörr, gjuten trappa och murade sidor. 2005 förlängdes huset åt väster och följande år revs garaget från 1970-talet och ersattes av carport. Tomten avgränsas med putsad mur åt gatan.

Kulturhistorisk värdering: Enkelt 1920-talshus som varit det minsta huset i kvarteret. Tillbyggnaden är gjord med hänsyn till husets ursprungliga proportioner.

Järven 5, Skånegatan 49

Järven 7, Gotlandsgatan 19

Byggår: 1920
Arkitekt: Thure Johansson
Byggmästare: –
Byggherre: Ingenjör Thure Johansson

Villa i 1 ½ plan med källare. Grå putsad sockel, vita putsade fasader och burspråk med balkong på sydöstra gaveln. Vita spröjsade träfönster varav en del är ursprungliga. Sadeltak med litet utsprång, röda enkupiga tegelpannor och takkupor med pulpettak på båda sidor. Något dominerande bruna plåt- och trädetaljer. 1969 byggdes ett garage. Panelklädd tillbyggnad vid huvudbyggnadens gavel är troligtvis också uppfört vid denna tid. Klippt häck i tomtavgränsningen mot både Skåne- och Gotlandsgatan. Gångentré mot den senare med granitpelare och stenlagd gång över gräsmatta utmed gatans allé.

Kulturhistorisk värdering: Enkel 1920-talsvilla med vissa arkitektoniska kvaliteter så som nätta takproportioner, en del äldre fönster, takfönster med pulpettak och burspråk. Hörntomt med häck längs båda sidor och gångentré som samspelar med Gotlandsgatans grönstruktur har ett miljöskapande värde.

Järven 7, Gotlandsgatan 19

Järven 19, Skånegatan 53

Byggår: ev. 1954
Arkitekt: –
Byggmästare: –
Byggherre: –

Liten villa i 1 ½ plan med källare. Grå putsad grund, rött tegel i fasad med tak- och gavelgesims. Sadeltak med rött enkupigt tegel lagt i liv med gesims och tegelskorsten. Flera fönster, utom i takkupa och på framsida, utgörs av vita tvåluftsfönster i original. På framsidan ett stort perspektivfönster med utkragat rullskift och på andra sidan entrén ett litet blyspröjsat fönster. Entré med sekundär dörr, äldre smidesräcke och skärmtak. Balkong på gavel med sinuskorrugerad plåt. Friliggande garage i rött tegel med pulpettak. Mitt för entrén en järngrind med betongpollare.

Kulturhistorisk värdering: Tidstypiskt 1950-talshus med omsorgsfullt utförd tegelmurning, bevarade fönster, burspråk, balkong och grind.

Järven 19, Skånegatan 53

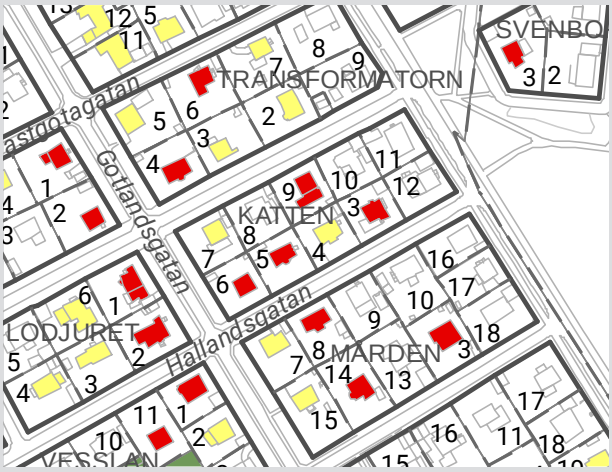

Katten 3, Hallandsgatan 19

Katten 5, Hallandsgatan 15

KVARTERET KATTEN

Kvarteret Katten består av tio fastigheter med villor som är uppförda mellan 1922 och 1939. Tomterna mättes ut 1921 på mark som tillhört stadsfarmerna nr 98 och nr 109. Fem av tomterna bebyggdes under de följande åren och på en av de senare bebyggda tomterna, nr 10, föregicks den nuvarande villan av ett betydligt mindre hus. För kvarteret gällde en stadsplan från 1913 som uppdaterades 1929. Villorna har olika takformer och varierande utseenden beroende på att vissa är mer bevarade medan andra byggts till och tilläggsisolerats.

Enligt stadsplanen från 1913 planerades Katten, Lodjuret, Uttern, Grävlingen, Bävern, Vesslan, Mården och Järven med rätlinjiga kvarter. I den södra delen av området finns en liten park med formklippta träd. Kvarteret har breda trottoarer varav merparten är grusade. I väster löper Gotlandsgatan vars hästkastanjer ger lummighet åt intilliggande tomter.

Särskilt värdefull bebyggelse enligt PBL 8:13 §:

Katten 3, Hallandsgatan 19

Byggår: 1937, 2002
Arkitekt: Louis Rasmusson, ombyggnad 2002 Tangram arkitekter genom Konrad Ek och Lennart Alqvist
Byggherre: Louis Rasmusson
Byggmästare: Louis Rasmusson

Villa i två plan i vit puts och Rheinzink, med grå putsad sockel och gråa fönster samt solavskärmning i Rheinzink som är integrerad i fasaden mot sydväst. Byggnaden uppfördes ursprungligen 1937, som enplanshus i funktionalistisk stil. 2002 tillkom ytterligare ett plan och byggnaden fick då en nyfunktionalistisk arkitektur med drag från den ursprungliga funkisstilen. Garage och förrådsbyggnad är uppförda i samma modernistiska stil.

Kulturhistorisk värdering: Den välgestaltade byggnaden i nyfunktionalistisk arkitektur, med dess intressanta volym och fönstersättning samt den karakteristiska solavskärmingen har ett högt arkitektoniskt värde.

Katten 5, Hallandsgatan 15

Byggår: 1923
Arkitekt: A. Arvidsson
Byggmästare: Harald Andersson
Byggherre: Lagerchef Arvid J. Isaksson

Villa i 1 ½ plan med källare. Vit putsad grund och gula putsade fasader med vitt på gesimser och balkong. Takfotsgesimsen är kraftig och utkragande i fyra skift. Burspråk mitt på fasaden med takkupa ovanför. Skalkat sadeltak täckt med röda enkupiga tegelpannor i liv med gavelgesims. Vitmålade originalfönster med en- till tre lufter och spröjs. En takkupa med putsade sidor och blinderingar på vartdera takfallet. Ytterdörr på gavel med rundat skärmtak på konsoler, klätt med röd plåt. Ytterligare en dörr finns på baksidan. Garage från 1971 klätt med stående panel, har senare byggts till med glasat uterum. Lågt spjälstaket och gånggrind med betongpelare flankerad av vintergrön växtlighet framför entré.

Kulturhistorisk värdering: Välbevarad klassicistisk villa med originaldetaljer så som takkupor med blinderingar, kraftig gesims, skärmtak och fönster som har högt arkitektoniskt värde. Grind och växtlighet vid entré bidrar till ett miljöskapande värde.

Katten 6, Hallandsgatan 13

Byggår: 1922
Arkitekt: A. Arvidsson
Byggmästare: –
Byggherre: Kontorist Gurli Thelin

Villa i 1 1/2 plan med källare. Grå putsad grund och aprikosfärgade putsade fasader med vitt på gesimser, balkongkonsoler och dörromfattning. Takfotsgesimsen är kraftig och utkragande i tre skift. Skalkat sadeltak täckt med röda enkupiga tegelpannor i liv med gavelgesims. Äldre vitmålade korspostfönster i nedre våningen, spröjsade tvåluftsfönster i gavelröstena och mindre fönster vid dörrar. Ett gavelfönster är förstorat. Balkong med smäckert smidesräcke och altandörr i original. En liten takkupa åt gatan och två små på baksidan, samtliga klädda med omålad plåt. Ytterdörr på framsida i träfaner med kassettindelning, gjuten trappa och omfattning av putsade pelare krönta av litet tegeltak. Sidoentré med liknande utformning på nordöstra gaveln. Garage från 1956 med grå-målad panel och platt tak i det nordvästra hörnet. I tomtavgränsningen hög bokhäck och lågt spjälstaket vid garage, gånggrind med betong-pelare framför entré.

Kulturhistorisk värdering: Välbevarad 1920-talsvilla med originaldetaljer så som korspostfönster, pelarportal och balkong med konsoler och smidesräcke har arkitektoniska värden. Klippt häck och grind mittför entré bidrar till miljöskapande värde.

Katten 9, Smålandsgatan 32

Byggår: 1929
Arkitekt: Arvid Svensson
Byggmästare: –
Byggherre: Rörläggare Erik Johansson

Villa i 1 ½ plan med källare, kvadratisk planform och valmat tak. Grå putsad sockel, fasader av helsingborgstegel i munkförband med raka fönstervalv och putsade hörnlisener och gesimser. Skalkat, valmat tak belagt med rött enkupigt tegel, på tre av fallen takkupor i röd plåt och med tegellagt pulpettak. Äldre fönster och altandörr med korspostindelning avfärgade i grått med spröjs i nedre del, och små fönster på norra fasaden och i källare. Huvudentré markerad med putsad omfattning, sekundär dörr med stående panel och koppararmatur. Den nordvästra takkupan tillkom 1933, 1978 tillkom ett plank och 2008 gjordes en tillbyggnad i tegel ritat av Kay Linghoff, Linghoff Arkitektur AB. Plank längs den västra delen av tomtavgränsningen längs gatan och lågt spjälstaket med gånggrind längs resterande del.

Kulturhistorisk värdering: Välbevarad 1920-talsvilla med fina proportioner, symmetriska fasader med tegel i förband och äldre fönster samt bevarad takform. Tillbyggnaden är underordnad och utformad med liknande tegel.

Katten 6, Hallandsgatan 13

Katten 9, Smålandsgatan 32

Katten 4, Hallandsgatan 17

Katten 7, Smålandsgatan 28

Bebyggelse av kompletterande värde för miljön:

Katten 4, Hallandsgatan 17

Byggår: 1925
Arkitekt: Harald Andersson
Byggmästare: –
Byggherre: Ernst Johansson, snickare

Villa i 2 ½ plan med källare och kvadratisk planform. Putsad ljusgrå sockel, vita putsade fasader, ljusgrå hörnlisener och kraftig takfotsgesims. Valmat tak med enkupiga tegelpannor och lunettformad takkupa krönt av klot i grå plåt mot framsidan. Mot sydväst en takkupa med pulpettak som tillkom 1959. Burspråk på framsidan med balkong ovanpå och delvis glasat räcke för vindskydd. Sekundära fönster med äldre indelning. Fönsterändring ska ha skett 1966 och ett fönster i söder ska ha satts igen 1977. Sekundär dörr på nordöstra fasaden. Gjuten trappa med låga sidor avslutade med två små klot. Lågt spjälstaket med smidesgrind i meandermönster flankerad av betongpelare, även de med klot. En likadan, större grind finns intill garaget som tillkom 1957 i det sydvästra hörnet.

Kulturhistorisk värdering: 1920-talsvilla med bevarad volym och, trots ändrad fönstersättning, symmetriska fasader, särskilt framsidan betonas genom burspråk och rundad takkupa. Smäckert smid e och utsmyckning med klot är klassiska detaljer som bör tas tillvara.

Katten 7, Smålandsgatan 28

Byggår: 1930
Arkitekt: Nils J. Lundgren
Byggmästare: –
Byggherre: Stationskarl Johan A. Frid

Villa i 1½ plan med källare. Grå putsad sockel, ljusgul putsad fasad med vitt på profilerad tak- och gavelgesims. Mansardtak täckt med rött enkupigt tegel lagt i liv med gavelgesims. Nya fönster med spröjsindelning, kopparklätt burspråk i gavel från 1963 och två takfönster på baksidan. Ett äldre oxögefönster på framsidans tak täckt med röd plåt krönt av ett litet klot. Sekundär ytterdörr i träfaner med kassettmönster under nätt skärmtak med smidesunderrede, flankerad av två runda fönster. Tillbyggnad i teak och koppar som skjuter fram i det sydvästra hörnet tillkom också 1963. Balkong med smidesräcke på samma sida. Garage från 1937 och trästaket med grind i tomtgränsen.

Kulturhistorisk värdering: Villa med både klassicerande drag, så som profilerad takfot och funktionalistiska drag, så som skärmtak och runda fönster. De senare har förstärkts genom tillbyggnaderna som är utförda i funktionalistisk tradition.

KVARTERET LAMPAN

Kvarteret Lampan har en triangulär form och upptas till största delen av f.d. *Hälsingborgs praktiska mellanskola*, senare kallad *Clemensskolan* och nu benämnd *Nikolaiskolan*. I öster gränsar kvarteret till parkområdet Viskstråket, i väster till Södra Stenbocksgatan och lasarettsområdet, i norr till kvarteret Motorn med ytterligare två skolor och i söder till kvarteret Rovan som främst består av flerbostadshus. I söder finns ett nybyggt flerbostadshus i sex våningar. Kvarteret Lampan är del av det institutionsstråk som sträcker sig genom Övre Olympia, med flertalet skolor och lasarettsbyggnader. Kvarteret fick sin nuvarande form då skolbyggnaden uppfördes på 1940-talet och det slogs ihop med delar av de tidigare kvarteren Strömbrytaren, Kontakten och Älgen.

Bebyggelse med kompletterande värde för miljön:

Lampan 3, f.d. Hälsingborgs praktiska mellanskola, Munkavägen 9, Studievägen 2

Byggår: 1946–1948
Arkitekt: Jan Wallinder och Sven Brolid
Byggmästare: –
Byggherre: Helsingborgs stad

Skolbyggnad bestående av flera kopplade byggnadskroppar med olika höjd. Mot parkstråket i öster omsluter en- och tvåvåningsbyggnader en stenlagd gård med planteringar, damm och skulptur av Ivar Johnsson. I dessa byggnader rymdes den praktiska undervisningen samt aula och matsal. Mot norr och väster går flera förskjutna, högre byggnadskroppar ut i vinkel. Här rymdes klassrum. Fasaderna består av gult räfflat tegel och de flacka sadeltaken saknar gavelutsprång. De två västra byggnadskropparna har asymmetriskt takfall. Stora fönster är regelbundet placerade i fasaderna och följer klassrumsindelningen. Fönstren är sekundära men följer ursprunglig utformning genom att flera poster delar av fönstren. Två av fasaderna mot norr har mindre fönster som är placerade glesare än övriga. Två av de lägre längorna kring gården har pulpettak. En entré mot söder har en smidesdekor som anknyter till skolans aktiviteter, utförd av Pär Siegård. Kontinuerliga om- och tillbyggnader har skett från 1950-talet till idag. 1997 tillkom en ny högrest del åt söder som till viss del anpassats till den ursprungliga byggnaden genom gult fasadtegel, tak- och gavelform samt fönstersättning. En mur i gult tegel med ljusgrön plåtavtäckning går längs skolgårdens sydvästra del.

Skolan uppfördes som Hälsingborgs praktiska mellanskola år 1948 efter en arkitekttävling som vanns av arkitekt Jan Wallinder och Sven Brolid. Målet var en mönsterskola som kunde tillgodose de behov som fanns i och med de ökande kraven på högre utbildning. Skolan bytte senare namn till Clemensskolan. Under 1990-talet användes byggnaderna för teknisk högskoleutbildning och år 2004 gjordes byggnaderna om till gymnasieskola med namnet Nya Nikolaiskolan.

Kulturhistorisk värdering: Skolbyggnad i tidstypisk nyrealistisk stil, karaktäriserad av de gula tegelfasaderna, stora fönster och avsaknad av gavelutsprång. Omsorg har lagts vid uttrycket genom olika byggnadshöjder, gårdsmiljö, konst och planteringar. Skolans ursprungliga delar har socialhistoriska värden då de berättar om det svenska skolsystemets utveckling mot dagens demokratiserade skola. Byggnaderna har även höga miljömässiga värden genom sin plats inom det institutionsstråk som går genom området med flertalet skolor av olika åldrar.

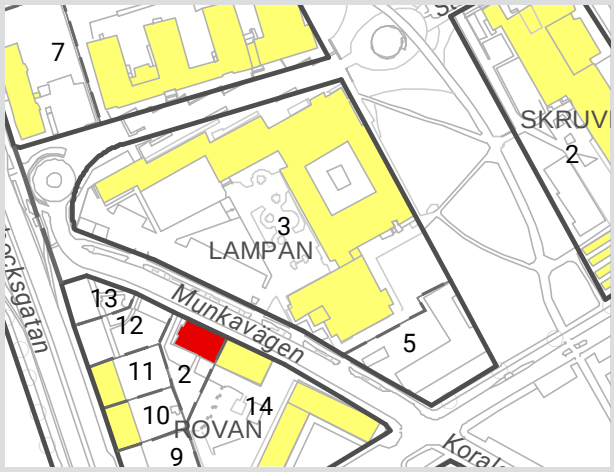

Lampan 3, f.d. Hälsingborgs praktiska mellanskola, Munkavägen 9, Studievägen 2

Lampan 3, f.d. Hälsingborgs praktiska mellanskola, Munkavägen 9, Studievägen 2

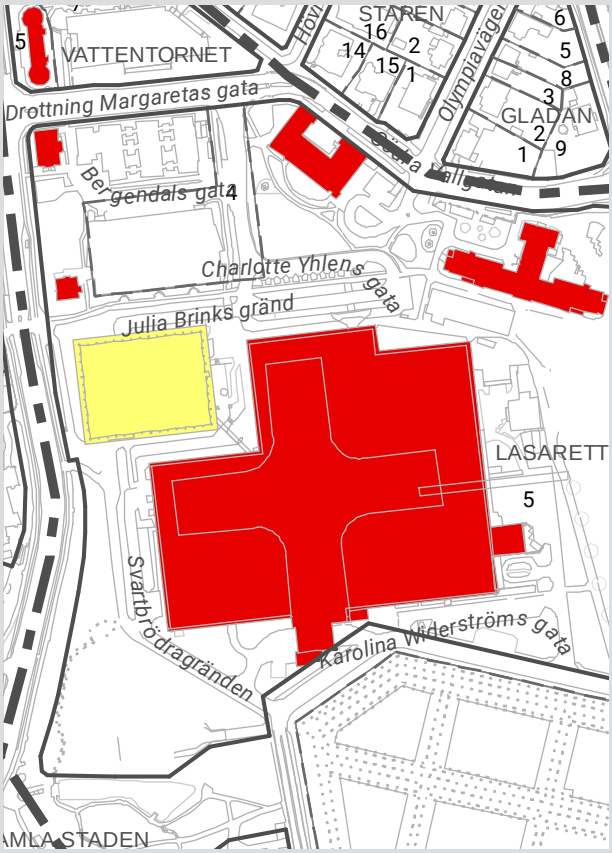

KVARTERET LASARETTET

Den första sjukhusbyggnaden Länslasarettet uppfördes 1878 i det nuvarande kvarterets nordvästra hörn. Lasarettet ritades av stadsarkitekten Mauritz Frohm och byggdes till flera gånger. Ytterligare vårdbyggnader byggdes i slutet av 1800-talet och i början av 1900-talet så som arbets- och fattigvårdsinrättningen, sinnessjukhuset och två läkarvillor. På 1920-talet tillkom ytterligare byggnader uppförda i mörkt helsingborgstegel; *Margaretahuset*, *Olympiahuset* som var kirurgisk klinik, och barnbördshuset samt en administrations- och poliklinikbyggnad. Landeriet *Hildesdal* som låg öster om lasarettet fick rivas i samband med utbyggnaden och slutligen exproprierades det kvarvarande området för att lämna plats för ytterligare lasarettsutvidgning. På 1940-talet uppfördes *Bancksska sjukhuset*, som var barnsjukhus, efter ritningar av Arnold Salomon-Sörensen.

På 1960-talet togs beslut om att riva det gamla lasarettet och bygga ett större i form av ett stort centralt block med all verksamhet under ett och samma tak. Placeringen vållade debatt, det fanns förslag om att uppföra det någon annanstans men slutligen bestämdes att det skulle placeras där det gamla stod. Det innebar att själva sjukhusbyggnaden revs liksom arbets- och fattigvårdsinrättningen, sinnessjukhuset, administrations- och poliklinikbyggnaden och barnbördshuset. Även vattenverket som uppförts 1885 revs. Det nya lasarettet uppfördes 1975 efter ritningar av arkitekt Sten Samuelsson och dennes arkitektkontor. Intill uppfördes även ett stort garage. Ytterligare ett garage, glashuset, tillkom 2007. Sedan 2014 pågår en omvälvande förändring av den östra delen av kvarteret där en ny sjukhusbyggnad ritad av Schmidt/Hammer/Lassen byggs. Inför förändringen revs det Bancksska sjukhuset år 2009. Byggnaden saknade formellt skydd men var en välkänd funkisbyggnad som låg väl synlig från Södra Stenbocksgatan och anslöt väl med sina tegelfasade mot de andra äldre tegelbyggnaderna på området. 2015 revs Gula villan som låg norr om Bancksska sjukhuset.

Lasarettet 5, huvudbyggnaden, Charlotte Yhlens gata 10

Särskilt värdefull bebyggelse enligt PBL 8:13§:

Lasarettet 5, huvudbyggnaden, Charlotte Yhlens gata 10

Byggår: 1975 (ritades från mitten av 1960-talet och invigdes 1975)
Arkitekt: Sten Samuelson och dennes arkitektkontor, Bo Strömbeck, Carl Bonde Christiansson och Hugo van Lunteren
Byggmästare: –
Byggherre: –

Sjukhusbyggnad med en högre del i sex plan och en lägre i två plan samt källarplan. Den högre delen är korsformad med mjukt avrundade innerhörn och omges av en undre kvadratisk del i två våningar. Fasaderna består av skelettliknande betongelement som bildar loftgångar till den indragna fasaden. Den indragna fasaden med fönsterband kontrasterar mot de utanpåliggande elementen. Gavlarna är mer slutna med betongelement och fönster endast i mittpartierna. Byggnaden karakteriseras av den konsekventa betongfasaden och sin homogena byggnadsvolym.

Kulturhistorisk värdering: Tidstypisk sjukhusbyggnad som med sin homogena byggnadsvolym och konsekvent utförda betongarkitektur uppvisar arkitektoniska kvalitéer. Med sin karakteristiska arkitektur och med placeringen på Landborgen intill huvudleden Södra Stenbocksgatan utgör den ett viktigt landmärke i staden och har därmed ett tydligt miljömässigt värde.

Lasarettet 5, ”Villa Maria”, Bergaliden 16

Byggår: 1902
Arkitekt: Ola Andersson
Byggmästare: –
Byggherre: –

Före detta sysslomanna- och underläkarebostad. Villa uppförd i två våningar med vind och fasader av gult tegel. Mönstermurning i form av utkragade lister ovanför fönster, sågtandsskift längs långsidans takfot och rundbågsgesimser på gavlar. Vinklat tak belagt med svart bandplåt. Vita äldre korspostfönster med småspröjsade överlufter. I norr en risalit med entré i form av vitmålad spegeldörr. På östra sidan en vitmålad träveranda med papptak och i söder en utrymningstrappa. Byggnaden är välbevarad och i gällande detaljplan skyddad med k och q.

Kulturhistorisk värdering: Villan är den äldsta kvarvarande byggnaden och dess arkitektur har stora likheter med det rivna lasarettet varmed den har ett historiskt värde.

Lasarettet 5, ”Bergendals villa”, Bergendals gata 4

Byggår: 1908
Arkitekt: Alfred Hellerström
Byggmästare: –
Byggherre: –

Före detta överläkarvilla i två plan. Fasaderna är putsade med bandrusticering på risaliter, omfattningar kring fönstren och en kraftig takgesims. Flackt sadeltak belagt med taktegel. Gröna sekundära fönster utförda i äldre stil med sidohängning och korspostindelning. En del fönster är igenmurade. På fasader i norr och väster balkonger med smidesräcken, åt öster en lägre tillbyggnad. I söder en ytterdörr markerad med omfattning och tympanonformat tak.

Kulturhistorisk värdering: Villan är uppförd i nyklassicerande stil och utgör en av de äldsta kvarvarande byggnaderna i kvarteret. Tillsammans med ”Villa Maria” har den ett historiskt värde då de visar på den variation av byggnadstyper som funnits i kvarteret. Byggnaden är välbevarad och i gällande detaljplan skyddad med ett q.

Lasarettet 5, Margaretahuset, Charlotte Yhlens gata 1, 3

Byggår: 1920-talet
Arkitekt: –
Byggmästare: –
Byggherre: –

Margaretahuset, även kallat panncentralen, är uppfört i tre sammanbyggda längor, den norra är i en våning med en hög skorsten och de andra i tre våningar med källare och inredd vind. Granitsockel och fasader i mörkt helsingborgstegel med mönstermurning. Sadeltak med brant takfall och svart glaserat taktegel och takkupor klädda med svart plåt och taktegel. En del fönster i originalutförande med spröjsade bågar, resterande i aluminium med blinderade övre lufter. Enstaka fönsteromfattningar av granit åt väster.

Lasarettet 5, ”Villa Maria”, Bergaliden 16

Lasarettet 5, ”Bergendahls villa”, Bergendals gata 4

Lasarettet 5, Margaretahuset, Charlotte Yhlens gata 1, 3

Lasarettet 5, Olympiahuset, Charlotte Yhlens gata 5, 7, och 9

Lasarettet 5, f.d. parkeringsgarage och matsal, Charlotte Yhlens gata

Kulturhistorisk värdering: Byggnaden har genom sin placering utmed Södra Vallgatan tillsammans med Olympiahuset ett betydande miljömässigt värde med sin stora volym och karakteristiska mörka tegelfasad och tak. De visar på den tid då de olika sjukhusavdelningarna fortfarande uppfördes som enskilda byggnader. Byggnaden är i gällande detaljplan skyddad med k och q.

Lasarettet 5, Olympiahuset, Charlotte Yhlens gata 5, 7, och 9

Byggår: 1925
Arkitekt: Arnold Salomon-Sörensen
Byggmästare: –
Byggherre: –

Ursprungligen kirurgisk klinik, uppförd i tre sammanbyggda längor, en lång länga i söder och två mindre i norr. Byggnaden har tre våningar med inredd vind, granitsockel och fasader i mörkt helsingborgstegel med mönstermurning. Sadeltak med brant takfall och svart glaserat taktegel, takkupor och takfönster. Vita sekundära fönster utförda i enlighet med äldre indelning. De stora fönsterpartierna som funnits på den lilla längan utmed Södra Vallgatan har satts igen. Entréer markerade med omfattningar av pelare krönta av tympanonfält i huggen granit. På gavlar delvis inbyggda verandor.

Kulturhistorisk värdering: Byggnaden har genom sin placering utmed Södra Vallgatan tillsammans med Margaretahuset ett betydande miljömässigt värde med sin stora volym och karakteristiska mörka tegelfasad. De visar på den tid då de olika sjukhusavdelningarna fortfarande uppfördes som enskilda byggnader. Byggnaden är i gällande detaljplan skyddad med k och q.

Bebyggelse av kompletterande värde för miljön:

Lasarettet 5, parkeringsgarage och matsal, Charlotte Yhlens gata

Byggår: 1975 (ritades från mitten av 1960-talet och invigdes 1975)
Arkitekt: Sten Samuelson och dennes arkitektkontor, Bo Strömbeck, Carl Bonde Christiansson och Hugo van Lunteren
Byggmästare: –
Byggherre: –

Byggnad tillhörande lasarettets huvudbyggnad med ursprungligen parkeringsgarage i bottenplan och ovanpå det en våning med matsal och administration. Det gamla parkeringsgaraget utgör en väl sammanhållen volym med tydlig konstruktion och kraftigt utskjutande betongtak. Ombyggnadsarbeten pågick under 2018.

Kulturhistorisk värdering: Utgör en enhet tillsammans med huvudbyggnaden och uppvisar liksom den med sitt kraftigt utskjutande tak en tidstypisk betongarkitektur. Byggnaden är i gällande detaljplan skyddad med ett k.

KVARTERET LODJURET

Kvarteret Lodjuret består av 6 fastigheter med villor som i princip är samtida, de är uppförda mellan 1922 och 1926. Alla utom en villa har kvar sina putsade fasader, avfärgade i ljusa kulörer, och branta sadeltak, därtill har flera farstur eller veranda av något slag. Ritningarna är signerade av minst fyra olika personer, därav de vitt skilda utseendena. De flesta villor är välbevarade och har höga arkitektoniska värden.

Enligt stadsplanen från 1909 planerades Lodjuret, Uttern, Grävlingen, Bävern, Katten, Vesslan, Mården och Järven med rätlinjiga kvarter. I den södra delen av området finns en liten park med formklippta träd. Större delen av kvarteret har trottoarer som är plattsatta, den västra delen av kvarterets trottoarer är dock grustäckta och ett parti utmed Skånegatan är asfalterat

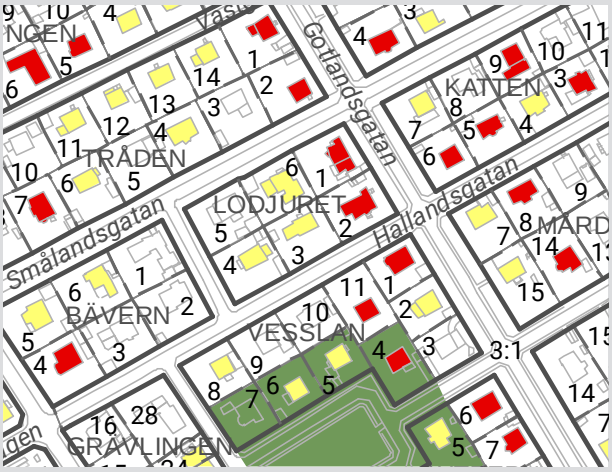

Särskilt värdefull bebyggelse enligt PBL 8:13 §:

Lodjuret 1, Smålandsgatan 26

Byggår: 1923
Arkitekt: Harald Andersson
Byggmästare: Carl Gadd
Byggherre: Kontorist Hugo J.

Villa i 1 ½ plan med källare och farstu. Grå sockel, putsade fasader i brutet vitt, takgesims och skalkat sadeltak belagt med enkupiga tegelpannor som är i liv med gavelmuren. Burspråk på gavel med balkong och smäckert smidesräcke. Flera originalfönster varav några har korspost och småspröjsade överlufter och andra är småspröjsade tvåluftsfönster. Ett blyspröjsat tvåluftsfönster i farstun. En svart plåtklädd takkupa i nätta proportioner på vartdera takfallet. Dörrar i farstu och på gavel med träfaner och spröjsat glas/glasruta. En liten lampett över farstuns dörr. 1947 byggdes ett garage, 1956 gjordes en tillbyggnad på baksidan med matrum och 1961 uppfördes en vinterträdgård med fasad av teak och kopparplåt. Lågt genomsiktligt staket, järngrind mellan stenpelare och uppvuxen trädgård med gatstenlagda gångar.

Kulturhistorisk värdering: Ett välbevarat exempel på Harald Anderssons typiska farstuförsedda hus. Tillbyggnaderna är låga och underordnade huvudvillan vars volymer från gatan sett har bibehållits. Utformningen av staket och trädgård har stor betydelse för upplevelsen av huset.

Lodjuret gatuvy

Lodjuret 1, Smålandsgatan 26

Lodjuret 2, Hallandsgatan 11

Lodjuret 3, Hallandsgatan 9

Lodjuret 2, Hallandsgatan 11

Byggår: 1922
Arkitekt: Ernfrid Nilson
Byggmästare: –
Byggherre: Fröken Agda Lindberg

Villa i 1 ½ plan med källare som ursprungligen byggts för två hushåll. Grå grovputsad sockel, spritputsade fasader avfärgade i brutet vitt och mörkgrått på hörnkedjor, takgesims och portalomfattning. Sadeltaket täckt med rött enkupigt tegel som är i liv med gavelmur, även takkupor har tegelpannor. Asymmetriska fasader med något förskjuten placering av dörrar och takfönster. Huvudentrén markeras med risalit och gavelentrén är placerad intill en framskjutande del som rymmer trapphus. Originalfönster med korspostindelning med småspröjsade överlufter på de stora fönstren medan de mindre fönstren har helt spröjsade lufter. Nätta takkupor i röd plåt och vita sekundära fönster. Trädörrar med spegelindelningar och spröjsade glas, huvudentrén har rundbågig omfattning medan den andra har ett putsdekorerat överstycke. 1950 byggdes ett delvis nergrävt garage vid gaveln men det ersattes med en carport 1984. Lågt genomsiktligt trästaket med matchande gröna trägrindar och uppvuxen trädgård med häckar, gatstenlagda gångar och buxbomskantad rabatt invid huset.

Kulturhistorisk värdering: Den annorlunda tolkningen av 1920-talets klassicism genom asymmetriska fasader och stilfull färgsättning har ett konstnärligt värde. Villan är så gott som identiskt med originalritningen och ger även intryck av att vara väldigt välbevarad. Trädgårdens utformning, staket och grindar ger en äldre karaktär som är viktig för upplevelsen.

Bebyggelse av kompletterande värde för miljön:

Lodjuret 3, Hallandsgatan 9

Byggår: 1926
Arkitekt: Oscar Persson
Byggmästare: N. R. P. Nykvist och Carl Hagberg
Byggherre: Ingenjör Carl A. Thene

Villa i 1 ½ plan med källare. Grå putsad sockel, fasader avfärgade i ljusrosa med vita omfattningar och grå gesims under takfot. Sadeltaket täckt med rött enkupigt tegel som är i liv med gavelmur med liten takkupa klädd med grå plåt. Vitmålade spröjsade tvåluftsfönster i original. Ett garage ska ha uppförts samtidigt som huset och enligt originalritningar ska fönsterluckor ha suttit på villans gatufasad och det ska även ha funnit en balkong på sydvästra gaveln. 1937 tillkom takkupan, 1983 gjordes en tillbyggnad i sydväst och då revs garage och bod, 2016 utfördes fasadändring, troligtvis målning av fasaden, och takkupan plåtades om. Stor trädgård framför huset med en del uppvuxna träd och lågt trästaket.

Kulturhistorisk värdering: Enkel 1920-talsvilla som har kvar den äldre karaktären med symmetrisk framsida och originalfönster och endast gesims under takfot. Placeringen av huset långt in på tomten och trädgård med uppvuxna träd och buskage bidrar till det miljöskapande värdet.

Lodjuret 4, Hallandsgatan 7

Byggår: 1922
Arkitekt: A. Arvidsson
Byggmästare: –
Byggherre: Brevbärare A. Franzén

Villa i 1 ½ plan med källare. Grå putsad sockel, fasader avfärgade i ljusgult med vit takfotsgesims. Sadeltaket täckt med rött enkupigt tegel som är i liv med gavelmur med låg takkupa med tre små fönster på vartdera takfallet. Vita, sekundära, spröjsade tvåluftsfönster i trä. Huvudentré på baksidan med liten veranda i form av plåttak på kolonner och gjuten trappa. Nya vita dörrar i huvudentré och vid altan på sydvästra gaveln. Ovanför altanen finns ett balkongunderrede med svängda konsoler (räcke saknas). Ett motorcykelstall ska ha byggts samtidigt med huset på dess baksida och 1971 utfördes en tillbyggnad på den nordöstra gaveln och en carport. Uppvuxen trädgård med äldre fruktträd, trästaket och gånggrind vid huvudentrén.

Kulturhistorisk värdering: Enkel 1920-talsvilla som utgör en enhet tillsammans med de två andra husen på denna sida av kvarteret. Symmetrisk framsida, takfönster, veranda och balkong utgör viktiga delar av huset och bör tas till vara.

Lodjuret 4, Hallandsgatan 7

Lodjuret 6, Smålandsgatan 24

Byggår: 1925
Arkitekt: Harald Andersson
Byggmästare: –
Byggherre: Målare Orlander Carlsson

Villa i 1 ½ plan med källare. Grå putsad sockel, fasader avfärgade i ljusgrått och vit gavel- och takfotsgesims. Sadeltaket täckt med rött enkupigt tegel som är i liv med gavelmur med liten takkupa med putsade sidor på vartdera takfallet. De flesta fönster är sekundära men spröjsade enligt äldre indelning. Ett tvåluftsfönster finns kvar på framsidan och de två små runda vid entrén är äldre. Huvudentré på framsidan med stor veranda med stentrappa, mur med blinderingar, fyra kolonner och svängt plåttak. Senare tillkommen dörr i träfaner och runt fönster. 1965 gjordes en tillbyggnad i sydväst, 1972 tillkom ytterligare en tillbyggnad och 2005 byggdes ett nytt stort garage nära gatan. Klippt häck och grind med stenpelare framför huvudentré.

Kulturhistorisk värdering: Klassicerande 1920-talsvilla med en bevarad veranda, ursprunglig takform och gesims utgör viktiga arkitektoniska delar av huset som ger byggnaden dess karaktär.

Lodjuret 6, Smålandsgatan 24

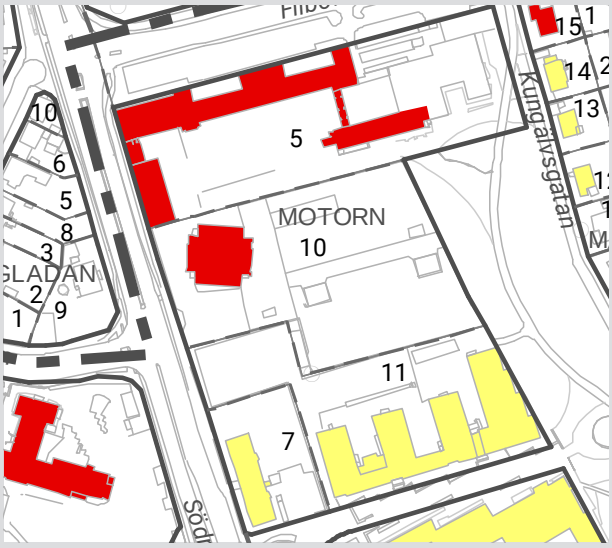

Motorn 5, Flicklläroverk, nuvarande Olympiaskolan, Södra Stenbocksgatan 75

Motorn 5, Flicklläroverk, nuvarande Olympiaskolan, Södra Stenbocksgatan 75

KVARTERET MOTORN

Kvarteret Motorn består i dag av fyra fastigheter och i den västra delen ligger en park som på äldre kartor kallas Blomsterängen. Kvarteret har efterhand utökats, när Flicklläroverket byggdes utökades det i norr och 1945 när tandpolikliniken byggdes utökades det i söder i det som enligt stadsplanen från 1909 hette Strömbrytaren. Marken tillhörde då de gamla stadsägorna 942, 943 och 944, 945 och 1014 i Gamla staden som uppgått i farmerna 123 och 125. 1959 och 1986 skedde utökningar då Olympiaskolan byggdes till. 1962 avstyckade en del för uppförandet av det nuvarande Estethuset.

Elektricitetsverket Nya verket, eller Olympiaverket, uppfördes 1908–09 och var det andra elverket i staden. Båda verken ritades av Alfred Hellerström. Kontrollrummet upphörde år 1994, då det flyttades till det nyuppförda kontoret på Västra Sandviksgatan. Öster om verket finns idag ett ställverk.

Olympiaskolan tillkom 1933 sedan Riksdagen beslutat att även flickor skulle ha tillträde till statliga skolor. I de tre största städerna och Helsingborg inrättades särskilda flicklläroverk. Skolan som från början hette Högre allmänna läroverket för flickor ritades i huvudsak av stadsarkitekten Arvid Fuhre och togs i bruk 1933. Läroverket hade inrättats redan 1929 med fyraårig realskola och treårigt latin- och realgymnasium och undervisningen bedrevs i provisoriska lokaler. 1960 byggdes skolan till och 1963 blev det ett samgymnasium varpå namnet ändrades till Olympiaskolan.

Då tandpolikliniken byggdes 1946 rymdes även bostäder för läkare. 1964 byggdes en tillbyggnad till Tekniska gymnasiet som idag kallas Estethuset och tillhör Nicolaiskolan. Det ritades liksom Tekniska gymnasiet, idag Tycho Braheskolan, av arkitekten Paul Hedqvist.

Särskilt värdefull bebyggelse enligt PBL 8:13 §:

Motorn 5, Flicklläroverk, nuvarande Olympiaskolan, Södra Stenbocksgatan 75

Byggår: 1932 och 1963
Arkitekt: Arvid Fuhre och Mogens Mogensen
Byggmästare: T. G. Karlsson
Byggherre: Helsingborgs stads byggnadskommitté

Den äldsta delen uppförd som två fristående i vinkel uppförda byggnader, själva skolbyggnaden i tre våningar och gymnastiksalen i två våningar. Fasaderna är putsade och avfärgade i gult med vita fönster- och dörromfattningar och gröna spröjsade två- och flerluftsfönster. I huvudbyggnaden två högre och åt norr framskjutande partier varav den ena utgör entré åt både Filbornavägen i norr och skolgården i söder. Mot skolgården är entrén markerad med en kraftig omfattning i sten som kröns av en balkong, relief och urtavla högst upp. Reliefen ”Kvinna i ideell fostran och verksamhet” är utförd av Ragnar Swensson. Åt andra sidan är entrén mer enkel och dörren har bytts. Taken utgörs av flacka sadeltak belagda med kopparplåt och nätta takutsprång.

1963 gjordes dels en gång som förband gymnastikhuset med skolan och tillbyggnad på andra sidan. Tillbyggnaden är uppförd med två glas-

gångar på pelare i stålprofiler och vitt glas och tillbyggnaden i öster har fasader i gult tegel och stora glaspartier med utförande som gångarna. Även en tillbyggnad åt norr i form av en risalit i samma stil som den äldre byggnaden har utförts. 1987 gjordes ytterligare en i öster i gult tegel som rymmer matsal. 2015 anpassades byggnaden med utrymningstrappor.

I den senare tillkomna delen finns en mindre gård med skulpturen ”Trifolia” av Erik Grate. Framför den äldre delen en större med upphöjda planteringar med stora träd, fasta bänkar, klippta häckar och gräsmattor. I sydväst finns en öppning mot Viskstråket och de andra gymnasieskolorna.

Kulturhistorisk värdering: Skolbyggnad som visar på samhällsutvecklingen som kom med den kvinnliga rösträtten och demokratiseringen av skolväsendet. Det statliga initiativet speglas av att flicklläroverket kom att uppföras i funktionalistisk stil som ansågs vara mer demokratisk. Denna omtolkning kan även ses i Mogensens tillbyggnader vilket ger både 1930- och 1960-talets byggnader höga arkitektoniska värden.

Motorn 10, Olympiaverket, Södra Stenbocksgatan 77

Byggår: 1908–09
Arkitekt: Alfred Hellerström
Byggmästare: –
Byggherre: Helsingborgs stad

Elverk i historiserande stil i tre våningar med källare. Högre mittdel med trappgavlar och sadeltak belagt med mörka kupiga pannor och lägre sidobyggnader med platt tak och kreneleringar. Fasader av mörkt helsingborgstegel med sockel och dekor av lister, fönsterbänkar, överliggare, kolonnetter och portal i granit. Djupt liggande och parvis ställda fönster som är sekundära. Gavlarna har stora putsade rundbågsfält med sekundära fönsterpartier i eloxerat aluminium, delvis igensatta med skivtäckning. Huvudentrén mot Södra Stenbocksgatan har likaså sekundär dörr och är innefattad av kraftigt huggen granitsten. Portalen krönt av en sten med Helsingborgs stadsvapen. 2004 byttes ytterdörren och 2012 byggdes ett nytt ställverk. Byggnaden är skyddad med ett q i detaljplan och får ej rivas.

Kulturhistorisk värdering: Byggnaden med dess trappstegsgavlar, fasadmaterial, fönsterindelning och dekormurning har stort arkitektoniskt och också arkitekturhistoriskt värde. Den robusta arkitekturen ger intrycket av en ointaglig borg vilket skulle inge tilltro till moderniteter så som elen, den arkitektoniska utformningen visar tidens ideal vad gäller offentliga byggnadsverk. Elverket har också ett samhällshistoriskt värde, då det visar på det moderna samhällets framväxt.

Motorn 5, Flicklläroverk, nuvarande Olympiaskolan, Södra Stenbocksgatan 75

Motorn 10, Olympiaverket, Södra Stenbocksgatan 77

Motorn 10, Olympiaverket, Södra Stenbocksgatan 77

Motorn 7, Folktandvård, Södra Stenbocksgatan 79

Motorn 11, Nicolaiskolan, Estethuset, Studievägen 1

Motorn 11, Nicolaiskolan, Studievägen 1

Bebyggelse av kompletterande värde för miljön:

Motorn 7, Folktandvård, Södra Stenbocksgatan 79

Byggår: 1946
Arkitekt: Erik Ivar Wihlborg
Byggmästare: Ingenjör Harald Bengtsson
Byggherre: Helsingborgs stads drätselkammare

Byggnad i fyra våningar och källare. Gjuten sockel och fasader av mörkt tegel med två framskjutande partier på baksidan och utkragade omfattningar runt fönstren. Flackt sadeltak med markerat takutsprång. Huvudentrén är markerad med skiffersten och svagt utskjutande tak. Själva dörren är sekundär i aluminium, men lampetten över dörren är original. Sekundära fönster, senast bytta 2018. På gavlar och baksida utanpåhängande balkonger med fronter i blå plåt. 2013 tillkom utvändig hiss och skärmtak och 2015 utrymningstrappa. Förutom tandvårdskliniken har byggnaden även hyst bostäder för läkare.

Kulturhistorisk värdering: Byggnaden är en av de olika vårdinrättningar som uppfördes i det så kallade institutionsbältet. Byggnaden används fortfarande för tandvård och har genom sin kontinuitet ett tydligt kulturhistoriskt värde. Det mörka teglet återkommer med tidstypisk och sparsmakad dekor i form av omfattningar kring fönster vilket var vanligt vid den här tiden.

Motorn 11, Nicolaiskolan, Estethuset, Studievägen 1

Byggår: 1964
Arkitekt: Paul Hedqvist
Byggmästare: –
Byggherre: Helsingborgs stads fastighetsnämnd

Ursprungligen en utbyggnad av Tekniska gymnasiet i Skruven 2. Skolbyggnad med en lågdel mot väster och i rät vinkel från denna tre högre byggnader i två våningar med källare samt en lägre servicedel längst i söder. Samtliga har låga putsade socklar och fasader av gult tegel. Lågdel med pulpettak täckt med grön plåt. Två entréer, varav det ena dörrpartiet gjordes nytt likt befintligt år 2003, med glasade dörrar i lackat trä, sparkplåt, stora skärmtak med plafondarmaturer och trappor täckta med stenplattor. Högdelarna har sadeltak belagda med mörka takpannor, nätt takfot och gavelkrön klädda med kopparplåt. Delvis skivtäckta fönsterpartier som går ända upp i nock i gavlarna. På övriga fasader stora fönsterband med asymmetrisk indelning. De flesta fönster, utom källarfönstren, är sekundära och i aluminium. 1987 gjordes en tillbyggnad åt öster. Terrasserad plantering framför lågdelen med bänkar och gågata som sammanbinder byggnaden med skolbyggnaden i söder.

Kulturhistorisk värdering: Skolan är den sist uppförda i området och har anpassats till de andra skolorna vad gäller uppdelningen i flera längor, fasadmaterial och fönstersättning. Utformningen, och särskilt de glasade entréerna som vänder sig mot gatan, ger byggnaden dess miljömässiga värde.

KVARTERET MUNKAVÅNGEN

Kvarteret Munkavången är ett oregelbundet format kvarter som begränsas av den trafikerade Södra Stenbocksgatan i väster, Malmögatan i söder, Skånegatan i norr och parkområdet Munkängen och Viskstråket i öster. Mot parken består kvarteret av katolska kyrkan och Sankt Clemens katolska församlingsbyggnader av varierande ålder och typ medan det i den svaga sluttningen åt väster finns en grupp flerbostadshus från 1950-talet. Kvarteret Munkavången har tidigare varit två kvarter – Kålroten i öster och Betan i väster – och har ursprungligen tillhört stadsägan 1045 från vilken de avstyckades under 1920-talet. Under denna period donerade även Gisela Trapp och hennes syster Carola Henckel den mark där katolska kyrkan kom att byggas 1927–1928, med bidrag från deras mor Ida Henckel. Fram till sent 1980-tal då förskola, flerbostadshus och radhus byggdes söder och väster om kyrkan, bestod norra och sydöstra delen av kvarteret av fruktträdgårdar och odlingar kring den lilla gruppen kyrkobyggnader och de två gamla byggnaderna söder om kyrkan. Idag finns inom kvarteret gräsytor, planteringar och mindre träd samt stora träd mot Munkängen.

Särskilt värdefull bebyggelse enligt PBL 8.13§:

Munkavången 1, Sankt Clemens katolska kyrka, Koralgatan 34

Byggår: 1927
Arkitekt: Waldemar Schmidt
Byggmästare: Carl Ljungberg
Byggherre: Gisela Trapp

Katolska kyrkan byggdes år 1927 genom donationer från Gisela Trapp med familj. Kyrkobyggnaden har en tydlig medeltida prägel med slutna tegelväggar och brant sadeltak men har även inspirerats av den då rådande 1920-talsklassicismen. Fasaderna är av mörkt helsingborgstegel med dekorativt murade partier på gavlarna. Norra gaveln har en dekorativ blindering. Kring fönster och portar finns välvda nischer. Fönstren är dels ursprungliga större rundbågiga fönster med blyspröjs och vit småspröjs, dels ursprungliga mindre fönster med vit spröjs. Två små fönster i västra entréfasaden är igenmurade. Det branta sadeltaket är mjukt svängt och belagt med enkupigt tegel som murats i liv med gaveln. Ett kopparklätt klocktorn finns på norra delen av taket. I mitten av 1980-talet byggdes kyrkan till mot gården i öster med en bred byggnadskropp i mörkt tegel med tegelbelagt sadeltak. År 2006 tillkom en entrétillbyggnad i väster. Då murades även två ursprungliga entréer igen men nischerna och de rundbågiga spröjsade överljusen bevarades. Befintlig entré är tydligt anpassad till ursprunglig kyrkobyggnad genom det mörka teglet och stramheten i fasaden, men har ett modernt formspråk. Kyrkobyggnaden och övriga byggnader kring den slutna gården omfattas av skyddsbestämmelse q i detaljplan på grund av det höga arkitektoniska värdet och får inte ändras så att deras karaktär eller anpassning till omgivningen förvanskas.

Kulturhistorisk värdering: Stram och sluten kyrkoarkitektur som är tydligt inspirerad dels av den medeltida kyrkoarkitekturen och dels av rådande 1920-talsklassicistiskt formspråk. Tillsammans med den senare tillkomna prästgården i söder bildas en klosterlik helhet med höga arkitektoniska värden liksom ett högt miljömässigt värde för stadsbilden.

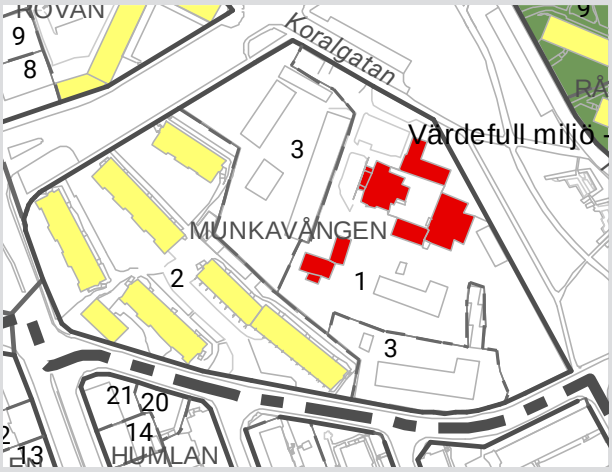

Munkavången 1, Sankt Clemens katolska kyrka, Koralgatan 34

Munkavången 1, Sankt Clemens katolska kyrka, Koralgatan 34

Munkavången 1, Sankt Clemens katolska kyrka, Koralgatan 34

Munkavången 1, f.d. prästgård, Koralgatan 34

Munkavången 1, Koralgatan 26

Kyrkan berättar också om den välbärgade konsulinnan Gisela Trapp som efter sin makes död äntligen fick möjlighet att erkänna sig till katolicismen och dessutom hade möjlighet att donera mark och medel för att uppföra en kyrka i Helsingborg, vilket är lokalhistoriskt värdefullt.

Munkavången 1, f.d. prästgård, Koralgatan 34

Byggår: 1946
Arkitekt: Edvin Tidblad
Byggmästare: –
Byggherre: –

Prästbostad i 2½ våning, uppförd fristående i vinkel till katolska kyrkan. Fasader av mörkt helsingborgstegel. Brant, svängt sadeltak belagt med enkupigt rött tegel. Vindskivor på gavlarna. Enkel utkragande takgesims av tegel på långsidorna. Indragna rundbågiga fönsternischer med sekundära vita fönster av annat material än ursprungligt trä. Ett rundbågigt parfönster med blyspröjs och färgat glas i södra fasaden. Här finns även en sekundär vit dörr med spröjsat glasparti. På västra gaveln finns en rundbågig nisch som pryds av en relief med religiöst motiv. Byggnaden fungerade som prästbostad fram till år 1983 då prästgården flyttades till den nybyggda norra längan vid gården. Prästgården och övriga byggnader kring den slutna gården omfattas av skyddsbestämmelse q i detaljplan på grund av det höga arkitektoniska värdet och får inte ändras så att deras karaktär eller anpassning till omgivningen förvanskas.

Kulturhistorisk värdering: Arkitektoniskt väl anpassad prästgård som tillsammans med katolska kyrkan utgör en helhet som har höga arkitektoniska värden samt ett högt miljömässigt värde för stadsbilden mot Munkängen och Viskstråket.

Munkavången 1, Koralgatan 26

Byggår: 1934
Arkitekt: Carl L. Rosell
Byggmästare: –
Byggherre: –

Större 1 ½-plansvilla som enligt uppgift ska ha använts som barnhem och bostad för nunnor i samband med närliggande katolska kyrkan. Byggnaden är sammanbyggd vid östra gaveln med en korsvirkeslänga. Fasaderna är ljust putsade och det mjukt svängda sadeltaket är delvis brant valmat och belagt med enkupigt tegel. En kraftig profilerad takgesims löper längs gavelrösten och takfot och bildar antydan till kapitäl på gavlarna. Ett femkantigt burspråk finns i södra fasaden. En bred plåtklädd takkupa finns i norra takfallet och tre mindre i södra takfallet. Fönster och dörrar är sekundära med släta omfattningar i mörkare puts. Byggnaden omfattas av skyddsbestämmelse q i detaljplan, tillsammans med den sammanbyggda korsvirkeslängan. Bestämmelsen innebär att byggnaderna inte får ändras så att deras karaktär eller anpassning till omgivningen förvanskas.

Kulturhistorisk värdering: Enkel större villa som tillsammans med korsvirkeslängan bildar en enhet som utgör ett miljömässigt värde i kvarteret och i kyrkomiljön.

Munkavången 1, Koralgatan 28

Byggår: –
Arkitekt: –
Byggmästare: –
Byggherre: –

Korsvirkeslänga i 1 ½ våning, med okänt nybyggnadsår. Fasaderna består av mörkt timmer och gult tegel. Sadeltaket är belagt med enkupigt tegel. Fönstren är sekundära blåmålade tvåluftsfönster av trä med fyra till sex rutor. Tre takkupor finns åt väster. En sekundär blåmålad trädörr finns på norra gaveln och en på östra långsidan. Uppgifter i byggnadsnämndens arkiv berättar att längan byggdes till mot söder år 1928 och ska ha använts som kyrkoherdebostad. Sedan år 1934 är längan sammanbyggd med det f.d. barnhemmet och systerbyggnaden som ligger i vinkel i sydväst. Byggnaden omfattas av skyddsbestämmelse q i detaljplan, tillsammans med det närliggande f.d. barnhemmet. Bestämmelsen innebär att byggnaderna inte får ändras så att deras karaktär eller anpassning till omgivningen förvanskas.

Kulturhistorisk värdering: Ålderdomlig korsvirkeslänga med miljömässiga värden i kvarteret och i kyrkomiljön.

Munkavången 1, Koralgatan 28

Bebyggelse av kompletterande värde för miljön:

Munkavången 2, flerbostadshus, Skånegatan 14–18, Malmögatan 3–7

Byggår: 1952
Arkitekt: HSB
Byggmästare: Matts Eriksson Junior
Byggherre: Bostadsrättsföreningen Malmgården

Grupp av sex flerbostadshus i tre till fyra våningar, placerade i glesa oregelbundna rader anpassat till den svaga sluttningen i kvarteret. Fasaderna är av gult räfflat tegel och den putsade sockeln går i liv med fasaden. Sadeltaken är belagda med rött tegel alternativt betongpannor i liv med gavlarna som saknar takutsprång. Balkongerna är delvis indragna med utskjutande sidor av tegel, fronter av svart metall och korrugerad färgad plåt som varierar i färg mellan de olika husen – blå, röd och grön. Fronterna är sekundära men likadana som de ursprungliga. Balkongfönstren har kopparbleck. Gavlarna har vinklade och putsade burspråk. Entréfasaderna har vinklade burspråk av tegel. Källargaragen har ursprungliga portar av metall med kraftiga svarta bandgångjärn. Entréerna har sekundära aluminiumportar. Dekorativa järngaller vid entréernas vindfång är möjligen sekundära. Trapphusen har ursprungligt terrazzogolv. År 1989 glasades balkongerna in. År 2010 skedde en omvandling av gårdarna då stödmurar, murar och pergola tillkom.

Kulturhistorisk värdering: Välbevarade och tidstypiska flerbostadshus utförda med omsorg och lekfullhet i form och detaljer. Detta visar sig bland annat i det räfflade gula teglet, de vinklade burspråken i olika material och de olikfärgade balkongfronterna med järndetaljer. Gruppen av samlade bostadshus med den tillhörande lilla Konsumbutiken berättar dels om efterkrigstidens storskaliga bostadsbyggande och dels om de rådande grannskapstankarna där tillgång till service i närheten av boendet ansågs viktigt.

Munkavången 2, flerbostadshus, Skånegatan 14–18, Malmögatan 3–7

Munkavången 2, flerbostadshus, Skånegatan 14–18, Malmögatan 3–7

Munkavången 2, f.d. Konsum, Malmögatan 1

Munkavången 2, Malmögatan 1, inrymde Sparbank då fotot togs på 1970-talet. Foto Helsingborgs museer nr 2019_341

Munkavången 2, f.d. Konsum, Malmögatan 1

Byggår: 1954
Arkitekt: HSB genom Curt Strehlenert
Byggmästare: –
Byggherre: Bostadsrättsföreningen Malmgården

Låg 1 ½-plans f.d. Konsumbutik, med fasader av rött hålkälstegel på gavlarna kombinerat med beige ädelputs på långsidorna. På gatufasaden finns murade lisener av rött hålkälstegel mellan två stora fönster och två entréer. Byggnaden hade ursprungligen en entré längst åt norr i gatufasaden och därefter tre stora fönster, men idag är det södra fönstret ersatt av ytterligare en entré. De bruna aluminiumportarna med glasparti är sekundärt tillkomna. Det brutna pulpettaket är täckt av kopparplåt. Fyra mindre enluftsfönster och ett igensatt fönster finns i takfallet mot gatan. Över det ursprungliga entrépartiet placerat längs åt norr i gatufasaden finns ett litet skärmtak täckt av kopparplåt. En sekundärt tillkommen röd skyltplåt kröner idag gatufasadens takfall och döljer delvis ursprunglig takform.

Kulturhistorisk värdering: Formmässigt mycket tidstypisk butikslokal från 1950-talet, med karaktärsdrag som kopparklätt brutet pulpettak, kombination av tegel och puts i fasad och stora fönsterpartier. Byggnaden berättar om dåtidens grannskapstankar där tillgång till service i närheten till boendet ansågs viktigt. Butiksbyggnaden har betydande arkitektoniskt värde samt miljömässigt värde tillsammans med de övriga flerbostadshusen i kvarteret.

KVARTERET MÅRDEN

Kvarteret Mården består av 11 fastigheter med villor uppförda mellan 1920 och 1967. De sex västra tomterna mättes ut 1920 på mark som tillhört stadsfarmerna 99a och 99b och bebyggdes strax därpå. Enligt stadsplanen från 1909 planerades Mården, Vesslan, Uttern, Grävlingen, Bävern Lodjuret, Katten, Mården och Järven med rätlinjiga kvarter. Kvarteren Mården och Järven var tänkta att ha liknade indragning för parkmark som idag finns mellan Vesslan och Uttern, men inte lika stor. Det ändrades 1932–36 då de södra och östra tomterna inom kvarteret Mården utökades något så att det fick en regelbunden rektangulär form. Därefter bebyggdes tomt nr 3 och 10. De två östra tomterna styckades av 1941 i tre delar. Den nordöstra tomten bebyggdes 1941 och de två andra under de två följande årtiondena.

Villorna i västra delen av kvarteret skiljer sig från de övriga då de är uppförda med putsade fasader och branta takfall. Ett har dock valmat tak och är uppfört i helsingborgstegel och ansluter därmed mer till de senare tillkomna villorna där fler har valmade/brutna tak och tegelfasader. Många av villorna är välbevarade och har höga arkitektoniska värden.

Särskilt värdefull bebyggelse enligt PBL 8:13 §:

Mården 3, Värmlandsgatan 17

Byggår: 1938
Arkitekt: Hugo B Jonsson
Byggmästare: Carl E. Eriksson
Byggherre: Läroverksadjunkt Hugo Norström

Villa i ett plan med källare. Grå putsad sockel i gult fasadtegel och utskjutande platt tak med nätt takfot. En del av den sydvästra fasaden är indragen för altanen som har ett rundat hörn. Vita tvåluftsfönster i original varav en del har asymmetrisk indelning och ett runt fönster intill entré. Entré på framsida med skärmtak på smal stolpe, dörr i träfaner med omfattning av koppskift och svängt plattstålsräcke utmed trappa. Dörren är sekundär men den ursprungliga ska enligt ritning varit liknande med glasning mitt på dörren. Terrassering och plantering utmed altan och häck vid trappa tar upp de små nivåskillnaderna som finns. Huset ligger ganska långt in på tomten. En carport byggdes nära gatan 2014. Lågt spjälstaket i tomtgränsen.

Kulturhistorisk värdering: Ovanligt välbevarat, lågt funkishus med tidstypisk fönsterindelning, takform, skärmtak, räcke och altan. Terrassering och häck invid huset förbinder huset med trädgården och är troligen bevarade sedan lång tid.

Mården 9, 8 och 7 längs Hallandsgatan. Carlotta nr 27_440.

Mården 3, Värmlandsgatan 17

Mården 8, Hallandsgatan 18

Mården 14, Värmlandsgatan 13

Mården 8, Hallandsgatan 18

Byggår: 1923
Arkitekt: A. Arvidsson
Byggmästare: –
Byggherre: Tillsyningsman Sven Ekström

Villa i 1 ½ plan med källare. Grå putsad sockel, gula putsade fasader med vitt på hörnlisener, takfots- och gavelgesims samt dörromfattning. Skalkat tak belagt med enkupiga tegelpannor som är lagda i liv med gavel. Rödmålade originalfönster, de på nedre botten har korspostindelning med spröjsade överlufter, övriga utgörs av spröjsade en- och tvåluftsfönster. Två fönster under balkongen är borttagna. Nätta takkupor med sidor av röd plåt. Centralt placerad pardörr i trä med rombformade speglar och små glas i övre del, innefattad i kraftigt artikulerad portik i form av tympanonformat tak på pelare. Balkong med konsolunderrede och smäckert rött räcke. Ett garage som ritades av Harald Andersson tillkom redan 1926. Låg mur längs tomtavgränsning och gånggrind framför entré och låg rabatt utmed hus.

Kulturhistorisk värdering: Ett ovanligt stort 1920-talshus med klassicerande drag, särskilt entrén är väl bearbetad. Den för platsen något ovanliga färgsättningen ger ett konstnärligt värde. Låg mur och rabatter ramar in huset och bidrar till ett miljövärde.

Mården 14, Värmlandsgatan 13

Byggår: 1923
Arkitekt: Sv. Lundgren
Byggmästare: –
Byggherre: Schaktmästare Otto (?)

Villa i 1 ½ plan med källare. Grå putsad sockel, vita putsade fasader med takfots- och gavelgesims och dörromfattning. Sadeltak belagt med röda enkupiga tegelpannor lagda i liv med gavel. Vitmålade originalfönster med en- till tre spröjsade lufter. Femsidigt burspråk som tillkommit något senare med balkong med smäckert räcke och nyare fönsterdörr ovanpå. Farstu som byggts till 1929 under pulpettak med sekundär dörr i träfaner. Nätt takkupa mot framsidan med putsade sidor och grå plåtskoning. 2004 togs en glasad dörr upp på baksidan. Delvis nergrävt garage från 1955 med platt tak, teglat krön på framsidans mur och putsad fasad. Nivåskillnaden tas upp av slänt och trappa. Lågt spjälstaket och stenpelare invid gånggrind och till garage (grinden dock borttagen här).

Kulturhistorisk värdering: Fint 1920-talshus med senare tillkomna delar utförda i husets stil. Takform, gesimser och originalfönster är ursprungliga och välbevarade delar. Garaget är trots placeringen en bit fram underordnat, mycket tack vare att det är nedgrävt. Grindar framför både entré och garage är ovanligt och bör tas tillvara.

Bebyggelse av kompletterande värde för miljön:

Mården 7, Hallandsgatan 16

Byggår: 1921
Arkitekt: Harald Andersson
Byggmästare: –
Byggherre: Verkmästare H. B. Andersson

Villa i två våningar med källare och tillbyggnader åt nordost. Putsad sockel och fasader av helsingborgstegel. Valmat tak på den äldsta delen och pulpettak på farstu, båda täckta med enkupigt rött tegel. Senare tillkomna vita tvåluftsfönster varav en del har blyspröjsat glas och riktigt små fönster som kan vara ursprungliga. En tillbyggnad med vindfång och wc år norr och jungfrukammare och herrum åt öster, med balkong på taket, tillkom redan 1934. Garaget i liv med gatan byggdes 1963 och är uppfört av rött tegel med platt tak och förbundet med huset genom en port. I hörnet mellan vindfång och den östra delen gjordes den sista tillbyggnaden 1966. Ytterdörr innefattad i segmentformad omfattning med grönmålad paneldörr med gul glasning. Över dörr markis av koppar, även andra detaljer i samma material. Låg mur i mörkt tegel ramar in trädgården.

Kulturhistorisk värdering: Det mörka teglet och det valmade taket är karakteristiskt. Även tillbyggnaderna med samma fasad- och takmaterial som huvudhuset har arkitektoniska kvalitéer. Fönstren är i trä och blyspröjsningen ger dem ett äldre intryck.

Mården 7, Hallandsgatan 16

Mården 15, Gotlandsgatan 15

Byggår: 1920
Arkitekt: Nils J. Lundgren
Byggmästare: –
Byggherre: Snickare M. Nilén

Villa i 1 ½ plan med källare och inredd tredje våning. Bred grundform med djupa gavlar. Grå putsad sockel och gula putsade fasader med vitt på gavel- och takgesims. Sadeltak belagt med rött enkupigt tegel i liv med gavelmur. Vita nya småspröjsade träfönster som nästan alla sitter på gavlarna, på den västra fasaden finns bara ett fönster och den norra fasaden har inte något alls. Andra förändringar som kan ha skett, jämfört med ritningarna, är att trappfönstren suttit på en horisontal linje och att nedre plan haft korspostfönster och fönsterluckor. Balkong i söder med smäckert svart räcke. Två entréer med lunettfönster som överljus, varav den på framsidan har putsad omfattning och trädörr med spegelindelning krönt av lampett. Den andra entrén finns på norra gaveln. 1986 byggdes en veranda under balkongen och en carport vid tomtgränsen. Tomtavgränsning i form av genomsiktligt trästaket och vit grind.

Kulturhistorisk värdering: Den breda huskroppen med många fönster gör att huset vänder sig åt gatorna både i söder och väster, vilket ger ett miljömässigt värde. Volymen, fönsterrättning, entréer och den oförändrade takformen ger huset dess karaktär.

Mården 15, Gotlandsgatan 15

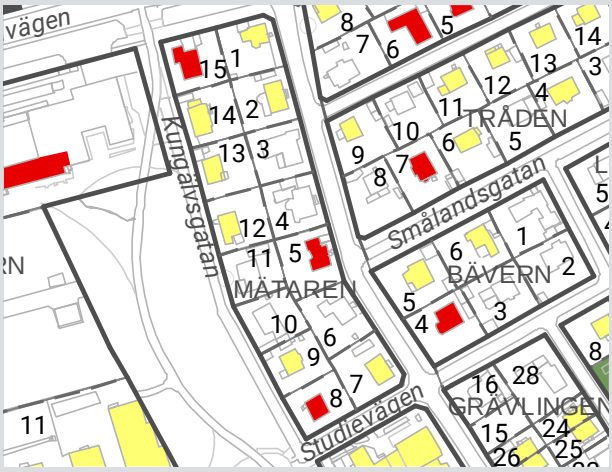

Mätaren 5, Köpingevägen 10

KVARTERET MÄTAREN

Kvarteret Mätaren är något böjt och följer den gamla sträckningen av Köpingevägen. Dess nuvarande form och namn tillkom först med 1937 års stadsplan och även gatan på andra sidan, Kungälvsgatan, tillkom då. Området där Mätaren ligger, mellan sjukhusområdet i väster och villakvarteren som började byggas på 1910-talet i öster, var till stora delar obebyggt ända fram till 1930-talets slut. Enligt tomtindelningskartan från 1939 ingick tomterna i detta kvarter i farm 125 som tidigare utgjort del i stadsägorna 942 och 943 i Gamla staden. De femton fastigheterna är fördelade med sju mot ovan nämnda gata i öster och åtta på den andra sidan mot Kungälvsgatan.

Fem av husen byggdes direkt efter tomtindelningen 1939, de flesta på den östra sidan, och ytterligare fyra tillkom efter andra världskrigets slut. Ytterligare tre tillkom på 1950-talet och två på 1960-talet. En tomt förblev obebyggd ända fram till 1991. Alla hus utom det ena 1960-talshuset sällar sig till en tradition med antingen putsade fasader eller fasader med gult tegel och enkel, kvadratisk eller rektangulär planform. Alla hus har den traditionella huvudentrén som var skild från bilplatsen. Det är egentligen endast det senast uppförda huset och ett av 1950-talshusen som har en mer modern och rationell plan med entrén invid uppfarten.

Särskilt värdefull bebyggelse enligt PBL 8:13 §:

Mätaren 5, Köpingevägen 10

Byggår: 1954
Arkitekt: J. Ekström
Byggmästare: –
Byggherre: Fabrikör Joel Palm

Villa i 1½ plan med källare och två förskjutna huskroppar. Putsad grå sockel, fasader av gult tegel med svagt utkragad omfattning kring två små fönster vid entrén och kring denna. Sadeltak belagt med brunt enkupigt tegel med utskjutande takfot och vita plåtinklädda vindskivor. Hög skorsten i gult tegel. Vita äldre enluftsfönster med fönsterluckor och entréfönster med blyspröjs. Balkong på den södra gaveln och takkupa på baksidan. Originalentré i träfaner med rutmönstrad glasinfattning med gult glas. Snedställd klinkerklädd trappa med vitt smidesräcke. Vit originaldörr och garage i källare med ny port i norra delen. Stenterrasserad garagenedfart och förträdgård med kalkstensplattor och vintergrön växtlighet.

Kulturhistorisk värdering: Tidstypiskt 1950-talshus med uppdelning i två huskroppar och garage i källare. Många bevarade detaljer så som originalfönster och snedställd entré ger tillsammans med stensatt och lummig förträdgård arkitektoniska och miljömässiga värden.

Mätaren 8, ”Sällhem”, Kungälvsgatan 15

Byggår: 1944
Arkitekt: Filip Lundgrens arkitektkontor
Byggmästare: Sigfrid Sonesson
Byggherre: Greta Sällfors

Villa i 1 ½ plan med källare. Putsad sockel med fasader av rött tegel och kraftigt utkragat burspråk på framsidan. Omlagt sadeltak belagt med röda enkupiga pannor med något utskjutande takfot som klätts in. Vindskivor och takkupor klädda med svart plåt. Vita originalfönster med en och två lufter. Ett stort (trapp-)fönster i norra gaveln med tre lufter staplade på varandra. Entré på framsidan markerad med omfattning i gul klinker, svartmålad dörr med glasning bakom ribbor, skifferklädd trappa med svart smidesräcke. Ovanför dörr ”Sällhem” i sirliga kopparbokstäver. Balkong med sinuskorrugerad plåtfront och skärmtak på södra gaveln. Öppen trädgård med tegelpollare invid grind och buskage längs tomtavgränsning.

Kulturhistorisk värdering: Enkelt 1940-talshus med omsorgsfullt arbetade detaljer så som entré, gavelfönster och balkong som dessutom är bevarade. Det faktum att huset har ett namn visar på en tradition som går tillbaka till de tidigaste villorna i staden.

Mätaren 8, ”Sällhem”, Kungälvsgatan 15

Mätaren 15, Filbornavägen 8

Byggår: 1957
Arkitekt: Arkitekt Å. H. Åkesson
Byggmästare: Byggnadsfirma N (?) och Lövgren
Byggherre: Civilingenjör Bertil Lannefors

Villa med två förskjutna huskroppar, varav den ena är större och 1½ plan med källare och den andra är lägre och i en våning. Låg sockel med fasader av rött och flackt sadeltak belagt med brunt enkupigt tegel med utskjutande taksprång med vita nätta vindskivor. En röd tegelskorsten i nock och en putsad hög skorsten i hörn mellan huskroppar för utomhusbruk. Vita enluftsfönster i original varav en del har spröjs i nedre del. Entrén indragen vid uppfarten markerad med putsad fasad, litet blyspröjsat fönster, skärmtak på pelare och klinkerklädd låg trappa. Dörr med slät träfaner fyra sexkantiga rutor. Samtida garage med platt tak förbundet med huset genom mur. Insynsskyddad trädgård, dels genom husets och garagets placering och genom hög häck och vintergrön växtlighet. Det finns även ett lågt trästaket längs tomtgränsen.

Kulturhistorisk värdering: Tidstypisk 1950-talsvilla som genom placering av entré intill uppfart, sammanbyggt garage och tydlig uppdelning i representativ yta och en mer privat del har ett konstnärligt värde. Välbevarade detaljer så som entré, fönster och utespis bidrar till det kulturhistoriska värdet.

Mätaren 15, Filbornavägen 8

Mätaren 1, Köpingevägen 2

Mätaren 2, Köpingevägen 4

Bebyggelse av kompletterande värde för miljön:

Mätaren 1, Köpingevägen 2

Byggår: 1939
Arkitekt: J. M. Bomér
Byggmästare: Aug. Bengtsson
Byggherre: Kamrer Anton Nilsson

Villa i 1 ½ plan med källare. Putsad sockel, fasader av rött tegel med utkragad takgesims och gavelgesims. Nylagt sadeltak med ljusrött enkupigt tegel i liv med mur. En takkupa på framsidans takfall och två på baksidan, klädda med röd plåt. Burspråk i söder med balkong med svart smäckert räcke. Vita sekundära fönster utförda enligt äldre indelning med en och två lufter. Ytterdörr i original i träfaner med spröjsad övre del och omfattning i sten, trappan klädd med skivor av sten och har svart järnräcke. Tillbyggt garage från 1955 med putsad fasad vid husets nordvästra hörn. 1951 byggdes en terrass. 2014 sattes nya takfönster in, fönster i befintliga takkupor gjordes större och skjutglasparti åt trädgården tillkom.

Kulturhistorisk värdering: 1930-talsvilla med kvardröjande klassicism men med fasader av det röda teglet som blev vanligt under följande årtionden. Bevarad volym med takpannor i liv med mur, nätta takkupor, burspråk med balkong och putsad entré har arkitektoniska kvalitéer.

Mätaren 2, Köpingevägen 4

Byggår: 1939
Arkitekt: Charles Elmström, Klippan
Byggmästare: K. P. Svensson
Byggherre: Fabrikör E. Nordström

Villa i 1½ plan med källare. Låg klinkerklädd sockel, ljus putsad fasad. Valmat tak med något svängt takfall och inklädd takfot. Litet lunettfönster på framsidan och takkupor på de andra takfallen, alla klädda med svart plåt. Baksidans takkupa är från 2001 medan de andra är från den tid då huset uppfördes. Vita sekundära fönster med tvåluftsindelning och fönster i hörn mot baksidan. Enligt ritningen ska fönstren ha varit försedda med fönsterluckor. Glasad trädörr i original med inramning av klinker och skärmtak i plåt, även trappan har klinker. 1949 tillkom trädgårdsmuren med teglade pollare och vitt järnräcke. Bakom muren buskage av rododendron. 2010 byggdes förråd och carport.

Kulturhistorisk värdering: Typiskt 1940-talsfunkis med putsad fasad, valmat tak, smal skorsten, fönster i hörn och skärmtak över dörr. Fint exempel på en mer vardaglig funkis med arkitektoniska kvalitéer. Ett likadant hus ritat av samme arkitekt finns två hus bort.

Mätaren 7, Köpingevägen 14

Byggår: 1939
Arkitekt: J. M. Bomér
Byggmästare: Byggmästare Oscar Paulsson
Byggherre: Byggmästare Oscar Paulsson

Villa i 1½ plan med källare. Grå putsad sockel med fasader av gult tegel med utkragande takfotsgesims och gavelgesims, Skalkat sadeltak belagt med röda enkupiga tegelpannor i liv med gavelmur. Mitt på båda långsidor murade frontespiser med mönstermurade gavelrösten och sadeltak. Baksidans frontespis markerad med svagt framskjutande parti. Entré på norra gaveln utkragad tegelomfattning, ny vit dörr och runt fönster bredvid. 2011 gjordes en del förändringar i form av byte av fönster, en altanutgång på framsidan ersattes med fönsterband, ett glasat vikdörrsparti tillkom och källargaraget på södra gavel ersattes med nytt friliggande garage på norra sidan. Klippt häck utmed större delen av tomten.

Kulturhistorisk värdering: 1930-talsvilla med tydlig klassicism och fin mönstermurning i gult tegel. Vidare ger frontespiser, taktegel i murliv, bevarade volymer huset dess arkitektoniska värde.

Mätaren 7, Köpingevägen 14

Mätaren 9, Kungälvsgatan 13

Byggår: 1946
Arkitekt: J. M. Bomér
Byggmästare: Nils Axelsson
Byggherre: Reparatör Tage Fredriksson

Villa i 1½ plan med källare. Grå putsad sockel med fasader av rött tegel med något utkragad tak- och gavelgesims, den förra delvis plåttäckt. Sadeltak belagt med rött enkupigt tegel, tegelskorsten och takkupor täckta med röd plåt åt båda håll. Baksidan har, under takkupan, ett framdraget mittparti. Vita två- och treluftsfönster i original. Balkong åt söder med röd plåtfront och skärmtak. Entré på gavel markerad med rullskift av tegel och äldre lampett. 1954 byggdes ett indraget garage i rött tegel, 1971 tillkom en carport framför garaget och 1975 byggdes uterummet på framsidan.

Kulturhistorisk värdering: Enkel 1940-talsvilla med vissa funkisdrag så som treluftsfönster. Husets form med sadeltak och fasader i tegel likt många andra hus i kvarteret ger det ett miljömässigt värde.

Mätaren 9, Kungälvsgatan 13

Mätaren 12, Kungälvsgatan 7

Byggår: 1939
Arkitekt: J. M. Bomér
Byggmästare: Carl E. Eriksson
Byggherre: Kontorist Ernst Testing

Villa i 1 ½ plan med källare. Putsad sockel med fasader av gult räfflat tegel med utkragad takfots- och gavelgesims. Sadeltak belagt med rött enkupigt tegel i liv med gavelmur, tegelskorsten och takkupor täckta med brun plåt på framsidans takfall. Åt baksidan frontespis med balkong. De flesta fönster bytta mot nya i aluminium, tredelade på framsidan och enluftsfönster på gavel mot norr. Två entréer varav en på norra gaveln med sekundära trädörrar och putsade omfattningar. På framsida hög trappa med murade sidor och utebelysning i form av glasglob med opalglas. 1996 tillkom uterum på södra gaveln. Låg klippt häck utmed gata och lummig trädgård.

Kulturhistorisk värdering: Enkel 1930-talsvilla med funkisdrag så som treluftsfönster. Husets form med sadeltak i murliv och gult fasadtegel likt många andra hus i kvarteret ger ett miljömässigt värde.

Mätaren 12, Kungälvsgatan 7

Mätaren 13, Kungälvsgatan 5

Mätaren 14, Kungälvsgatan 3

Mätaren 13, Kungälvsgatan 5

Byggår: 1955
Arkitekt: J. Ekström
Byggmästare: Byggmästare: Bertil Holmgren
Byggherre: Ingenjör Lennart Frisk

Villa i 1½ plan med källare. Grå putsad sockel med fasader av rött tegel med utkragade koppskift runt de två stora fönstren på framsida och gavel samt runt ytterdörr. Flackt sadeltak belagt med brunt enkupigt tegel med utskjutande taksprång med vita vindskivor. Vita en- och tvåluftsfönster och glasad trädörr i original. Entrén markerad med litet fönster, stenlagd trappa och lampett. 2000 byggdes uterum på baksidan, när mur och carport tillkommit är ej dokumenterat. Huset ritades med källargarage på norra sidan men det blev antingen inte utfört eller har det ersatts av carport.

Kulturhistorisk värdering: Enkelt 1950-talshus vars fasader med utkragade omfattningar, takform, dörr med träfaner och glasning stämmer överens med kvarterets äldre hus och har därav ett miljömässigt värde.

Mätaren 14, Kungälvsgatan 3

Byggår: 1960
Arkitekt: Edvin Tidblad
Byggmästare: Byggmästare Thore Jacobsson
Byggherre: Byggmästare Thore Jacobsson

Villa i 1½ plan med källare. (Huset ersatte en garagebox uppförd 1954). Putsad sockel med fasader av rött tegel med koppskift runt de två stora fönstren på framsidan och likadant runt ytterdörr, fast utkragat. Sadeltak belagt med grönglaserat tegel, utskjutande taksprång och vita vindskivor. Träfönster på framsidan och vita sekundära fönster på gavel. Det stora fönstret hade enligt originalritning spröjsad indelning. Ytterdörr med rombmönstrat träfaner och åttkantig glasruta. Stenlagd trappa med järnräcke. Garage med slagportar sammanbyggt med huset på dess norra sida, platt tak och balkong med grön plåtfront ovanpå. 1971 byggdes uterum på södra gavel, 1994 tillkom en carport och 2012 en takkupa på baksidan.

Kulturhistorisk värdering: Ett tidstypiskt 1960-talshus vars tegelfasader med stort vardagsrumsfönster och glaserade taktegel har ett arkitektoniskt värde. Husets volym, enkla rektangulära plan och sadeltak samt detaljer såsom huvudentré på husets framsida stämmer överens med flertalet övriga hus från 1900-talets mitt i kvarteret, vilket ger ett miljömässigt värde.

KVARTERET ROVAN

Kvarteret Rovan är ett triangulärt kvarter med åtta fastigheter med flerbostadshus. Kvarteret tomtindelades 1926 i 11 fastigheter på mark som ingått i stadsägorna 1045 E och 1051 A. Enlig kartan var kvarteret tänkt att byggas som ett slutet kvarter. 1934 styckades den norra hörntomten av i två delar (nr 12 och 13) och 1947 slogs de fem södra tomterna i den sydöstra delen samman till en fastighet där det uppfördes fyra byggnader.

I väster, mot Södra Stenbocksgatan, ligger sex flerbostadshus på rad i liv med gatan. De har i princip enhetlig våningshöjd men med viss anpassning efter terrängen, med hög källarsockel, tre våningar och inredd vind. De tre byggnaderna i mitten av kvarteret är från 1929 och de flankerades av byggnader uppförda kring 1930-talets mitt. Tio år senare byggdes Rovan 14 och då hade gatulinjen brutits genom att två av längorna bildade ett indraget L så att en förträdgård ingår i stadsrummet. På hörnet i denna byggnad och även i en av fastigheterna utmed Södra Stenbocksgatan finns affärs- och verksamhetslokaler samt restaurang.

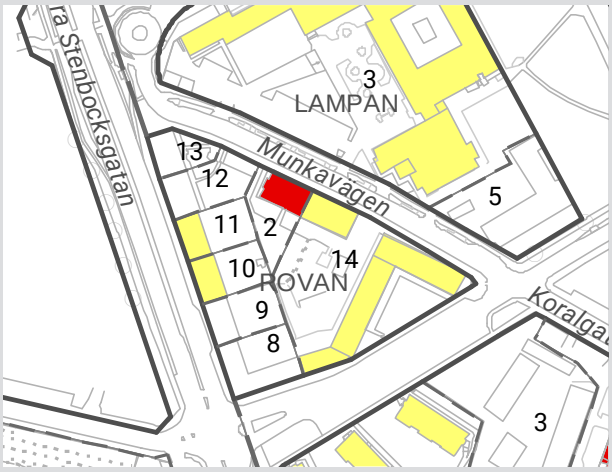

Särskilt värdefull bebyggelse enligt PBL 8:13 §:

Rovan 2, Munkavägen 12

Byggår: 1936
Arkitekt: Hugo B. Jonsson
Byggmästare: Byggmästare Erik Eriksson
Byggherre: Snickare Bertil Malmgren

Flerbostadshus i tre våningar med källare och inredd vind. Mörkgrå, putsad sockel och fasader av rött tegel. Flackt sadeltak belagt med röda pannor med plåtklätt gavelkrön. Takkupor klädda med röd plåt på båda takfallen. Symmetriskt placerade vita fyrluftsfönster i original varav de på nedre botten är inåtgående och de andra utåtgående. Port mot gatan i original med slät träfaner och stora råglasrutor och vitmålat överljus. Äldre trekantsformad belysning med gatunumret på portkarmens överstycke. Burspråk på gavel mot nordväst med utanpåhängande balkonger på vardera sidan. Även baksidan mot gården har balkonger. 1981 renoverades balkongerna som fick fronter med träribbor. Även garageportarna på baksidan har bytts.

Kulturhistorisk värdering: Fint exempel på ett flerbostadshus uppfört i tegelfunkis. Den välbevarade gatufasaden med regelbundet placerade fönsterband, med nätta original träfönster, och en central port med originaldetaljer har ett högt arkitektoniskt värde. Balkongfronterna av trä samt garageportarna av aluminium ingår inte i klassningen och kan på sikt återställas till ett mer tidstypiskt utseende.

Rovan 2, Munkavägen 12

Rovan 10, Södra Stenbocksgatan 89

Rovan 11, Södra Stenbocksgatan 87

Bebyggelse av kompletterande värde för miljön:

Rovan 10, Södra Stenbocksgatan 89

Byggår: 1929
Arkitekt: Nils J. Lundgren
Byggmästare: Carl Bergqvist
Byggherre: Lokeldare Nils Sten Degeberg

Flerbostadshus i tre våningar med källare och inredd vind. Grå, putsad sockel och fasader av mörkbrunt helsingborgstegel med valv över fönstren och rusticeringar. Sadeltak belagt med röda pannor och mot väster brunmålade takkupor i plåt med äldre tvåluftsfönster. Symmetriskt placerade sekundära fönster med korspostindelning och i källare lunettfönster. I fasad mot baksidan korspostfönster i original och balkonger med plåtfronter. Port med rundbågsvalv och stenkonsol, flankerande stenpelare krönta med urnor och sekundär dörr i aluminium. Bladmönstrat, spröjsat överljus som troligtvis är ursprungligt.

Kulturhistorisk värdering: Klassicerande flerbostadshus i mörkt helsingborgstegel med detaljer som den omsorgsfullt utformade porten och rusticeringarna har ett konstnärligt värde.

Rovan 11, Södra Stenbocksgatan 87

Byggår: 1929
Arkitekt: A. Arvidsson
Byggmästare: –
Byggherre: P. H. Jacobsson

Flerbostadshus i tre våningar med källare och inredd vind. Grå, putsad sockel och putsad gatufasad avfärgad i ljus kulör med lisener mellan fönstren och gesims med tandsnitt under takfot. Sadeltak belagt med röda pannor med brungröna takkupor i plåt på båda takfallen. Symmetriskt placerade vita, spröjsade tvåluftsfönster och franska balkonger med fönsterdörrar med samma indelning som fönstren och med svarta smidesräcken i geometriskt mönster. Fasad mot gården är enklare utförd, utan vare sig lisener eller regelbunden fönsterplacering. Den rundvälvda porten som numera är försedd med dörrparti i aluminium har ursprungligen haft smidesgrind.

Kulturhistorisk värdering: Stramt klassicerande flerbostadshus vars putsade fasader och detaljer som lisener, tandsnitt och geometriskt formade balkongräcken har ett arkitektoniskt värde.

Rovan 14, Munkavägen 14, 16, 18, 20, 22, 24, 26, 28 och Skånegatan 13

Byggår: 1946
Arkitekt: Arkitekt SAR E. Selander
Byggmästare: Victor Almqvist (hus a) och Rickard Ericsson (hus b–d)
Byggherre: Direktör Gösta Werder, Fastighets Olympia AB

Fyra flerbostadshus varav ett är sammanbyggt med grannfastighet. Byggnaderna har tre våningar med källare och inredd vind. Beigebrun, putsad sockel och fasader av oregelbundet räfflat, mörkrött tegel. Sadeltak belagt med röda pannor och på de flesta takfall takkupor i röd plåt. Vita sekundära fönster med indelning i enlighet med äldre fönster som haft två och tre lufter. Fönstren med tre indelningar har en större ruta i mitten flankerad av två mindre. Likaså har en del av fönstren med två indelningar en större ruta och en mindre ruta eller balkongdörr intill. Utanpåhängande balkonger med vita plåtfronter. Portar med aluminium-dörrar och omfattningar av klinker. Affärslokaler i den södra byggnaden med indragna ingångar och skyltfönster som troligtvis är äldre. Här har tidigare legat en ICA-butik.

1981 utfördes balkongbyten på alla hus. På hus a tillkom år 2014 takkupa och takfönster mot gård. Samma år tillkom även takfönster och takkupor p.g.a. vindsinredning på hus b, taken lades om med betongpannor och sophus uppfördes.

Kulturhistorisk värdering: Enkelt 1940-talskomplex med tidstypisk planering med indragning av den ena längan med plats för förträdgård har ett konstnärligt värde. Det bidrar även till 1940-talets idéer om småskalighet vilket betonas genom affärslokalerna och ger ett samhälls-historiskt värde. Trots sekundära fönster och portar, samt något ändrade kupor ger byggnaden ett gediget intryck med dess bevarade tegelfasad.

Rovan 14, Munkavägen 14, 16, 18, 20, 22, 24, 26, 28 och Skånegatan 13

Rovan 14, bild från 1962. Foto Helsingborgs museer nr 1355_2014:2

Kvarteret Rådjuret

Rådjuret 2, Köpingevägen 20

KVARTERET RÅDJURET

Kvarteret Rådjuret består av åtta fastigheter med fem enbostadshus och fyra flerbostadshus uppförda 1951–58. Marken har tidigare utgjort en del av stadsägorna nr 1042 och 1043 i Gamla staden och en del i söder har utgjort gatumark. Munkavägen löpte förut genom kvarteret, mellan nuvarande fastighet nr 7 och 8. Vid en jämförelse med äldre stadsplaner, från 1909 och 1930, ändrades kvarterets utformning vid planläggningen 1950. Den östra slogs samman med det södra kvarteret, Oxen, och den västra delen kom i stället att utgöra en del av parken Viskstråket. Området var obebyggt så när som på en liten byggnad där garaget tillhörande nr 7 nu ligger. En ny återvändsgata, Torekovsgatan, tillkom längs den västra sidan av kvarteret. Fyra av de fem villorna och samtliga fyra flerbostadshus är uppförda med fasader av tegel och ett gemensamt drag är den stora omsorgen som lagts på mönstermurning. Bortsett från en del fönsterbyten är fasaderna välbevarade. Ett hus sticker ut och det är klätt med eternit, ett tidstypiskt material som inte är så vanligt i stadsmiljöer idag.

Värdefull miljö – Enhetlig karaktär

Kvarteret Rådjuret

Rådjuret 2, 3, 4, 5, 7, 8 och 9 är individuellt klassade som kulturhistoriskt värdefulla byggnader, men även området som helhet har ett högt kulturhistoriskt värde som enhetlig miljö. Byggnaderna är uppförda under samma tid och utgör en sammanhållen enhet med tidstypiska exempel på 1950-tals arkitektur. Samtliga hus, både flerbostads- och enbostadshusen, är uppförda i tegel med sadeltak och med omsorgsfullt utarbetade detaljer. Den friliggande garagelängan och byggnadernas placering i den gröna miljön med små rumsbildningar är viktiga delar för helheten.

Bebyggelse av kompletterande värde för miljön:

Rådjuret 2, Köpingevägen 20

Byggår: 1953
Arkitekt: Lennart Granqvist
Byggmästare: Gustav Nilsson
Byggherre: Revisor C. S. Andersson.

Villa i 1 ½ plan med källare. Putsad sockel, fasader av räfflat gult tegel med omfattningar av utkragande koppskift kring framsidans burspråk och fönster. Även mönstermurning på norra gaveln mellan fönstren. Sadeltak belagt med enkupigt tegel och utskjutande tak- och gavelsprång, flera svarta plåthuvar. Vita fönster varav de flesta är bytta, små fönster med blyspröjsning och färgat glas är dock bevarade. Glasad ytterdörr i träfaner, omfattad av rött tegelskift och snedställd klinkerklädd trappa med räcke av plattstål. En tillbyggnad åt söder har gjorts och 2003 fylldes nedfart till garage igen, ny stödmur uppfördes och en ny källardörr sattes in. Ett nytt fönster ersatte en tidigare dörr i södra tillbyggnaden.

Kulturhistorisk värdering: Tidstypisk 1950-talsvilla med räfflat tegel, utkragade omfattningar, burspråk och snedställd trappa. Huset utgör en enhet tillsammans med Rådjuret 3, 4 och 5 och har därför ett miljömässigt värde.

Rådjuret 3, Köpingevägen 22

Byggår: 1954
Arkitekt: J. Ekström
Byggmästare: Olle Persson
Byggherre: Snickare Gösta Pålsson

Villa i 1 ½ plan med källare. Grå, putsad sockel, fasader av rött tegel med omfattningar av utkragande koppskift kring nedervåningens fönster. Sadeltak belagt med enkupigt tegel, utskjutande tak- och gavelsprång med synliga taktassar. Vita fönster varav de flesta är bytta, ett litet sexkantigt fönster vid entrén är bevarat. Gråmålad ytterdörr i träfaner och sexkantig råglasruta, omfattad av löpskift av klinker och svart järnräcke vid trappa. Garageport i källargavel igensatt och ersatt med dörr, men nedfarten, belagd och terrasserad med kalksten, finns kvar.

Kulturhistorisk värdering: Tidstypisk 1950-talsvilla med rött tegel, utkragade omfattningar, klinker kring entré och kalkstensterrasserad garagenedfart. Huset utgör en enhet tillsammans med Rådjuret 2, 4 och 5 och har därför ett miljömässigt värde.

Rådjuret 3, Köpingevägen 22

Rådjuret 4, Köpingevägen 24

Byggår: 1953
Arkitekt: Filip Lundgrens Arkitektkontor
Byggmästare: Edvin Nilsson
Byggherre: Komminister Allan Johannisson

Villa i 1 ½ plan med källare. Grå, putsad sockel och fasader av gult tegel med utkragad omfattning kring ytterdörr. Sadeltak belagt med tvåkupiga betongpannor och utskjutande gavelsprång. Symmetrisk fasad mot gatan med svagt utskjutande mittparti. Senare tillkomna mörka fönster. Källarfönster och ett sexkantigt fönster på södra gaveln är ursprungliga. Sekundär ytterdörr med klinkerklädd dubbeltrappa, svart metallräcke i sicksackmönster samt äldre lampett. Takkupa i brun plåt i original med fasetter mellan fönstren. På södra gaveln balkong med likadant räcke som på trappa. Intill samma gavel källargarage med uterum som ersatt altan. På norra gaveln igensatt dörr.

Kulturhistorisk värdering: Tidstypisk 1950-talsvilla med gult tegel, markerat mittparti med dubbeltrappa, äldre takkupa, källarnedfart och enstaka äldre fönster. Huset är lite större än de andra villorna på denna sida men har ändå ett miljömässigt värde tillsammans med Rådjuret 2, 3 och 5.

Rådjuret 4, Köpingevägen 24

Rådjuret 5, Köpingevägen 26

Byggår: 1958
Arkitekt: Erik Näckmark
Byggmästare: –
Byggherre: Byggnadssnickare Karl Näckmark

Villa i 1 ½ plan. Låg sockel, fasad av rött tegel med utkragat, snedställt tegelskift kring ytterdörr. Sadeltak med enkupigt tegel och utskjutande gavelsprång och takfot. Vita tvåluftsfönster i original. Troligen ursprunglig ytterdörr med kassettpanel och råglasruta. Klinkerklädd trappa och kalkstensbeläggning på mark. Huset är slutet mot gatan med bara ett fönster och hög häck, på baksidan ett framskjutande parti och stora fönster. 1999 ersattes källargarage med carport.

Kulturhistorisk värdering: Tidstypisk 1950-talsvilla med rött tegel, obrutet tak, sluten framsida med entré i original, utkragad omfattning, klinkertrappa och kalksten på mark. Huset utgör en enhet tillsammans med Rådjuret 2, 3, och 4 och har därför ett miljömässigt värde.

Rådjuret 5, Köpingevägen 26

Rådjuret 7, Torekovsgatan 7A, 7B och 7C

Rådjuret 8, Torekovsgatan 5A, 5B och 5C

Rådjuret 7, Torekovsgatan 7A, 7B och 7C

Byggår: 1952
Arkitekt: Arkitekt Henry Andersson, Erik och Henry Andersson Arkitekter
Byggmästare: Byggnadsaktiebolaget Gösta Johansson
Byggherre: Byggmästare Gösta Johansson

Flerbostadshus i tre våningar med hög källarvåning, anpassad efter terräng, och inredd vind. Putsad sockel, fasader av rött räfflat tegel med utkragade lisener på långsidorna och utskjutande parti på norra gaveln med putsat gavelröste. Indragna balkonger med originalfronter av svart smide och vit skivtäckning. Balkongnischerna är klädda med gulmålad panel. Flackt sadeltak täckt med enkupigt tegel, tegelskorstenar och taksprång med synliga taktassar. Senare tillkomna takkupor av plåt, på båda takfallen. Senare tillkomna fönster utformade i enlighet med tidigare indelning. På baksidan indragna portar i brunmålad karosseripanel och små skärmtak. Ursprungliga smidesdetaljer vid de övre trapphusfönstren. 2001 utfördes den putsade tillbyggnaden på framsidan med balkonger och hiss, samt vindsinredningen och takkupor. 2004 ombyggnad av affär till lägenheter.

Friliggande garagelänga med pulpettak, bytta portar. Öppen gård med låg häck på framsidan och buskplanteringar i stora rabatter på gavel och baksida.

Kulturhistorisk värdering: Trots tillbyggnaden för hiss är det ett välbevarat flerbostadshus med tidstypiska detaljer så som mönstermurning med lisener, indragna smidesbalkonger, varierad fönstersättning och portar i original. Dessa detaljer, tillsammans med nivåskillnaden, ger byggnaden ett mer småskaligt uttryck. Byggnaden utgör en enhet tillsammans med Rådjuret 8 och 9 och har därav ett miljömässigt värde.

Rådjuret 8, Torekovsgatan 5A, 5B och 5C

Byggår: 1951
Arkitekt: Henry Andersson, Erik och Henry Andersson Arkitekter
Byggmästare: Gösta Johansson
Byggherre: Byggmästare Gösta Johansson

Flerbostadshus i tre våningar med källare och inredd vind och två förskjutna huskroppar. Putsad sockel, fasader av rött tegel med svagt utskjutande lisener. Flackt sadeltak täckt med enkupigt tegel, taksprång med taktassar, plåtklädda skorstenar och senare tillkomna takkupor av röd plåt. Delvis indragna balkonger med vita plåtfronter och putsade innerväggar. På baksidan indragna portar i karosseripanel och små skärmtak. Vita originalfönster av trä i olika storlekar, dels mindre enluftsfönster och dels större tvåluftsfönster med olika stora bågar. Ytterligare en större fönstervariant med två lufter finns och de har även spröjsindelning i nedre del. Vindsinredning med takkupor utfördes 2011.

Garagelänga med pulpettak byggd 1953, sammanbyggd med garage tillhörande Rådjuret 7. Trädgård med gräsmatta och låg häck på framsida.

Kulturhistorisk värdering: Välbevarat flerbostadshus med tidstypiska detaljer så som mönstermurning med lisener, varierad fönstersättning i original och originalportar. Byggnaden utgör en enhet tillsammans med Rådjuret 7 och 9 och har därav ett miljömässigt värde.

Rådjuret 9, hus a Torekovsgatan 1A och 1B, hus b Torekovsgatan 3A och 3B

Byggår: 1952
Arkitekt: Svenska riksbyggens Arkitektkontor
Byggmästare: –
Byggherre: Riksbyggens bostadsrättsförening, Hälsingborgshus, Arthur Andersson

Två flerbostadshus i tre våningar med källare. Putsade socklar och fasader av rött tegel med mönstermurning som markerar trapphus. Utskjutande, asymmetriska partier för balkonger på gavlar och framsidor. På gavlarna dekorativt murade hörn med tegelskift i omlott. Balkongpartierna har putsade murar och vita fronter i trapetskorrugerad plåt. En del balkonger glasades in 1991. Vita, senare tillkomna, vridfönster utförda enligt tidigare indelning med en och två lufter. Flacka sadeltak belagda med röda takpannor och synliga taktassar. Hus a har takfönster som tillkom 1978. Ursprungliga garageportar i de norra gavlarnas källare. Glasade träportar med äldre trycke av rundstål och trä. Utskjutande skärmtak med senare tillbyggnad i tegel.

Friliggande sophus på gården. Sluten gård med gräsmatta, ett par träd och klippt häck på framsida utmed gata, stenlagd uteplats och buskage på baksidan.

Kulturhistorisk värdering: Välbevarade flerbostadshus med tidstypiska detaljer så som asymmetriska gavel- och balkongpartier, varierad fönstersättning och träportar med skärmtak. Byggnaderna utgör en enhet tillsammans med Rådjuret 7 och 8 och har därav ett miljömässigt värde.

Rådjuret 9, hus a Torekovsgatan 1A och 1B, hus b Torekovsgatan 3A och 3B

Kvarteret Rådjuret 1953. Foto Helsingborgs museer nr 1965-2010:2

Kvarteret Rådjuret 1953. Foto Helsingborgs museer nr 1965-2010:1

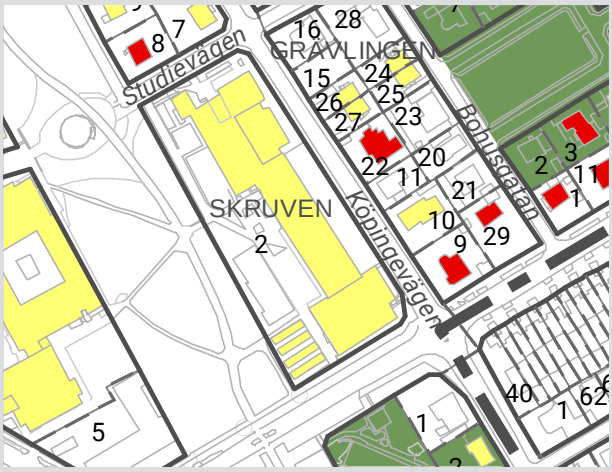

Skruven 2, ”Tycho Braheskolan”, f.d. ”Tekniska gymnasiet”, Studievägen 4

Skruven 2, ”Tycho Braheskolan”, f.d. ”Tekniska gymnasiet”, Studievägen 4

KVARTERET SKRUVEN

Kvarteret Skruven består endast av en fastighet, gymnasieskolan Tycho Braheskolan som från början hette Tekniska gymnasiet. Skolan anlades då Helsingborg saknade ett alternativ till de humanistiska ämnena. Tomten planlades 1946 och redan på höstterminen 1947 kunde skolan ta emot sina första elever. Marken där skolan byggdes tillhörde dels stadsäga nr 1014 i Gamla staden, dels farm nr 124 samt farm nr 125. Inom en del av detta område låg ett stort koloniområde som fick flytta. En del av koloniområdet har sparats som parkmark, Viskstråket, vilken förbinder skolan med de andra gymnasieskolorna Olympiaskolan och Nicolaiskolan i väster.

Tycho Braheskolan ritades av den stockholmsbaserade funkisarkitekten Paul Hedqvist som var verksam 1918–1977. Till hans verk hör bostadshus, däribland funkisradhusen vid Ålstensgatan i Bromma, kontorshus, t.ex. Skattehuset i Stockholm och Kockumshuset i Malmö, tekniska anläggningar, idrottsanläggningar och ett 60-tal skolbyggnader runtom i Sverige, vilket gör honom till en av landets främsta skolhusarkitekter.

Bebyggelse av kompletterande värde för miljön:

Skruven 2, ”Tycho Braheskolan”, f.d. ”Tekniska gymnasiet”, Studievägen 4

Byggår: 1947
Arkitekt: Arkitekt Paul Hedqvist
Byggmästare: –
Byggherre: Helsingborgs stads drätselkammare

Byggnaderna är i två och tre våningar med lägre sidobyggnader i norr. Klinkerklädda socklar och fasader i gult tegel med infärgad fog och enkel mönstermurning med raka fönstervalv och fris under takfot. Flacka sadeltak, täckta med enkupigt tegel lagt i liv med gavelmur. Den breda och två våningar höga delen i söder har platt koppartak med räcke. Ett konstverk i koppar sitter på dess västra mur. Tillbyggnaden från 1996 i nordost, som rymmer bibliotek, har glasade fasader med grå stålramar och platt, utskjutande tak. Norr om denna finns det som enligt ritningarna är aulan med stora framskjutande fönsterpartier. Skolan karakteriseras genom att den har många stora fönster placerade på rad efter varandra, de olika byggnadsdelarna har olika fönsterstorlekar och indelningar med två eller fler lufter. En del av originalfönstren är bevarade på den östra sidan.

Under årens lopp har det skett en rad förändringar, främst interiöra, men också sådana som påverkat fasaderna och det har också gjorts en rad tillbyggnader. Den södra delen av anläggningen, med platt koppartak, fanns inte med enligt de ursprungliga ritningarna men torde ha uppförts strax därpå. 1959 byggdes cykelställen i väster efter ritningar av Lennart Christiansson med V-formade tak och murar av gult tegel. 1981 byggdes skolan om varmed fönstren på fasaden åt skolgården byttes. 1988 uppfördes en ny byggnad på gården för el- och tele som ritades av A-konsult G. Arvidsson. 1991 byggdes hisschakt och loftgång mot norr. 1992 tillkom fläkthus på tak. 1996 uppfördes en tillbyggnad för bibliotek mot öster som ritades av Arkitektlaget. 1997 tillkom sophus.

Kulturhistorisk värdering: Långsträckt skolkomplex som binds samman av gula tegelfasader och varieras i våningshöjd och fönstersättningar. Byggnaden har ett miljömässigt värde då såväl formspråk som funktion binder samman den med de andra skolorna i området. Viskstråket förbinder skolorna med varandra genom gångstråk och sittplatser.

KVARTERET SLOTTSVÅNGEN

Kvarteret Slottsvången ligger inom det så kallade *institutionsbältet*, bland skolor och vårdinrättningar. Det är precis innanför den gamla befästningsvallen, där Tornavången låg, medan det som egentligen var Slottsvången låg väster därom. Vångarna utgjorde vid denna tid så kallad löningsjord, betes- och odlingsmarker åt stadens borgmästare och rådmän. På en del av denna mark byggdes 1866 Östra skolan som var Helsingborgs första egentliga folkskolebyggnad uppförd för ändamålet. Folkskolestadgan som införts 1842 innebar att det inom varje socken var obligatoriskt att inrätta minst en skola. Samma år som skolan uppfördes beslutade stadsfullmäktige att stycka av delar av löningsjordarna för villor till den växande befolkningen. Men tomterna förblev osålda och skolan låg för sig själv en bit utanför staden. Så småningom utnyttjades tomterna i stället för uppförandet av offentliga byggnader och de sista tomterna togs i anspråk till en ny folkskolebyggnad intill den gamla. Nya skolan eller Slottsvångsskolan som den senare hetat byggdes 1892 efter ritningar av Alfred Hellerström. Några år senare uppfördes gymnastikbyggnaden som ritades av Mauritz Frohm.

Skolan har också haft en matsalspaviljong från 1960-talet som numera är riven. På dess plats och på en del av skolgården uppfördes tre flerbostadshus år 2000. En liten del av skolgården uppläts för detta vilket kompenserades med att skolan fick en gräsbevuxen yta vid S:t Peders gata som kallades Sagoängen. Den låg förr inom folkskolans stora trädgård som kan ses på äldre stadsplaner. Lokalen var sedan tidigt 1900-tal skolvaktmästarbostad och två av salarna användes för undervisning. Sedan 1986 har byggnaden hyst ett skolmuseum. Slottvångsskolan är idag en F–9-skola och gymnastikbyggnaden har byggts om till förskola.

Särskilt värdefull bebyggelse enligt PBL 8:13 §:

Slottsvången 7, St Peders gata 4, 6, Östra Vallgatan 15

Byggår: 2000
Arkitekt: H. Jais-Nielsen och M. White
Byggherre: HSB Nordvästra Skåne
Byggmästare:

De tre flerbostadsvillorna är uppförda i 4–5 våningar i vit puts med inslag av ljusgrå minerit och Rheinzink i nyfunktionalistisk arkitektur. Byggnaderna har en indragen och markerad övre våning med markerat taksprång och stora balkonger åt söder och skolgården och en mer sluten fasad ut mot gatorna i norr och öster. Taken är mycket flacka. De tre byggnadskropparna är placerade i ett öppet kvartersrum och de är väl anpassade till platsen och den kringliggande bebyggelsen. Byggnaderna som kommit att kallas ”Slottet” tilldelades Kasper Salin-priset år 2000.

Kulturhistorisk värdering: Byggnaderna har med sitt lätta formspråk och omsorgsfulla utförande ett stort arkitektoniskt värde. De är goda representanter för nyfunktionalistisk arkitektur. Byggnaderna infogas naturligt i sitt sammanhang och har ett miljömässigt värde.

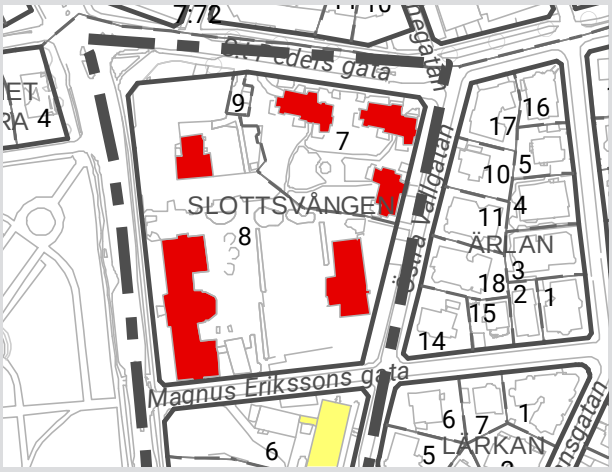

Slottsvången 7, St Peders gata 4, 6, Östra Vallgatan 15

Slottsvången 7, St Peders gata 4, 6, Östra Vallgatan 15

Slottsvången 8, Bergaliden 24, Östra skolan/Skolmuseum

Slottsvången 8, Bergaliden 24, huvudbyggnad

Slottsvången 8, Bergaliden 24, huvudbyggnad

Slottsvången 8, Bergaliden 24, Östra skolan/Skolmuseum

Byggår: 1866
Arkitekt: Normalritningar från Överintendentsämbetet, bearbetade av Mauritz Frohm
Byggherre: –
Byggmästare: –

Skolbyggnad i 1 ½ plan med T-formad plan varav den ena längan är något högre än övriga. Hög sockel av murad klovhuggen natursten och fasader av gult tegel med utkragande tegelskift i nivå med fönstrens nedre kant och över fönstren. Sadeltak täckta med gult enkupigt tegel med nätt takfot och profilerade taktassar. Äldre fönster med bruna karmar och vita bågar med spröjs. På den högre byggnadsdelen är fönstren större och i två av gavlarna finns små fönster med spetsiga avslut. I västra hörnet finns huvudentrén i en öppen veranda i snickarglädje och portar i form av pardörr med spröjsat trådglas i de övre dörrbladen. På den gjutna trappan en aluminiumramp. På baksidan en sekundär dörr. En del av skolans gamla trädgård finns kvar i nordväst där det finns uppvuxna träd.

Slottsvången 8, Bergaliden 24, huvudbyggnad

Byggår: 1892
Arkitekt: Alfred Hellerström
Byggherre: –
Byggmästare: Anders Håkansson Haf

Nygotisk skolbyggnad i tre våningar och källare, med mittrisalit mot Bergaliden och rundat entréparti på motsatt sida. Hög putsad sockel och fasader i gult tegel med mönstermurning i form av röda tegelband, valv, friser i rött och gult tegel samt blinderingar. Gjutna listavsatser i nivå med fönstrens underkant och gjutna överliggare över fönstren. Tak och gavelkrön är täckta med rödmålad skivplåt. Äldre fönster i olika format och indelningar med mörkbruna karmar och bågar i brutet vitt.

Byggnaden har genomgått en rad förändringar under åren, detta har främst påverkat fönstren som har ändrats och bytts. De övre bågarna har slagits samman till en liggande båge. Som helhet ger dock fönstren intryck av att vara äldre och höra samman med byggnadens ursprungliga utseende. Vinden har inretts (1925) och invändig modernisering har skett kontinuerligt från 1930-talet och framåt. 1983 tillgänglighetsanpassades entrén och en tillbyggnad har gjorts åt söder.

Slottsvången 8, Östra Vallgatan 13, Gymnastiksal

Byggår: 1895
Arkitekt: Mauritz Frohm, Arvid Fuhre (tillbyggnad)
Byggmästare: –
Byggherre: –

Gymnastikbyggnad uppförd med låg sockel och fasader i gult tegel. Mönstermurning i form av band och valv i rött tegel, strömskift i höjd med de nedre fönstren och trappstegsfris under takfoten. Entrén är särskilt markerad med risalit och spetsbågsformat valv över entré. Sadeltak belagt med rött enkupigt tegel med inklädnad av röd plåt på de uppskjutande gavelkrönen. En del av fönstren utgörs av äldre korspostfönster medan andra är nya. Entrépartiet har bytts ut mot aluminiumdörrar. Byggnaden byggdes till 1931 på båda sidor om entrén och förlängdes åt norr. Enligt ritningarna var hela taket plåttäckt då, idag är det bara sidobyggnaderna som är det. 2013 genomgick byggnaden en ombyggnad och idag hyser den en förskola.

Kulturhistorisk värdering: Ovan nämnda byggnader inom Slottsvången 8 samt skolgården är idag q-märkta och skyddade mot rivning enligt gällande detaljplan. De utgör en enhet med väl bearbetade fasader och de uppvisar den betydelse skolväsendet haft för samhällets utveckling och dess framtidstro. De olika generationerna av skolbyggnader visar även att de ideal och tankar som format skolväsendet ändrats över tid och satt sina spår i byggnader och skolgårdsmiljö. Likaså visar den separata gymnastikbyggnaden hur viktigt det blev med folkhälsa och den torde vara en av de äldsta gymnastikbyggnaderna i Helsingborg.

Slottsvången 8, Östra Vallgatan 13, Gymnastiksal

Slottsvången 8, Östra Vallgatan 13, Gymnastiksal

Foto taget från Kärnan, visar Slottsvångsskolan och St Petri vattentorn i bakgrunden. Foto Helsingborgs museer nr 396-2015

Spänningen 5, Västgötagatan 5

KVARTERET SPÄNNINGEN

Kvarteret Spänningen ligger vid den trafikerade Filbornavägen och avgränsas i väster av Köpingevägen, i öster av den lummiga Gotlandsgatan och i söder av Västgötagatan och kvarteret Tråden. Kvarteret Spänningen består av tolv fastigheter bebyggda med villor främst uppförda under sent 1930-tal och 1940-tal och en villa byggd under 1960-talet. Flertalet villor är ritade av J. M. M:son Bomér, en relativt okänd men flitigt anlitad arkitekt i Helsingborg under denna tid. Flera byggnader har en tydlig funkiskaraktär med blockformade byggnadskroppar och flacka valmade tak, men kvardröjande klassicerande inslag syns också. Putsade fasader är vanligast.

Området som blev utlagt som kvarteren Spänningen och Instrumentet tillhörde tidigare stadsfarm nr. 96. På kartor från tidigt 1900-tal syns två bebyggda tomter inom detta område, övrig mark var ängsmark. Tillsammans med kvarteret Tråden och Transformatorn söderut var området länge utlagt som två grönområden och planlades först år 1934. Vid denna tid var marken som idag är kvarteret Spänningen helt obebyggd, men kom att bebyggas på nästan alla tomter inom några år.

Särskilt värdefull bebyggelse enligt PBL 8:13 §:

Spänningen 5, Västgötagatan 5

Byggår: 1938
Arkitekt: J. M. M:son-Bomér
Byggmästare: Harry Olsson
Byggherre: Maskinist J. S. Påhlsson och telefonarbetare K. A. Schönbeck

Villa i 1 ½ plan och källare. Grå putsad sockel och vita slätputsade fasader med en utkragande, tredelad takgesims. Det mjukt svängda mansardtaket är belagt med enkupigt tegel som murats i liv med gaveln. Fönstren är möjligen ursprungliga, gråmålade med mittpost och en till tre lufter. På gavlarna finns oxögefönster på vindsvåningen. En indragen takkupa med balkong finns i södra takfallet. Balkongräcket är sekundärt. I norra takfallet finns ytterligare en takkupa med tredelat fönster. Entrén på östra gaveln har ett nätt skärmtak och järnräcke i funkisstil. Dörren är sekundär. Ytterligare en entré finns på långsidan mot trädgården, troligen ursprungligen en köksingång. En förhöjd altan finns vid västra gaveln. Villan ligger en bit in på tomten som avgränsas mot gatan genom en häck och träd.

Kulturhistorisk värdering: Mycket välbevarad 1930-talsvilla med klassicerande stil och detaljer i funkisstil, även om balkongfronten är bytt. Det arkitektoniska värdet utgörs av den slätputsade fasadens formspråk med gesimser, det svängda brutna taket med enkupigt tegel, de ursprungliga fönstren samt entréns funkiskaraktär.

Spänningen 6, Västgötagatan 3

Byggår: 1961.
Arkitekt: Arkitekt SAR Jan Sederholm
Byggmästare: Sven Inge Andersson
Byggherre: Exportchef Rolf Arnbäck

Villa i en våning och källare och med L-formad plan. Huvudfasaden mot gatan utgörs av ett mycket brant och långt neddraget takfall belagt med svarta betongpannor och under detta en låg vitmålad tegelvägg. Två enluftsfönster finns i takfallet, inklädda i plåt likt takkupor. Resten av pulpettaket sluttar svagt från huvudfasaden och är papptäckt. En låg vinkelbyggnad finns åt norr. Även övriga fasader är av vitmålat tegel. I östra gaveln finns en inmurad skorsten i gult tegel. Ett litet garage med mörkbrun träpanel finns i östra delen av tomten, detta tillkom troligen år 2004.

Kulturhistorisk värdering: Välbevarad 1960-talsvilla med höga arkitektoniska värden. Byggnadens asymmetriska form, fasaderna i vitmålat tegel, det branta brutna taket som dragits ner över fasaden och den höga skorstenen är väsentliga delar av byggnadens värde.

Spänningen 6, Västgötagatan 3

Bebyggelse av kompletterande värde:

Spänningen 3, Västgötagatan 9

Byggår: 1938
Arkitekt: Arvid Svensson
Byggmästare: Bernhard Norrman
Byggherre: –

Villa i två våningar och källare, med fasader i mörkt helsingborgstegel. Det flacka papptäckta pyramidtaket har ett stort utskjutande taksprång. Mot väster är ovanvåningen indragen och gör plats för en altan med brunt trästaket. Nedanför finns ett utskjutande burspråk med fasad av brun lockpanel och inglasat uterum. Ovanför entrén som är förskjuten på ena gaveln finns ett nätt skärmtak. Den sekundära dörren är av trä. Fönstren är sekundära med förändrad indelning, de ursprungligen tredelade fönstren har idag två lufter och de ursprungligen tvådelade har bytts till enluftsfönster.

Kulturhistorisk värdering: Tidstypisk villa i funkisstil med arkitektoniska värden. Väsentligt för värdet är förutom det karaktäristiska mörka helsingborgsteglet, den klosslika formen med lek med volymer i väster vid den indragna fasaden och det utskjutande burspråket, det stora takutsprånget samt det nätta skärmtaket.

Spänningen 3, Västgötagatan 9

Spänningen 4, Västgötagatan 7

Spänningen 8, Filbornavägen 12

Spänningen 4, Västgötagatan 7

Byggår: 1937
Arkitekt: A. Arvidsson
Byggmästare: Gunnar Johansson
Byggherre: Byggmästare Gunnar Johansson

Villa i 1 ½ plan och källare, ursprungligen uppfört som ett typiskt funkishus i en våning med flackt tak. År 1953 tillkom en våning, taket fick en brantare resning med takutsprång och synliga taktassar, det täcktes med enkupigt rött tegel och fick en plåttäckt takkupa i varje takfall. Ombyggnaden genomfördes efter ritningar av Arvid Svensson. Vit putsad sockel, ljusgrå putsade fasader och vita originalfönster med två och tre lufter. Två glasade altandörrar på husets framsida är även de ursprungliga. Entrén på gaveln har ett skärmtak och ett trappräcke i renodlad funkisstil. År 2002 sattes en altandörr in på västra gaveln. Ett enkelt litet garage med plant tak tillkom år 1956 på östra delen av tomten, även det ritat av Arvid Svensson. Framför huset finns en upphöjd stenlagd uteplats, låga kalkstensmurar och planteringar. Byggnaden ligger indragen på tomten med en låg stenmur längs gatan.

Kulturhistorisk värdering: Välbevarat exempel på ett ursprungligen lågt funkishus ombyggt under 1950-talet i en tidstypisk stil men som ändå bevarat ursprungliga funktionalistiska detaljer. Dessa utgörs av entréparti, ursprungliga träfönster och altandörrar och de bidrar starkt till byggnadens arkitektoniska värde.

Spänningen 8, Filbornavägen 12

Byggår: 1937
Arkitekt: J. M. M:son Bomér
Byggmästare: Henry Olsson
Byggherre: Snickare Oscar Paulsson

Funkishus i två våningar och källare, ursprungligen uppfört som tvåbostadshus. Putsade aprikosfärgade fasader. Mot väster finns en utskjutande byggnadsdel i en våning med ovanpåliggande balkong och en förhöjd altan intill. Både balkong och altan har fint korrugerade fronter och smala järnräcken. Taket är valmat och mjukt svängt med enkupigt rött tegel. Nätta plåtklädda skärmtak vid entré mot gata och på östra gaveln. Dörr av trä med runt fönster, möjligen ursprunglig. Flera olika fönstertyper och indelningar. Sekundära fönster, troligen av plast. Stort ursprungligt träfönster med etsad dekor i trapphuset mot gatan och runt fönster i östra fasaden. Mur av rött tegel mot gatan. År 1945 tillkom ett garage som under senare tid förändrats kraftigt. År 1959 byttes ett fönster i södra fasaden till en glasad dörr.

Kulturhistorisk värdering: Tidstypiskt funkishus ritat av J. M. M:son Bomér, med bevarad form och karaktär trots fönsterbyte, vilket ger ett visst arkitektoniskt värde. Miljömässigt värde mot Filbornavägen där kvarteret domineras av bostadshus i funkisstil.

Spänningen 10, Filbornavägen 16

Byggår: 1939
Arkitekt: J. M. (M:son) Bomér
Byggmästare: Carl Eriksson
Byggherre: Kvarnbokhållare Gunnar Warle och Lisa Warle

Villa i 1 ½ plan med källare. Putsad sockel och fasader av gult tegel med tredelad utkragad takgesims som går en bit in på gavlarna, delvis murad i rullskift. Dekorativ murning i rullskift längs gavelrösten som saknar takutsprång. Skalkat sadeltak med enkupigt tegel murat i liv med gaveln. En plåtklädd takkupa på vartdera takfallet. Sekundära fönster i aluminium/plast. Putsade portaler med raka överliggare kring de två entréerna på framsidan och gaveln. Den förra har gjuten trappa och smidesräcke. Sekundära dörrar. Balkong på västra gaveln. Partier av betongglas i sockeln.

Kulturhistorisk värdering: Tegelvilla från 1930-talet av J. M. M:son Bomér, med kvardröjande klassicerande formspråk som takgesimser, portal och svängt tak. Villan har arkitektoniskt värde där delar som de välarbetade portalerna, det enkupiga tegeltaket och tegelfasaderna med ursprungliga detaljer är väsentliga.

Spänningen 10, Filbornavägen 16

Spänningen 11, Filbornavägen 18

Byggår: 1938
Arkitekt: A. Arvidsson
Byggmästare: Agnar Nilsson
Byggherre: Erland Erlandsson

Villa i två plan och med källare. Vitputsade fasader med utkragad takgesims. Flackt valmat tak täckt av enkupigt tegel. Symmetrisk gatufasad med centralt placerad entré, slät utkragad omfattning och nätt, rakt skärmtak. Dörren är sekundär. Fönstren är sekundära, troligen av aluminium, med två till tre lufter. Två mindre fönster finns i östra gaveln. En balkong på västra gaveln har modernt räcke av metall och glas. 1977 byggdes ett garage på tomten. En tidigare upptagen garageport i källaren sattes igen 2005 och ersattes av dörr och fönsterparti. 2013 tillkom den låga muren mot gatan.

Kulturhistorisk värdering: Funkishus med bevarad form och delvis bevarad karaktär. Byggnaden har främst ett miljömässigt värde på grund av det synliga läget vid Filbornavägen, tillsammans med ytterligare funkisvillor.

Spänningen 11, Filbornavägen 18

Svenborg 3, Billesholmsgatan 11

Svenborg 3, Billesholmsgatan 11

KVARTERET SVENBORG

Kvarteret Svenborg har endast tre fastigheter, alla byggda under 1930-talet men med skiftande karaktär. Kvarteret utgör tillsammans med kvarteren Tora, Åsa, Gertrud och Ester de yngsta kvarteren i området Övre Olympia. De avgränsas av Filbornavägen i norr, ett flerbostadsområde i öster, en park i söder och Jönköpingsgatan i väster. Kvarteren är asymmetriskt formade och placerade något snett i förhållande till huvudgatorna. Gatorna som löper igenom kvarteren som ett u; Billesholms-, Bjuvs- och Åstorpsgatan, är förhållandevis smala. Innan kvarteren planlades år 1930 gränsade de till Köpinge bys ägor. På 1930 års stadsplan benämns den obebyggda marken som löper från Jönköpingsgatan och genomskär kvarteren som *kabellinjen*, vilket berättar om dragningen av kablar från transformatorstationen som låg i nuvarande kvarteret Transformatorn västerut. Planen visar också att det var tänkt att fler diagonalt ställda villakvarter skulle anläggas i öster. *Kabellinjen* användes som gata för infart från Jönköpingsgatan men när en ny detaljplan utlades för området år 1992 gjordes gatumarken om till parkmark.

Särskilt värdefull bebyggelse enligt PBL 8:13§:

Svenborg 3, Billesholmsgatan 11

Byggår: 1932
Arkitekt: J. M. Månsson
Byggmästare: –
Byggherre: Byggnadssnickare Erik Karlsson

Villa i 1 ½ våning och källare. Putsad sockel och fasader i mörkt helsingborgstegel med utkragad tredelade takgesimsen som fortsätter in bit på gavlarna. Byggnaden har ett lätt klassicerande formspråk med markerad portal med pilastrar krönta av klot och ett spröjsat överljus. Mansardtak belagt med enkupigt flackt rött tegel och något utsvängd takfot. Två ursprungliga, nätta takkupor samt ett sekundärt takfönster finns i västra takfallet. Fönstren är ursprungliga träfönster i en till två lufter med spröjs och hörnbeslag. Gavlarna har ursprungliga lunettfönster. Gaveltillbyggnaden, i en våning med ovanpåliggande balkong, tillkom 1935 och är ritad av samma arkitekt. Ett uterum med pulpettak tillkom åt öster 2013. En sent tillkommen carport finns norr om byggnaden. Den lummiga trädgården omges av ett lågt trästaket mellan dekorativt gjutna pollare och en dekorativ järngrind mellan gjutna grindstolpar leder fram till husets entré.

Kulturhistorisk värdering: Nätt villa i karaktäristiskt mörkt helsingborgstegel och med ett lätt 1920-talsklassicistiskt formspråk. Byggnaden har även ett betydande miljömässigt värde där den ligger väl synlig mot Jönköpingsgatan och omgiven av parkmark och grönska.

KVARTERET TORA

Kvarteret Tora har nio fastigheter och utgör tillsammans med kvarteren Åsa, Gertrud, Ester och Svenborg de yngsta kvarteren i området Övre Olympia. De avgränsas av Filbornavägen i norr, ett flerbostadsområde i öster, en park i söder och Jönköpingsgatan i väster. Kvarteren är asymmetriskt formade och placerade något snett i förhållande till huvudgatorna. Gatorna som löper igenom kvarteren som ett u; Billesholms-, Bjuvs- och Åstorpsgatan, är förhållandevis smala. Innan kvarteren planlades år 1930 gränsade de till Köpinge bys ägor. På 1930 års stadsplan benämns den obebyggda mark som löper från Jönköpingsgatan och genomskär kvarteren som *kabellinjen*, vilket berättar om dragningen av kablar från transformatorstationen som låg i nuvarande kvarteret Transformatorn västerut. Planen visar också att fler diagonalt ställda villakvarter skulle anläggas i öster. *Kabellinjen* användes som gata för infart från Jönköpingsgatan men när en ny detaljplan utlades för området år 1992 gjordes gatumarken om till parkmark och är nu gräsbevuxen. De två tegelvillorna på Filbornavägen 40 och 42 tillhör de äldsta byggnaderna i kvarteret och är uppförda år 1926–1928. Tre av byggnaderna är uppförda under 1930-talet och resterande fyra byggnader är uppförda under 1950- och 1960-talet.

Särskilt värdefull bebyggelse enligt PBL 8:13§:

Tora 7, Filbornavägen 36

Byggår: 1961
Arkitekt: Civilingenjör Lennart Christiansson
Byggmästare: Josef Wallin
Byggherre: Fabrikör John Johnsson

Enplansvilla med L-formad plan, sockel klädd i klinker och gula tegelfasader av Bara-tegel. Flackt sadeltak med svartglaserade, holländska, enkupiga tegelpannor. Mot trädgården, som utformades av Sven Ingvar Andersson, är fasaden delvis panelbeklädd. Ursprungliga fönster i teak. Fönsterbleck, hängrännor och stuprör av koppar. Entréparti med enkel ursprunglig trädörr, sidoljus och dekorativt överljus med runda glasrutor. Det dekorativa metallräcket vid den skifferklädda trappan tar upp de runda formerna. Ett garage med ursprunglig port och dörr av teak finns sammanbyggt med villan åt öster. Mot gatan finns en förträdgård bestående av en låg stenmur och planteringar av olika sorters buskar. Längs Jönköpingsgatan avgränsas trädgården av en klippt häck.

Kulturhistorisk värdering: Välbevarad villa från 1960-talet, med tidstypiskt låg volym och omsorg i materialval vilket visas genom sockeln med klinker, portar och fönster av teak, koppardetaljer och dekorativt entréparti. Det finns också ett personhistoriskt värde då det var fabrikör John Johnsson, grundare av Jie keramiska fabrik i Gantofta, som lät uppföra villan.

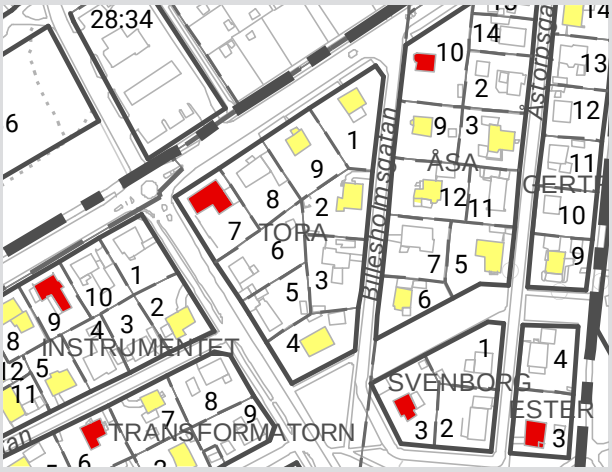

Tora 7, Filbornavägen 36

Tora 1, Filbornavägen 42

Tora 2, Billesholmsgatan 4

Bebyggelse av kompletterande värde för miljön:

Tora 1, Filbornavägen 42

Byggår: 1928
Arkitekt: N. M.
Byggmästare: –
Byggherre: Per Jönsson

Villa i 1 ½ våning och källare, med fasader av mörkt helsingborgstegel och putsad sockel. Det lätt utsvängda sadeltaket har tvåkupigt rött tegel som är murat i liv med gaveln vilken pryds av ett rullskift längs takfallet. Den centralt placerade entrén har en rundbågeformad dekorativ omfattning, ett litet skärmtak och en sekundär trädörr med glasparti. En gjuten trappa med ursprungligt dekorativt järnräcke leder upp till entrén. Sidoentrén har även den ett dekorativt järnräcke och en sekundär trädörr med glasparti. Mot söder finns en mindre takkupa. Nuvarande fönster är sekundära och har inte samma indelning som ursprungliga fönster. Nybyggnadsritningen visar butikslokaler i bottenvåningen. 1966 tillkom takkupan i norra takfallet och nya småspröjsade fönster. Carport tillkom 1969. Ett trädäck finns i anslutning till en glasad altandörr centralt placerad på södra fasaden. Den triangulära hörntomten omges av ett lågt nätstängsel och framför entrén finns en dekorativ äldre järngrind mellan två grindstolpar av sten.

Kulturhistorisk värdering: 1920-talsvilla med karaktäristisk volym och fasader i mörkt helsingborgstegel. Byggnaden är en av de äldsta i kvarteret tillsammans med intilliggande villan på Filbornavägen 40 och har därför ett visst värde för berättelsen om stadens utbyggnad. Det miljömässiga värdet längs Filbornavägen är betydande.

Tora 2, Billesholmsgatan 4

Byggår: 1956
Arkitekt: J. Ekström
Byggmästare: Olle Persson
Byggherre: Folkskolelärare Henry Persson och Berit Persson

Villa i 1 ½ våning och källare, med fasader av räfflat gult tegel och sadeltak belagt med brunsvart enkupigt tegel som murats i liv med gavlarna. Sydvästra delen av byggnaden är indragen mot trädgården och där en stenlagd uteplats ursprungligen planerats finns idag ett uterum. Dekorativa detaljer som utkragad omfattning av rullskift kring den centrala entrén, stående rullskift murat längs takfallet på gavlarna och utkragande hörn. Bruna träfönster med en eller två lufter, de på framsidan har blyinfattat glas. Takkupan mot Billesholmsgatan tillkom år 1977. Nedfart till källargarage finns på norra gaveln. Mot gatan finns en lummig förträdgård med plantering av vintergröna buskar som rhododendron och barrträd.

Kulturhistorisk värdering: Omsorgsfullt utformad villa med karaktäristiska detaljer som indragen byggnadsdel, dekorativ omfattning av rullskift och mönstermurningar och färgade blyspröjsade fönster samt en tidstypisk förträdgård. Villan har, förutom ett arkitektoniskt värde, ett miljömässigt värde för gatubilden kring Billesholmsgatan.

Tora 4, Jönköpingsgatan 7

Byggår: 1933
Arkitekt: Landsbro Trävarubolag
Byggmästare: Arvid Andersson
Byggherre: Lagerchef H. J. Rydén

Villa i 1 ½ plan med källare. Kataloghus från Boro-hus, Landsbro Trävarubolag, som startats år 1923. Putsad sockel och fasader av gulmålad locklistpanel som accentueras av vitmålade hörnpilastrar med kapitäl och vitmålade fönsteromfattningar. Sadeltaket är belagt med rött enkupigt tegel. Den centralt placerade entrén har en pampig portik med vitmålade kolonner och plåttäckt skärmtak samt en gjuten trappa med vitmålat metallräcke. En mindre entré med enkelt skärmtak och ett vitmålat metallräcke finns på långsidan mot trädgården. Fönstren är äldre träfönster, de flesta med två lufter och sex rutor men ett par med fyra rutor och dessutom mindre enluftsfönster. 1939 tillkom takkuporna då vinden inreddes. Två sekundära takfönster finns i norra takfallet. Carport tillkom 2006.

Kulturhistorisk värdering: Tidstypiskt större kataloghus av trä med panelfasad och klassicistiskt formspråk där de viktigaste detaljerna är den pampiga portiken med kolonner och skärmtak med profilerad gesims och hörnpilastrarna med kapitäl. Byggnaden sticker ut som ett av de få större trähusen och utgör ett intressant och miljömässigt värdefullt inslag i området.

Tora 4, Jönköpingsgatan 7

Tora 9, Filbornavägen 40

Byggår: 1926
Arkitekt: Harald Andersson
Byggmästare: –
Byggherre: Poliskonstapel Georg Persson

Villa i 1 ½ plan med källare. Putsad sockel, fasader av mörkt helsingborgstegel och mjukt svängt sadeltak belagt med rött enkupigt tegel murat i liv med gaveln. Gesims murad i rullskift längs gavelröstet och en utkragad tvådelad takgesims murad i rullskift längs takfoten och en bit in på gavlarna. En mindre takkupa finns på vartdera takfallet. Sekundära vita träfönster med indelning som troligen inte är ursprunglig. En andra entré på östra gaveln har rundbågig överdel och sekundär vit dörr. 2007 ersattes en ursprunglig balkong på västra gaveln av en fransk balkong. En liten farstu med ljus putsad fasad byggdes till mot gatan 2011.

Kulturhistorisk värdering: 1920-talsvilla med karaktäristisk volym och formspråk och fasader i mörkt helsingborgstegel. Byggnaden är den äldsta i kvarteret tillsammans med intilliggande villan på Filbornavägen 42 och har därför ett värde för berättelsen om stadens utbyggnad samtidigt som den har ett miljömässigt värde längs Filbornavägen.

Tora 9, Filbornavägen 40

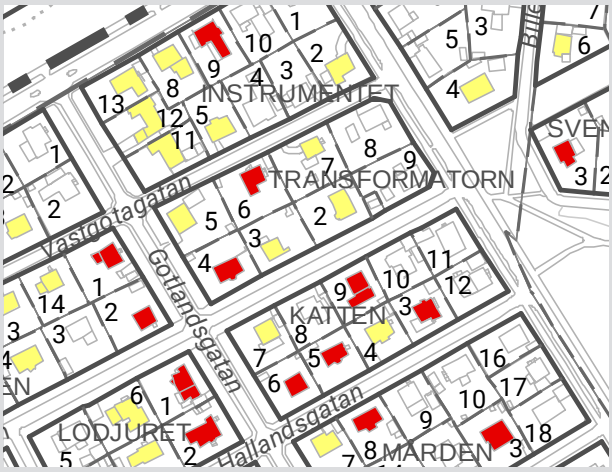

Transformatorn 4, Smålandsgatan 29

Transformatorn 6, Västgötagatan 18

KVARTERET TRANSFORMATORN

Kvarteret Transformatorn består av nio fastigheter varav åtta är bebyggda med enbostadshus och en med transformatorstation. Den senare har ersatt en äldre som kallades Husensjöstationen och uppfördes i samband med att Helsingborgs stad köpte aktier i vattenkraftverket Sydsvenska Kraft AB år 1907. Eftersom elverket som uppförts i slutet av 1800-talet vid Sundstorget producerade likström medan Sydsvenska Kraft AB levererade växelström och man dessutom hade olika spänning behövdes en transformatorstation. Den gamla transformatorstationen revs kring mitten av 1970-talet och några år innan dess hade en liten station byggts.

De nuvarande kvarteren Tråden, Spänningen, Instrumentet och Transformatorn var länge utlagda som två grönområden. 1923 avstyckades mark tillhörande stadsfarm nr 97 och tidigare stadsäga nr 941 i Gamla staden varpå tre villor byggdes. Stadsplanen för kvarteret upprättades 1934 och efter det bebyggdes ytterligare tre fastigheter 1938, 1947 respektive 1953. De två sista villorna tillkom 1976 sedan den gamla transformatorstationen rivits.

Särskilt värdefull bebyggelse enligt PBL 8:13 §:

Transformatorn 4, Smålandsgatan 29

Byggår: 1925
Arkitekt: A. Arvidsson
Byggmästare: –
Byggherre: Typograf B. Hammarlund

Villa i 1 ½ plan med källare, fronton och burspråk centralt placerat på framsidan. Mörkgrå putsad sockel och ljusgrå putsad fasad med vitt på hörnkedjor, takfots- och gavelgesims. Sadeltak täckt med rött enkupigt tegel i liv med gavelmur och nätt takkupa på baksidan. Äldre vita spröjsade tvåluftsfönster och lunettfönster i gavel. Burspråk med balkong ovanpå med putsade pelare och smidesräcke emellan. Indragen entré på östra gaveln med putsad omfattning och litet skärmtak. Ytterligare en entré finns på baksidan och på denna sida tillkom 2012 även en terrassdörr och ett trädäck. Vitmålat lågt spjälstaket längs tomtavgränsning och indragning för bilplats. Gånggrind mellan putsade pelare med stenlagd gång till entrén. Klippta häckar och buskage innanför staket.

Kulturhistorisk värdering: Välbevarad 1920-talsvilla vars takform och detaljer med hörnkedjor, burspråk och originalfönster har ett högt arkitektoniskt värde. Även utformningen av trädgård och staket bidrar till värdet.

Transformatorn 6, Västgötagatan 18

Byggår: 1947
Arkitekt: Sven Kronholm
Byggmästare: Gunnar Hansson
Byggherre: Sjökapten Emil Lilienström

Villa i 1 ½ plan med källare. Putsad sockel och fasader av gult tegel med infärgad fog. Sadeltak täckt med röda enkupiga tegelpannor, takutsprång och smal skorsten. Gröna två- och treluftsfönster, lunettfönster på framsidans takfall och takkupa på baksidan. På västra gaveln utkragat burspråk och balkong med grön plåtfront och räcke för

vindskydd. Entrén på framsidan markerad med utkragat rullskift, asymmetriskt skärmtak med pelare och fyrkantsstål vid trappans gavel. Dörr av träfanér med glasning i original och gjuten trappa. Friliggande garage byggt 1956 invid gatan med fasader av gult tegel, platt tak och slagportar. På baksidan ett senare tillkommet uterum. Lågt trästaket på gjuten grund, grindpelare av tegel och grön grind av kryssjärn. Förträdgård med buskage som ramar in entrén.

Kulturhistorisk värdering: Välbevarad 1940-talsvilla vars takutformning och detaljer; burspråk, originalfönster och den skärmtaksförsedda entrén, har ett högt arkitektoniskt värde. Även utformningen av garaget och förträdgården med grind bidrar till värdet.

Bebyggelse av kompletterande värde för miljön:

Transformatorn 2, Smålandsgatan 33

Byggår: 1923
Arkitekt: Martin Petterson
Byggmästare: –
Byggherre: Tulluppsyningsman A. S. Andersson

Villa i 1 ½ plan med källare och burspråk på gaveln. Grå putsad sockel och vita putsade fasader med takfots- och gavelgesims. Sadeltak täckt med rött enkupigt tegel lagt i liv med gavelmur. Vita sekundära fönster varav de stora är i enlighet med äldre fönster med spröjsad indelning. Entré på framsidan med spegeldörr i trä och putsad omfattning och litet tegeltäckt skärmtak. Äldre lampett ovanför dörr. Ytterligare en entré finns på östra gaveln. Längs tomtavgränsning vitmålat spjälstaket med indragning för bilplats. Framför entrén gånggrind i trä med gjutna pelare. Tillbyggnad på baksidan av huset gjord 2002, ritad av Tangram arkitekter AB.

Kulturhistorisk värdering: Enkelt 1920-talshus med bevarat tak och grundvolym. Tillbyggnaden är anpassad efter huvudbyggnaden och förlagd till dess baksida vilket inte påverkar villans miljömässiga värde.

Transformatorn 3, Smålandsgatan 31

Byggår: 1924
Arkitekt: Harald Andersson
Byggmästare: –
Byggherre: Förman Carl Johansson

Villa i 1 ½ plan med källare och fronton med vindflöjel mot framsida. Putsad sockel och fasad avfärgad i brutet vitt med takfots- och gavelgesims. Sadeltak täckt med rött enkupigt tegel lagt i liv med gavelmur. Äldre spröjsade tvåluftsfönster i vitt och små fönster invid ytterdörr på framsida och på gavlar. Balkong med smäckert smidesräcke på västra gaveln. Sekundär ytterdörr i trä infattad i stickbågsformad, indragen öppning. Gjuten trappa med låga sidor. Farstu på östra gaveln med ytterligare en sekundär trädörr. 1981 tillkom takfönster och på baksidan har en tillbyggnad gjorts. Förträdgård utan egentlig tomtavgränsning men med lågt plank längre in på tomten. Vintergrön växtlighet i träd framför hus och klippta häckar flankerar entrén.

Kulturhistorisk värdering: Enkelt 1920-talshus med fronton, bevarade fönster och balkong har ett stort miljömässigt värde, liksom trädgårdsdelen närmast huset.

Transformatorn 6, Västgötagatan 18

Transformatorn 2, Smålandsgatan 33

Transformatorn 3, Smålandsgatan 31

Transformatorn 5, Gotlandsgatan 3

Transformatorn 7, Västgötagatan 20

Transformatorn 5, Gotlandsgatan 3

Byggår: 1938
Arkitekt: J. M. M:son Bomér
Byggmästare: Olof Ask
Byggherre: Snickare Oscar Paulsson

Villa i två plan med källare. Svart putsad sockel och fasader av rött tegel. Valmat tak täckt med röda pannor och inklädd takfot. Sekundära, grå två- och treluftsfönster som på nedre botten ersatt tidigare skyltfönster åt söder och entréer med sidofönster åt väster. Den nedre delen av de senare fönster- och dörröppningarna har fönsterbröstningar med skivtäckning. Två runda fönster varav det övre är i original medan det nedre är igensatt. På andra våningen balkonger med svarta järnräcken. Baksidans entré markerad med utkragad omfattning och järnräcke på trappa, sekundär dörr. Friliggande garage byggt 1958 invid gatan med fasad av rött tegel, pulpettak och tre slagportar. Liten förträdgård med buskar utmed gatuhörnet och gånggrind med röda tegelpelare. I bottenvåningen fanns ursprungligen charkuteributik, speceributik och mjölkbutik, ovanvåningen var bostad.

Kulturhistorisk värdering: Trots ändringar i fönsterpartier har villan både ett miljömässigt och ett samhällshistoriskt värde. Den, liksom det stora garaget, minner om den tid då det var vanligt att det fanns verksamheter i bostadskvarteren. Placeringen av butikerna utmed genomfartsleden Gotlandsgatan har troligtvis haft en strategisk betydelse.

Transformatorn 7, Västgötagatan 20

Byggår: 1953
Arkitekt: J. Ekström
Byggmästare: Gunnar Olofsson
Byggherre: Murare Gunnar Olofsson

Villa i 1 ½ plan med källare. Putsad sockel och fasader av rött räfflat tegel. Sadeltak täckt med röda enkupiga betongpannor, takutsprång med plåtklädda vindskivor, smal skorsten och ett takfönster. Sekundära vita enluftsfönster. På västra gaveln balkong med brunt sicksackmönstrat räcke. Entré på östra gaveln markerad med koppskift i gult tegel på sidorna och tak av rött tegel och kopparplåt. Originaldörr i träfaner med glasning och gjuten trappa med likadant räcke som på balkong. På baksidan ett uterum byggt 1980. Terrasserad förträdgård med mur av kalksten och plantering med buskar och perenner. Garage i källaren på den västra sidan med naturstensmur invid nedfarten.

Kulturhistorisk värdering: Enkelt 1950-talshus som är traditionellt byggt med omsorg om detaljerna så som den markerade entrén och tidstypiskt källargarage med stödmur, har ett miljömässigt värde.

KVARTERET TRÅDEN

Kvarteret Tråden består av 14 fastigheter med enbostadshus som styckades av från mark tillhörande stadsfarm nr 97, tidigare stadsäga nr 941. De södra fastigheterna bebyggdes 1923 och 1926 och var därmed samtida med villorna i kvarteren i söder. Stadsplanen för kvarteret gjordes 1934 och efter att den upprättats bebyggdes resterande fastigheter. Kvarteren Tråden, Spänningen, Instrumentet och Transformatorn var länge utlagda som två grönområden och i dessa områden fanns endast en Transformatorstation.

De flesta 1920-talshusen i kvarteret har ritats av A. Arvidsson och de andra från 1930- och 1940-talet av Johan M. (M:son) Bomér. De flesta av 1920-talshusen har ett enhetligt uttryck uppförda i 1 ½ plan med sadeltak medan två av dem skiljer sig genom att de är större och har valmade tak. Bomér har varierat sitt formspråk mer, både vad gäller storlek, takutformning, fönstersättning och fasadmaterial än Arvidsson. Men villorna är likväl enhetliga och man kan skönja vissa gemensamma särdrag; till exempel har de byggnader som är vända med långsidan och entrén mot gatan antingen en centralt placerad entré flankerad av två tvåluftsfönster, eller så är entrén placerad på ena sidan med ett treluftsfönster på den andra.

Särskilt värdefull bebyggelse enligt PBL 8:13 §:

Tråden 1, Gotlandsgatan 6

Byggår: 1945
Arkitekt: J. M. Bomér
Byggmästare: Nils D. Magnusson
Byggherre: Anna-Lisa Johansson

Villa i 1 ½ plan med källare. Grå putsad sockel och vita putsade fasader med takfots- och gavelgesims. Flackt sadeltak belagt med rött enkupigt tegel lagt i liv med gavelmur, krönet inklätt med plåt. Nätt takkupa mot baksidan med skivtäckning på sidor. Vita originalfönster i nedre plan och i källare, på nedre våningen tvåluftsfönster och två små blyspröjsade fönster som flankerar ytterdörr. Ytterdörr i lackat träfaner med glasad ruta och gjuten trappa med svart smidesräcke. Takkupa är utförd 1969, och carporten 2000. Sedan uppförandet har det även tillkommit en liten tillbyggnad på baksidan.

Kulturhistorisk värdering: Enkelt 1940-talshus som med sina välbevarade detaljer, så som fönster och ytterdörr markerad med flankerande småfönster och skärmtak har höga arkitektoniska värden.

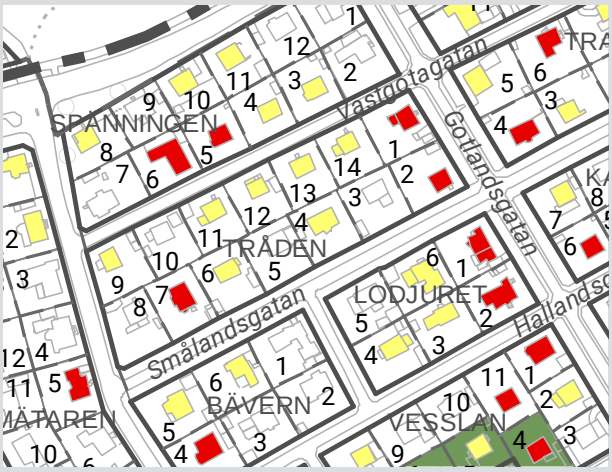

Tråden 1, Gotlandsgatan 6

Tråden 2, Smålandsgatan 27

Tråden 7, Smålandsgatan 17

Tråden 4, Smålandsgatan 23

Tråden 2, Smålandsgatan 27

Byggår: 1923
Arkitekt: A. Arvidsson
Byggmästare: –
Byggherre: Mekaniker John M. Andersson

Villa i 1 ½ plan med källare. Grå putsad sockel, ljusgula putsade fasader med takfots- och gavelgesims. Sadeltak belagt med röda enkupiga tegelpannor lagda i liv med plåtinklädnad vid gavelmur. Vitmålade tvåluftsfönster och småspröjsade fönster invid ytterdörr i original. Balkong med svart, smäckert räcke och senare tillkommen fönsterdörr. Nätta takkupor på vartdera takfallet med putsade sidor och pulpettak. Både huvudentrén på framsidan och sidoentrén har putsad omfattning med litet plåttäckt konsoltak, dörr med träfaner och stentrappa. Lågt (igensatt) garage i det nordöstra hörnet av tomten är uppfört 1962. Smidesgrind framför huvudentré med betongpollare och klippt häck i tomtavgränsningen.

Kulturhistorisk värdering: Tidstypiskt 1920-talshus som med sina välbevarade volymer och detaljer och placering intill Gotlandsgatan har såväl ett högt arkitektoniskt och som ett miljömässigt värde.

Tråden 7, Smålandsgatan 17

Byggår: 1926
Arkitekt: Arvid Svensson
Byggmästare: –
Byggherre: Snickare A. Svensson

Villa i 2 ½ plan med källare. Grå putsad sockel, ljusgula putsade fasader med risalit mot sydväst, grå hörnkedjor och takfotsgesims. Skalkat valmtak belagt med röda enkupiga tegelpannor och plåttäckta lunettfönster på två av takfallen. Äldre, grönmålade och spröjsade en- och tvåluftsfönster. Burspråk på framsidan med balkong ovanpå med putsad mur och blinderingar. Framsidans glasade trädörr har en putsad omfattning med ett litet plåttäckt konsoltak. Gjuten trappa med murade och putsade sidor. Carporten i det sydöstra hörnet av tomten är uppförd 1986. Kalkstensgång och rabatter framför huset.

Kulturhistorisk värdering: Klassicerande 1920-talshus med risalit, hörnkedjor, lunettfönster och portomfattning som tillsammans med färgsättningen i milda toner av gult, grått och grönt har ett konstnärligt och miljömässigt värde.

Bebyggelse av kompletterande värde för miljön:

Tråden 4, Smålandsgatan 23

Byggår: 1923
Arkitekt: A. Arvidsson
Byggmästare: –
Byggherre: A. O. Lundin

Villa i 2 ½ plan med källare. Ljusgrå putsad sockel, vita putsade fasader med rundat burspråk på framsidan och kraftig gesims med tandsnitt under takfot. Skalkat valmtak belagt med röda enkupiga tegelpannor. Höga plåtklädda skorstenar i nocken, ett stort plåttäckt lunettfönster i framsidans takfall och två mindre på baksidan. Vitmålade sekundära enluftsfönster i trä med utanpåliggande spröjs. Balkong på burspråk med svart smidesräcke och vit plåt innanför. Ytterdörr med portomfattning på nordöstra gaveln och ytterligare en dörr på baksidan. Gjuten trappa med

murade och putsade sidor. Garage indraget på tomtens sydvästra sida, byggt 1929. Låg häck i tomavgränsning.

Kulturhistorisk värdering: Stor representativ villa som med sin bevarade grundvolym och symmetriska fasad med stort burspråk och balkong som markerar mittaxeln har ett miljömässigt värde.

Tråden 6, Smålandsgatan 19

Byggår: 1923
Arkitekt: A. Arvidsson
Byggmästare: –
Byggherre: Posttjänsteman N. P. Peyron (?)

Villa i 1 ½ plan med källare. Grå putsad sockel, vita putsade fasader med takfots- och gavelgesims. Sadeltak täckt med röda enkupiga tegelpannor med inklädnad av svart plåt vid gavelmur. Symmetrisk framsida med två korspostfönster i original med småspröjsade överlufter på nedre botten. Nätt takkupa täckt med vit plåt i rombmönster och småspröjsat tvåluftfönster. Ytterligare en takkupa finns på baksidan. Farstu på nordöstra gaveln uppförd 1989 med asymmetriskt tak och sekundär ytterdörr i trä. Även fönster på husets östra gavel tillkom vid denna tid. Den putsade fasaden har återställts genom att tilläggsisoleringen (mexitegel) har putsats över. Balkong med svart, smäckert räcke på sydvästra gaveln. Garage, uppfört 2012 nära tomtgränsen, med fasader i svart skivtäckning och sedumtak. Stenlagd gång som leder till huvudentré.

Kulturhistorisk värdering: Tidstypiskt 1920-talshus som med sin symmetriska framsida, originalfönster och fina takkupa har ett arkitektoniskt värde.

Tråden 9, Västgötagatan 2

Byggår: 1937
Arkitekt: J. M. M:son Bomér
Byggmästare: Oscar Paulsson
Byggherre: Oscar Paulsson

Villa i 1 ½ plan med källare placerat med gaveln mot gatan. Grå putsad sockel, vita putsade fasader med frontoner och takfots- och gavelgesims. Den ena frontonen indragen med plats för balkong. Mansardtak belagt med röda enkupiga tegelpannor lagda i liv med gavelmur. Sekundära fönster med indelning i två- och tre lufter enligt ursprunglig ritning. Den nordöstra fasaden var ursprungligen mer sluten med endast två små fönster vid vartdera hörnet och ytterdörr i mitten. Dörr med lackad stående panel under nätt skärmtak, invid låg trappa. Ytterligare en entré finns på den sydöstra gaveln. Den putsade fasaden återställdes 2006 genom att tilläggsisolering och panel togs bort. Ett fönster i nordvästra gaveln har tagits bort och ett fönster i liggande format har ersatt ett litet fönster. Garage från 1943 ersattes 1987 med ny carport och förråd i nordöstra hörnet av tomten. Hög tujahäck i tomtgränsen med bevarad gångentré.

Kulturhistorisk värdering: Villa som är uppförd i brytningspunkten mellan 1920-talsklassicism med högrest tak och funktionalismen med sluten nordfasad. Dessa särdrag utgör tillsammans med den bevarade byggnadsvolymen husets arkitektoniska värden.

Tråden 6, Smålandsgatan 19

Tråden 9, Västgötagatan 2

Tråden 11, Västgötagatan 6

Tråden 12, Västgötagatan 8

Tråden 11, Västgötagatan 6

Byggår: 1938
Arkitekt: J. M. M:son Bomér
Byggmästare: Edvin Olsson
Byggherre: Snickare Kuno Svensson

Villa i 1 ½ plan med källare. Grå putsad sockel och vita putsade fasader med takfots- och gavelgesims. Sadeltak täckt med rött enkupigt tegel i liv med gavelmur. Nätta takkupor klädda med omålad plåt. Flera sekundära fönster med indelning i två och tre lufter. De två små blyspröjsade fönster som flankerar ytterdörren och ett tredelat fönster med två öppningsbara bågar är dock äldre. Ytterdörr med stående panel, nätt skärmtak och gjuten trappa med smäckert järnräcke. Ytterligare en dörr finns på nordöstra gaveln. Sedan uppförandet har en del små gavelfönster förändrats och ett runt fönster tillkommit. 2002 gjordes en tillbyggnad vid den sydvästra gaveln där det funnits ett garage sedan 1956. Samma år ersattes garaget med carport. Förträdgård med friväxande och klippta häckar avgränsat med lågt spjälstaket och gånggrind.

Kulturhistorisk värdering: Enkelt 1930-talshus uppfört i traditionell stil med putsad fasad och gesims, men med vissa funktionalistiska drag så som ett platt skärmtak över dörr och ett treluftsfönster. 2002 års tillbyggnad är underordnad och förändringarna små vilket gör att villan har ett miljömässigt värde.

Tråden 12, Västgötagatan 8

Byggår: 1937
Arkitekt: J. M. Bomér
Byggmästare: Edvin Olsson
Byggherre: Snickare Rudolf Nilsson

Villa i två plan med källare. Putsad sockel, fasader av rött tegel med brett burspråk på framsidan. Ovan burspråk balkong med enkelt smidesräcke. Valmat tak belagt med röda enkupiga tegelpannor och utskjutande takfot. Vita fönster varav en del är sekundära. Ett litet fönster har satts igen och det tvådelade fönstret i bottenplan har ursprungligen varit tredelat likt altanpartiet. Huvudentré invid burspråk med omfattning av utkragat koppskift, originaldörr i trä med råglasrutor, skärmtak, gjuten trappa och järnräcke. Sidoentré med högt trappfönster på nordöstra gaveln. Ett friliggande garage med tegelfasader uppfört 1942 sammanbyggt med huset genom mur. Lågt spjälstaket, järngrind med ett ”B” mellan grindpelare i tegel, krönta av lampetter.

Kulturhistorisk värdering: 1930-talshus uppfört i funkisstil med stora fönsterpartier, platt skärmtak och stor balkong. Entrépartiet är välbevarat och garaget är anpassat. Tillsammans med tegelpelarna har villan såväl arkitektoniska som miljömässiga värden.

Tråden 13, Västgötagatan 10

Byggår: 1938
Arkitekt: J. M. M:son Bomér
Byggmästare: –
Byggherre: Byggnadssnickare Edvin Olsson

Villa i 1 ½ plan med källare. Putsad sockel och fasader av mörkt helsingborgstegel med takfots- och gavelgesims och murade fönstervalv. Sadeltak täckt med rött enkupigt tegel i liv med gavelmur. Nätta takkupor klädda med brunmålad plåt. Sekundära fönster med indelning likt de ursprungliga med två lufter. Två smala, indragna fönster som flankerar framsidans centralt placerade ytterdörr. Sekundär trädörr markerad med utkragad omfattning med litet tak, gjuten trappa och järnräcke. Förträdgård med klätterväxter och rododendron, spjälstaket och grindöppning med betongpelare. Terrassering invid ena gaveln för källar- eller garagenedfart, numera överbyggd med altan.

Kulturhistorisk värdering: 1930-talshus som med sina traditionella drag med sadeltak och mönstermurning och det karakteristiska mörka helsingborgsteglet har ett miljöskapande värde, särskilt tillsammans med Tråden 14 som är näst intill identiskt.

Tråden 13, Västgötagatan 10

Tråden 14, Västgötagatan 12

Byggår: 1938
Arkitekt: J. M. M:son Bomér
Byggmästare: Edvin Olsson
Byggherre: Byggnadssnickare Edvin Olsson

Villa i 1 ½ plan med källare. Putsad sockel och fasader av mörkt helsingborgstegel med takfots- och gavelgesims och höga murade fönstervalv. Sadeltak täckt med rött enkupigt tegel i liv med gavelmur. Nätta takkupor klädda med brunmålad plåt. Sekundära fönster med indelning likt de ursprungliga i två och tre lufter. Två smala, indragna fönster, varav ett är igenmurat, flankerar framsidans ytterdörr. Slät trädörr med runt fönster markerad med utkragad omfattning med litet tak, gjuten trappa och järnräcke. På sydvästra gaveln har ett uterum med tegelfasader byggts till ovanför garage år 2003.

Rododendron och tre klotträd innanför spjälstaket, grindöppning med betongpelare.

Kulturhistorisk värdering: 1930-talshus som med traditionella drag som sadeltak och mönstermurning och det karakteristiska mörka helsingborgsteglet har ett miljöskapande värde, särskilt tillsammans med Tråden 13 som är näst intill identiskt.

Tråden 14, Västgötagatan 12

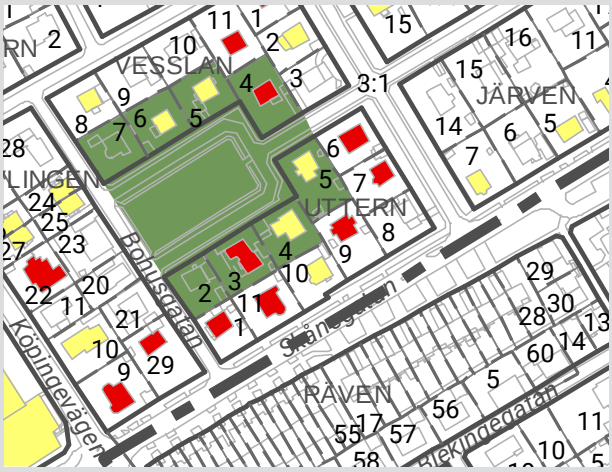

Flygfoto från 1932 över den nyanlagda Fyrkanten. Foto Helsingborgs museer nr 325_2006

Uttern 1, Skånegatan 35

KVARTERET UTTERN

Kvarteret Uttern består av 11 fastigheter med villor varav de flesta är uppförda mellan 1914 och 1933. De flesta har putsade fasader avfärgade i ljusa kulörer men två är uppförda i mörkt helsingborgstegel. Samtliga har högresta sadeltak. De resterande två fastigheterna bebyggdes först 1958 respektive 1972. De har fasader av rött tegel och låga tak. 1950-talets hus utmärker sig med annorlunda planform och grönglaserat munk- och nunnetegel. De flesta villorna är välbevarade och har höga arkitektoniska värden.

Enligt stadsplanen från 1909 planerades Uttern, Grävlingen, Bävern, Lodjuret, Katten, Vesslan, Mården och Järven med rätlinjiga kvarter. Kvarteret Uttern är oregelbundet format då den norra delen delvis är indragen och omsluter en liten park, Fyrkanten. Parken består idag av gräsmatta som kantas av täta trädrader med formklippta kronor. Större delen av kvarteret har plattsatta trottoarer, den västra delen av kvarterets trottoarer är grustäckta och ett parti utmed Skånegatan är asfalterat.

Värdefull miljö – Enhetlig karaktär

Fyrkanten med kringliggande bebyggelse i kv. Uttern och Vesslan

Fyrkanten är en liten park vid Värmlandsgatan och Bohusgatan som anlades 1930, den består av en gräsmatta kantad av två rader avenbokträd. Den utgör en värdefull rumsbildning och ramas in på tre sidor av kv Uttern och Vesslan. Även om det runt parken finns hus som avviker i tidsepok och arkitekturstil så karakteriseras platsen i sin helhet ändå av den byggelse som uppfördes runt 1920-talet. Karakteriserande för den tidiga 1900-tals bebyggelsen runt Fyrkanten är de högresta sadeltaken belagda med rött tegel, putsade fasader i ljusa kulörer, sidohängda nätta fönster och i förekommande fall relativt nätta takkupor. Eftersom kringliggande bebyggelse är viktig för inramningen av parkmiljön är det viktigt att vid ändring beakta helheten

Särskilt värdefull bebyggelse enligt PBL 8:13 §:

Uttern 1, Skånegatan 35

Byggår: 1914
Arkitekt: Sv. Lundgren
Byggmästare: Sven Lundgren
Byggherre: Ernst Hilmer

Villa i 1 ½ plan med källare. Grå putsad sockel och ljusgul putsad fasad varav övre delen är utkragad och har takgesims. Brant sadeltak belagt med grönglaserat falstaktegel och plåtklädd gavelgesims. Frontespis vid trapphus och putsad trappmur på norra fasaden. Bred trappuppgång på västra gaveln med balkong på pelare, både trappa och balkong har murade sidor och lister/pelare och överliggare som är målade i vitt. Vita en-, två och treluftsfönster med småspröjsade övre lufter och hela stora rutor i de nedre lufterna. Även mindre tvåluftsfönster, både med spröjsade och med hela rutor förekommer. Samtliga fönster bedöms vara ursprungliga. Två takkupor mot Skånegatan är förstorade, ursprungligen fanns endast en liten kupa som var centralt placerad. 1973 uppfördes

carport och uteplats och 1981 byggdes carporten till. Även ytterdörr, plåtinklädnad av mötet mellan tak och gavel och trappan/balkongens utformning har troligtvis förändrats. Klippt häck och mot Skånegatan, gånggrind av svart smide med siffrorna 35 i rundel och pelare av klovhuggen granit.

Kulturhistorisk värdering: Annorlunda utformad jugendvilla med stort arkitektoniskt värde, de förändringar som gjorts förtar inte helhetsintrycket. Ovanligt välbevarade fönster med annorlunda placering av små fönster under takfot och takkupa mellan våningsplanen. Klippt häck och äldre smidesgrind bidrar till det miljömässiga värdet.

Uttern 3, Värmlandsgatan 4

Byggår: 1958
Arkitekt: Filip Lundgrens arkitektkontor
Byggmästare: Erling Möller
Byggherre: Fabrikör Axel Nordström

Villa i ett plan placerad med ena gaveln mot gatan med två förskjutna huskroppar som är låga och breda. Låg sockel av stående rött tegel och fasader av rött tegel murat i munkförband. Flacka sadeltak belagda med grönglaserat munk- och nunnetegel lagda i liv med gavelfasad och en hög skorsten i rött tegel. Brunmålade enluftsfönster med kopparbleck i original, varav ett blyspröjsat på framsida. Glasad dörr i träfaner, markerad med rullskift. På baksidan en kupa från markhöjd som sticker upp ur taket, klädd med fjällpanel. Samtida friliggande garage med flackt tak och tegelfasad. Uppfart plattsatt med timglasformade klinker. Avgränsning med nätstaket och prydlig trädgård med rabatter längs ytterkanter och husvägg. Garageporten är sekundär.

Kulturhistorisk värdering: Välbevarad 1950-talsvilla med särpräglad arkitektur som underordnas kvarterets äldre villor. Genom konstnärligt bearbetade detaljer så som murningen och takteglet visas en strävan på att återknyta till ett hantverk som många av de äldre husen uppvisar.

Uttern 6, Värmlandsgatan 10

Byggår: 1920
Arkitekt: Nils J. Lundgren
Byggmästare: –
Byggherre: Kontorist Nils Larsson och Banktjänsteman (?)

Villa i 1 ½ plan med källare. Grå putsad sockel, slätputsade fasader avfärgade i brutet vitt med nätt takgesims. Sadeltak med litet gavelutsprång, röda enkupiga tegelpannor och vindskivor i röd plåt. En liten takkupa på vartdera takfallet med pulpettak av tegel och sidor i röd plåt. Symmetriskt placerade, ursprungliga tvåluftsfönster med spröjs avfärgade i vitt. Lunettfönster i gavlar och balkong med smäckert smidesräcke. Sekundära ytterdörrar och den ursprungliga verandan är borttagen. 1952 byggdes ett garage i det sydöstra hörnet av tomten. Lågt spjälstaket längs framsidan och häck vid gaveln samt trägrindar mittför de båda dörrarna.

Kulturhistorisk värdering: Sparsmakad 1920-talsvilla med intakta volymer och klassicerande stil genom en symmetrisk placering av fönster och dörrar har ett arkitektoniskt värde. Bevarade träfönster och nätta takkupor liksom staket, häckar och grindar bidrar till en äldre karaktär.

Uttern 3, Värmlandsgatan 4

Uttern 6, Värmlandsgatan 10

Uttern 7, Gotlandsgatan 22

Uttern 9, ”Solelid”, Skånegatan 41

Uttern 7, Gotlandsgatan 22

Byggår: 1933
Arkitekt: Arkitekt Filip Lundgren
Byggmästare: Carl E. Eriksson
Byggherre: Murare Erik Eriksson

Bostadshus i 1 ½ plan med källare som ursprungligen uppförts för två hushåll. Grå putsad sockel, fasader i mörkt helsingborgstegel med valv ovanför fönster- och dörröppningar, utskjutande löpskift ovanför dem och gesims. Svagt skalkat sadeltak belagt med rött enkupigt tegel i liv med gavelgesims. Vita tvåluftsfönster i trä, på norra gaveln är de mindre och i liggande format och lundettfönster längst upp på gavlarna. Plåtklädda nätta takkupor, en liten på framsidan och en större på baksidan. På baksidan finns även ett burspråk. Ytterdörr i träfaner med gult pressglas kan vara senare tillkommen. 1955 byggdes ett garage, också ritat av Filip Lundgren. Garaget är förbundet med huset genom en port. Garagefasader i mörkt helsingborgstegel och flackt tak. I tomtgräns en låg mur med betongsockel, tegelpollare och vitt järnräcke och bakom den finns en låg häck.

Kulturhistorisk värdering: Fint 1930-talshus byggt i brytpunkten mellan klassicism och funkis med små fönster åt norr, tvåluftsfönster utan spröjs och enkla plåtkupor. Det mörka helsingborgsteglet uppvisar en kvalitet vilket ger ett gediget intryck och ett arkitektoniskt värde.

Uttern 9, ”Solelid”, Skånegatan 41

Byggår: 1920
Arkitekt: Nils J. Lundgren
Byggmästare: –
Byggherre: Folkskollärare Nils R (?)

Bostadshus i 1 ½ plan med källare med gavel mot gatan. Grå putsad sockel, putsade fasader i gult med vit takfots- och gavelgesims. Sadeltak belagt med rött enkupigt tegel i liv med mur. Frontespiser vid båda takfallen och burspråk med balkong ovanpå med vitt järnräcke åt väster. Farstu åt öster med välvt plåttak och vitmålad dörr med spröjsat glas med rombform, troligtvis ursprunglig. Småspröjsade vita tvåluftsfönster och mindre enluftsfönster i gavelröste. Huset ligger långt indraget på tomten vilken har plattsatta gångar, rabatter, formklippt växtlighet och större träd. Avgränsning utmed gata i form av hög häck. 1993 uppfördes ett plank på tomten, 2010 inreddes vinden med två nya takfönster och ny fönsterdörr på gavel. 2015 uppfördes en komplementbyggnad.

Kulturhistorisk värdering: Välbevarat 1920-talshus i nationalromantisk stil med småspröjsade fönster. Farstu med äldre entrédörr som vetter mot gatan. Placeringen på tomten ger ett miljömässigt värde, särskilt som trädgården är anlagd med klippt häck, hög växtlighet och rabatter.

Uttern 11, Skånegatan 37

Byggår: 1921
Arkitekt: troligen Nils J. Lundgren
Byggmästare: –
Byggherre: Läroverksadjunkt N. P. Nilsson

Villa i 1 ½ plan med källare och delvis inredd vindsvåning. Brun putsad sockel, fasader av mörkt helsingborgstegel med infärgad fog, murade fönstervalv och takgesims. Framskjutet parti i söder med burspråk och ovanpå balkong med vita blinderingar. Brutet, skalkat tak belagt med röda enkupiga tegelpannor lagda i liv med gavelgesimserna och tegelskorsten. I nordost liten farstu med svängd takform. Äldre, vitmålade fönster i varierade storlekar, varav en del korspostfönster med spröjsad övre luft och stor ruta i den nedre luften, andra är småspröjsade en- eller tvåluftsfönster. Takkupor på vartdera takfallet i tegel och grå plåtskoning. Putsade partier ovanför de tre stora fönstren åt sydväst. Senare tillkommen ytterdörr och källargarage med terrasserad mur byggt 1952. Lummig trädgård avgränsad med lågt spjälstaket och vitmålad trägrind mellan gjutna pelare.

Kulturhistorisk värdering: Välbevarad jugendvilla med högt arkitektoniskt värde. Många bevarade detaljer så som småspröjsade fönster, smäckra takkupor och burspråk med blinderingar. Växtlighet, staket och grind framför farstun har stor betydelse för det miljömässiga värdet.

Uttern 11, Skånegatan 37

Bebyggelse av kompletterande värde för miljön:

Uttern 4, Värmlandsgatan 6

Byggår: 1972
Arkitekt: Andreéns trähus AB
Byggmästare: –
Byggherre: –

L-format bostadshus i ett plan med källare. Betongsockel, röd tegelfasad, svart liggande gavelpanel, flackt sadeltak med utskjutande takfot och svarta betongpannor. Svarta perspektivfönster med fönsterluckor på framsidan. Entré med klinkerklädd trappa och ytterdörr med panel av stående träfaner och sidoljus. 1988 byggdes en carport. Öppen förträdgård utan gräns mellan fastighetens gräsmatta och gatumarkens. Intill huset, i kvarterets innerhörn står två uppvuxna träd. Tomten var tidigare bebyggd med ett hus ritat av A. Arvidsson.

Kulturhistorisk värdering: Enkel villa som genom sitt röda tegel och L-plan gör att det passar in i kvarteret. Det lummiga hörnet vid tomtgränsen ger en mjuk struktur och bidrar till ett miljövärde.

Uttern 4, Värmlandsgatan 6

Uttern 5, Värmlandsgatan 8

Uttern 10, Skånegatan 39

Uttern 5, Värmlandsgatan 8

Byggår: 1920
Arkitekt: A. Arvidsson
Byggmästare: –
Byggherre: Postiljon Hans E. Olsson

Bostadshus i 1 ½ plan med källare. Grå putsad sockel och ljusgrå putsade fasader med vita hörnkedjor och vit takgesims. Sadeltak belagt med rött enkupigt tegel i liv med gavelmur. Burspråk med balkong ovanpå och räcke i svart smide. Sekundära, vita spröjsade fönster och sekundära dörrar. Ett äldre blyspröjsat fönster finns kvar i burspråket. Putsad portalomfattning med litet utskjutande tympanonformat tak täckt med tegelpannor. En bred takkupa i röd plåt på framsida och två små takkupor på baksidan. 1941 byggdes takkupan mot gatan, 1957 gjordes en tillbyggnad och 2001 tillkom de två andra takkuporna. Vitt spjälstaket med grå trägrind framför huvudentrén.

Kulturhistorisk värdering: Tidstypisk 1920-talsvilla med burspråk, tak i liv med fasad, hörnkedjor och väl bearbetad portik, detaljer som bidrar till att ge området dess ålderdomliga karaktär.

Uttern 10, Skånegatan 39

Byggår: 1919
Arkitekt: Ola Andersson
Byggmästare: Murare Carl Lundblad
Byggherre: Murare Carl Lundblad

Bostadshus i 1 ½ plan med källare. Grå putsad sockel och putsade fasader i ljusgult med vit takgesims. Sadeltak belagt med rött enkupigt tegel med kraftig skalkning och plåtinklätt gavelkrön. Vita spröjsade fönster varav de flesta är sekundära, några små fönster är äldre. Burspråk på ena gaveln och träveranda med sadeltak och murad trappa vid framsidans huvudentré. Enligt ritningarna fanns ursprungligen endast ett litet skärmtak och trappan var smalare. Dörren är dock ursprunglig. En liten takkupa i omålad plåt. 1984 byggdes carport och förråd och 1998 utfördes fasadändring. Under de senaste åren har fönstren bytts, fasaden målats om och plåtinklädnaderna har tillkommit. Lågt spjälstaket och vitmålad trägrind mellan betongpollare framför huvudentré.

Kulturhistorisk värdering: Tidstypisk 1920-talsvilla med burspråk, tegeltak, veranda med originaldörr är detaljer som har arkitektoniska värden och bidrar till att ge området en ålderdomlig karaktär.

KVARTERET VATTENTORNET

Kvarteret Vattentornet ligger inom Helsingborgs institutionsbälte och består av tre fastigheter som samtliga är kopplade till lasarettsområdet söderut. Det gamla barnsjukhuset längs Bergaliden i kvarterets västra del, idag Medicinhistoriska museet, uppfördes år 1888. Sjuksköterskeskolan i östra delen av kvarteret uppfördes år 1978 och norr om denna ligger sjuksköterskeskolans f.d. elevhem som uppfördes år 1963.

Området låg tidigare precis innanför den gamla befästningsvallen, mellan Tornavången i väster och Slottsvången i öster. Vångarna utgjorde vid denna tid så kallad löningsjord, betes- och odlingsmarker åt stadens borgmästare och rådmän. Som kvarterets namn antyder låg stadens vattentorn i norra delen av kvarteret. *Slottshagens vattentorn* eller *Bergalidsverket* som det också kallades, uppfördes under 1880-talet och revs år 1962 för att ge plats åt sjuksköterskeskolans byggnader. Under medeltiden låg även en kyrka i norra delen av kvarteret. Sankt Petri kyrka, uppförd i romansk stil under 1100-talet av sandsten, raserades under reformationen. Marken där kyrkan låg skyddas idag som fornlämning enligt kulturmiljölagens andra kapitel. Öster om det gamla barnsjukhuset, där sjuksköterskeskolan ligger, uppfördes år 1890–1891 ett hem för vanföra, även det ritat av Mauritz Frohm. Här bedrevs verksamhet i olika former tills dess att byggnaden revs år 1976.

Särskilt värdefull bebyggelse enligt PBL 8:13 §:

Vattentornet 5, Barnsjukhuset, Bergaliden 20

Byggår: 1888–1889
Arkitekt: Mauritz Frohm
Byggmästare: –
Byggherre: Peter von Möller

Tidigare barnsjukhus, ritat av Mauritz Frohm år 1888 och invigt redan år 1889. Byggnaden består av en rektangulär mittdel som avslutas i en rund byggnadsdel vid varje gavel. Fasaderna består av gult tegel med gula putsade profilerade gesimser och omfattningar. Mitt på fasaden finns en risalit där entrépartiet markeras genom pilastrar och entablement samt texten *Barnsjukhus*. På det svarta plåttäckta sadeltaket finns fyra skorstenar.

Sjukhuset är det tredje barnsjukhuset som uppfördes i Sverige och det enda som idag är bevarat. Sjukhuset tillkom genom privat initiativ och med privata medel, och verksamheten riktade sig främst till den fattiga delen av befolkningen där barnadödligheten var som högst på grund av näringsbrist och trångboddhet. Barn till fattiga föräldrar kunde här få gratis vård. Sjukhus var bara en av alla de separata institutioner för barn som inrättades under samma tid. Byggnadens speciella form med en rektangulär byggnad som avlutas i cirkulära byggnadsdelar med sjuksalar i varje gavel visar på dåtidens tankar om hygien. Det så kallade cirkulärsystemet med uppvärmningsteknik och självdragsventilation placerad centralt i de runda salarna ansågs idealiskt på grund av god luftväxling, avsaknad av hörn där luft kunde stå still, tillgång till solljus hela dagen och jämn uppvärmning. Cirkulärsystemet är synligt i exteriören genom skorstenarna på de runda gavlarnas tak och genom sommar-

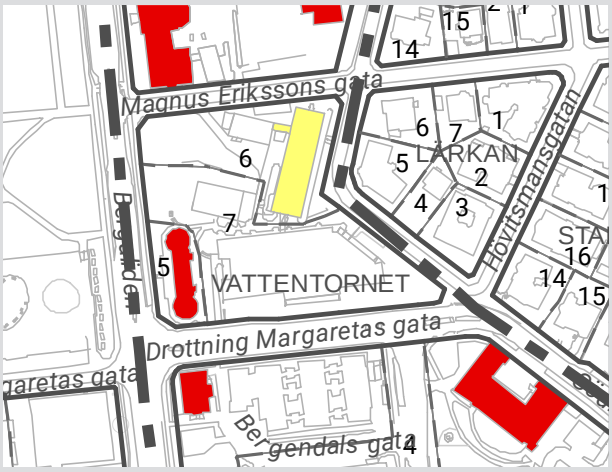

Vattentornet 5, Barnsjukhuset, Bergaliden 20

Vattentornet 5, Barnsjukhuset, Bergaliden 20

Vattentornet 5, Barnsjukhuset, Bergaliden 20

Vattentornet 6, f.d. Sjuksköterskeskolans elevhem, Östra Vallgatan 11

Vattentornet 6, f.d. Sjuksköterskeskolans elevhem, Östra Vallgatan 11. Foto taget 1963. Foto Helsingborgs museer nr 1416-2014:2

ventiler i väggarna. Ursprungliga ventilationskakelugnar i salarnas mitt har ersatts av dekorativa radiatorer, men delar av den gamla tekniken finns kvar i källaren. Viss tillgänglighetsanpassning av byggnaden har skett för medicinska museets räkning.

Kulturhistorisk värdering: Inom barnsjukhuset ryms många värdefulla berättelser som kretsar kring barn, kvinnor och fysiskt funktionshindrade, och deras levnadsvillkor under perioden 1890 till 1970. Ett stort samhällshistoriskt värde ligger i att det är det äldsta bevarade barnsjukhuset, uppfört under en tid då barnen inte bara var fler utan även sjukare på grund av den utbredda fattigdomen och näringsbristen. Byggnadens form gör att dess syfte är avläsbart, berättar om de idéer som rådde under nybyggnadsperioden vad gäller hygien och sundhet, och har på så sätt ett pedagogiskt värde. Barnsjukhuset omfattas sedan år 1994 av skyddsbestämmelsen q i detaljplan – som värdefull miljö får den inte rivas och inte ändras så att dess karaktär förvanskas.

Bebyggelse av kompletterande värde för miljön:

Vattentornet 6, f.d. Sjuksköterskeskolans elevhem, Östra Vallgatan 11

Byggår: 1963
Arkitekt: Arkitekt SAR Fritz Jaenecke och Sten Samuelson
Byggmästare: –
Byggherre: Malmöhus läns landsting

Flerbostadshus i sex våningar och källare med lägre byggnadsdel i vinkel. Byggnaden uppfördes som elevhem för sjuksköterskeskolan och är idag studentboende med viss verksamhet i bottenvåningen. Huvudbyggnadens bottenvåning är indragen, med en fasad av rött tegel som murats med flatsidan ut. Vissa delar har stora fönster, andra har små fönster placerade högt i fasaden. Resten av långsidans fasader består av ett symmetriskt ramverk av vita formgjutna betongelement, med indragna balkonger och fönsterpartier över hela fasaden. Gavlarna är murade i rött tegel med utskjutande rundad plåtklädd del som rymmer utrymningstrappor som tillkom år 1995. Det plana taket har en liten förhöjd del och sedan år 2011 finns solceller över taket. Den låga vinkelbyggnaden är förbunden med huvudbyggnaden genom en glasad gång. Byggnadens fasader är murade i rött tegel med flatsidan ut mellan ett ramverk av betong. Vissa förändringar har skett under 2000-talet, bland annat har ett fristående skärmtak på gården och ny trappa och nya räcken mot gatan tillkommit. Ett fåtal fönsterpartier har troligen bytts ut. Den låga byggnadsdelen har byggts till med ett sophus.

Kulturhistorisk värdering: Välbevarat modernistiskt flerbostadshus med medvetet rationellt uttryck. Byggnaden som tydligt visar tidens storskaliga byggande och den växande användningen av synliga betongelement i fasader har arkitektoniska värden och ett miljömässigt värde i institutionsbältet där den samspelar med den modernistiska lasarettsbyggnaden och sjuksköterskeskolan.

KVARTERET VESSLAN

Kvarteret Vesslan består av 11 fastigheter med villor uppförda mellan 1920 och 1927. Kvarterets samtliga tomter mättes ut i juni 1920 på mark tillhörande stadsfarmerna 99a och 99b. Alla villor har ursprungligen haft putsade fasader och högresta tak. Ett av husen har blivit tilläggsisolerat i tegel, de övriga är avfärgade i grå eller ljusa kulörer. De flesta villor är välbevarade och har höga arkitektoniska värden.

Enligt stadsplanen från 1909 planerades Vesslan, Uttern, Grävlingen, Bävern, Lodjuret, Katten, Mården och Järven med rätlinjiga kvarter. Kvarteret Vesslan är oregelbundet format då den södra delen delvis är indragen och omsluter en liten park, Fyrkanten. Parken består idag av gräsmatta som kantas av täta trädrader med formklippta kronor. Kvarteret har delvis plattsatta och delvis grusade trottoarer.

Värdefull miljö – Enhetlig karaktär

Fyrkanten med kringliggande bebyggelse i kv. Uttern och Vesslan

Fyrkanten är en liten park vid Värmlandsgatan och Bohusgatan som anlades 1930, den består av en gräsmatta kantad av två rader avenbokträd. Den utgör en värdefull rumsbildning och ramas in på tre sidor av kv Uttern och Vesslan. Även om det runt parken finns hus som avviker i tidsepok och arkitekturstil så karakteriseras platsen i sin helhet ändå av den byggelse som uppfördes runt 1920-talet. Karakteriserande för den tidiga 1900-tals bebyggelsen runt Fyrkanten är de högresta sadeltaken belagda med rött tegel, putsade fasader i ljusa kulörer, sidohängda nätta fönster och i förekommande fall relativt nätta takkupor. Eftersom kringliggande bebyggelse är viktig för inramningen av parkmiljön är det viktigt att vid ändring beakta helheten.

Parken Fyrkanten är en värdefull platsbildning som omsluts av främst egnahemsbebyggelse med enhetlig karaktär.

Särskilt värdefull bebyggelse enligt PBL 8:13 §:

Vesslan 1, Hallandsgatan 14

Byggår: 1927
Arkitekt: Harald Andersson
Byggmästare: –
Byggherre: Snickare Karl Johan Nilsson

Villa i 1 ½ plan med källare ursprungligen byggd för två hushåll. Grå grovputsad sockel, putsade fasader avfärgade i brutet vitt och grönt på takfots- och gavelgesims och dörromfattning. Brutet sadeltak täckt med röda enkupiga tegelpannor i liv med gavelmur. Plåtarbeten utförda i koppar. Burspråk på den sydvästra gaveln. Två nätta, indragna takkupor på vartdera takfallet klädda med koppar. Symmetriskt placerade originalfönster med två lufter och spröjs, avfärgade i vitt. Fyra små runda fönster med spröjs på den nordöstra fasaden. En mindre entré på framsidan och en huvudentré på nordöstra gaveln mot Gotlandsgatan. Båda dörrarna är av trä med spegelindelning och rund spröjsad ruta. De är senare tillkomna men stämmer tämligen väl med originalritningen. Båda entréerna har rundbågsformad indragning och huvudentrén har även en omfattning i form av litet tak med pilastrar med lampetter på dess insidor. 2003 ersattes ett fönster på baksidan med altandörr. 1928

Vesslan 1, Hallandsgatan 14

Vesslan 4, ”Vidås”, Värmlandsgatan 7

Vesslan 11, Hallandsgatan 12

byggdes ett litet garage i tegel med sadeltak, ritat av Harald Andersson, som revs 2018. Lågt genomsiktligt grönmålat spjälstaket med trägrind och stenpelare, klippt häck innanför och gatstenlagd gång.

Kulturhistorisk värdering: Tidstypisk 1920-talsklassicism med symmetrisk fönstersättning och kraftig gesims. Det brutna taket ger ett högrest intryck och de runda fönstren såväl som portalerna har ett konstnärligt värde. Villan är identiskt med originalritningar och ger även intryck av att vara välbevarad. Trädgårdens utformning, staket och häck ger en äldre karaktär.

Vesslan 4, ”Vidås”, Värmlandsgatan 7

Byggår: 1920/1921
Arkitekt: Nils. J. Lundgren
Byggmästare: –
Byggherre: Stationsskrivare Hj. Damberg

Villa i 1 ½ plan med källare. Grå putsad sockel, fasader avfärgade i ljusgrått med vita hörnkedjor och vit takfotsgesims. Namnet *Vidås* på putsad tavla på gavel mot gata. Skalkat sadeltaket täckt med rött enkupigt tegel och plåtinklätt gavelkrön. En röd plåtklädd takkupa med pulpettak på respektive takfall. Originalfönster avfärgade i vitt med småspröjsade tvåluftsfönster i både stående och liggande format samt små fönster i gavlar. Balkong på sydvästra gaveln med äldre balkongdörr och smäckert smidesräcke. Uteplats med mur mot sydost som troligtvis utökats. Originaldörr med spegelindelning på gavel med putsad omfattning, stentrappa med sidor. Ytterligare en entré finns på baksidan. 2013 byggdes carport och förråd. Trädgård med stort fruktträd, lågt trästaket, häck och gånggrind framför huvudentré. Intill finns ett stort träd som står i kvarterets hörn.

Kulturhistorisk värdering: Vid jämförelse med äldre foto blir det tydligt att villan är mycket välbevarad. Huset har många arkitektoniska kvalitéer så som småspröjsade fönster, nätta takkupor, trädörr och stentrappa. Namntavlan och placeringen i kvarteret invid park och annan växtlighet har ett stort miljövärde.

Vesslan 11, Hallandsgatan 12

Byggår: 1923
Arkitekt: Sture Nihlén
Byggmästare: –
Byggherre: Lagman Nils Andersson

Villa i 1 ½ plan med källare. Grå putsad sockel, ljusgula putsade fasader och vita hörnkedjor, takfots- och gavelgesims. Skalkat sadeltaket täckt med rött enkupigt tegel lagt i liv med gesims. En röd plåtklädd takkupa mot framsidan som förstorats 1967 och två mindre på baksidan. Sekundära småspröjsade fönster avfärgade i vitt med äldre indelning och sidohängning. Sydvästra gaveln har balkong med svart järnräcke. På framsida en indragen ytterdörr med stickbågsformat avslut, spegelindelning, spröjsat glas och avfärgad i grått. Dörren flankeras av två små fönster och har klinkerklädd trappa och smidesräcke. Trädgård med spaljéträd, bokhäck, bred trägrind med betongpollare och spjälstaket.

Kulturhistorisk värdering: Huset har genom sin välbevarade volym, ytterdörr, nätta takkupor och en stor uppvuxen tomt utan annan bebyggelse miljöskapande och arkitektoniska kvalitéer.

Bebyggelse av kompletterande värde för miljön:

Vesslan 2, Gotlandsgatan 16

Byggår: 1920
Arkitekt: A. Arvidson
Byggmästare: –
Byggherre: Murare Hjalmar Ahlström

Villa i 1 ½ plan med källare och gavel mot gata. Grå putsad sockel, gula putsade fasader och vita hörnlisener och takfotsgesims. Sadeltak belagt med röda enkupiga tegelpannor och plåtinklätt gavelkrön. En liten takkupa klädd med svart plåt på båda takfall. Vita träfönster med spröjs och två lufter i original samt små fönster i gavlar och på norra sidan. Gavelentré med liten träveranda som byggts ut med extra skärmtak i röd plåt, även den norra entrén har försetts med ett likadant skärmtak. Sekundära dörrar. 1985 byggdes carport och 1994 gjordes en tillbyggnad på västra gaveln. Liten trädgård med buskage och avgränsning mot gatan med spjälstaket och grind.

Kulturhistorisk värdering: Ett exempel på ett enkelt 1920-talshus med bevarade originalfönster och grundvolym. Trots en del förändringar har det ett miljövärde och bidrar till förståelsen för kvarterets byggnadshistoria.

Vesslan 2, Gotlandsgatan 16

Vesslan 5, Värmlandsgatan 5

Byggår: 1921
Arkitekt: A. Arvidsson
Byggmästare: –
Byggherre: Murare C. Lundström

Villa i 1 ½ plan med källare. Putsad grå sockel, putsad vit fasad med takgesims. Sadeltak med enkupiga tegelpannor i liv med gavelkrön som dock är täckt med plåtlist. Rektangulärt burspråk med balkong i sydväst. Huvudentré på nordvästra gaveln försedd med öppen veranda med sadeltak och trappa och en mindre entré på baksidan med skärmtak. Spröjsade fönster i olika format, fönstren på framsidan ändrades troligen till att bli lägre och bredare under byggets gång, medan andra har den vanligare indelningen. 1935 byggdes takkupan på baksidan, 1963 byggdes ett källargarage som gjordes om till uterum 1994. Samma år förenklades verandan med raka stolpar och 2013 tillkom takfönster. Spjälstaket och gånggrind i smide med siffran 5, uppfart inhägnad med häck.

Kulturhistorisk värdering: Enkelt 1920-talshus som har en bevarad volym. Symmetrisk framsida med speciell fönsterindelning, takgesims och veranda och burspråk utgör viktiga delar av huset.

Vesslan 5, Värmlandsgatan 5

Vesslan 6, Värmlandsgatan 3

Vesslan 8, Hallandsgatan 6

Vesslan 4, 2 och 6 sett från Värmlandsgatan. Carlotta nr 23_32.

Vesslan 6, Värmlandsgatan 3

Byggår: 1920
Arkitekt: A. Arvidsson
Byggmästare: –
Byggherre: Byggnadssnickare And. P. Lindman alt. Lindwall

Villa i ½ plan med källare. Grå putsad sockel och fasad som år 2011 ska ha återställts efter att fasadbeklädnad av stavtegel tagits bort. Utkragad takfotsgesims och slät gavelgesims i vitt. Sadeltak belagt med enkupiga tegelpannor i liv med gavelgesims. Sekundära spröjsade tvåluftsfönster varav de två som sitter på norra sidan är mindre. På baksida ett takfönster. På nordöstra gaveln återfinns husets enda entré som har litet skärmtak. Garage i rött tegel vi tomtgränsen byggt 1947 och ändrat 1963. När tillbyggnaden i väster är utförd är okänt.

Kulturhistorisk värdering: Villan utgör ett gott exempel på en enkel, litet enbostadshus som endast haft en ingång och varken balkong eller annan utbyggnad. Tak, takfot och en symmetrisk fönstersättning uppvisar arkitektoniska kvalitéer.

Vesslan 8, Hallandsgatan 6

Byggår: 1921
Arkitekt: Nils J. Lundgren
Byggmästare: –
Byggherre: Stationskarl Nils Jönson

Villa i ½ plan med källare. Grå putsad sockel, ljusgrå putsade fasader och vita hörnlisener och takfots- och gavelgesims. Sadeltak täckt med röda enkupiga tegelpannor lagda i liv med mur. En putsad takkupa med pulpettak på vartdera takfallet. Flera spröjsade tvåluftsfönster är i original, medan balkongdörr, balkongräcke och ytterdörr är bytta. Stickbågsformad portomfattning avfärgad i avvikande mörkgrå färg. Takkupan på framsidan gjordes större för inredning av badrum 1939, 1976 byggdes ett garage med sargtak som senare byggts om med pulpettak.

Kulturhistorisk värdering: Tidstypisk 1920-talsvilla som genom bevarad takvolym, nätta takfönster, putsdekor och originalfönster har ett miljövärde och vissa arkitektoniska kvalitéer.

KVARTERET ÅSA

Kvarteret Åsa har elva fastigheter och utgör tillsammans med kvarteren Tora, Gertrud, Ester och Svenborg de yngsta kvarteren i området Övre Olympia och avgränsas av Filbornavägen i norr, ett flerbostadsområde i öster, en park i söder och Jönköpingsvägen i väster. Kvarteren är asymmetriskt formade och placerade något snett i förhållande till huvudgatorna. Gatorna som löper igenom kvarteren som ett u; Billesholms-, Bjuvs- och Åstorpsgatan, är förhållandevis smala. Innan kvarteren planlades år 1930 gränsade de till Köpinge bys ägor. På 1930 års stadsplan benämns den obebyggda marken som löper från Jönköpingsgatan och genomskär kvarteren som *kabellinjen*, vilket berättar om dragningen av kablar från transformatorstationen som låg i nuvarande kvarteret Transformatorn västerut. Planen visar också att fler diagonalt ställda villakvarter skulle anläggas i öster.

Kabellinjen användes som gata för infart från Jönköpingsgatan men när en ny detaljplan utlades för området år 1992 gjordes gatumarken om till parkmark och är nu gräsbevuxen. Kvarteret Åsa består främst av byggnader uppförda under 1920- och 1930-talet varav en är mycket välbevarad och flera relativt välbevarade. Två byggnader är uppförda under 1950- och 1960-talet. En byggnad uppfördes år 1980 och byggnaden på Filbornavägen 46 är ursprungligen en 1930-talsvilla som fick en fullständigt förändrad karaktär vid en ombyggnad under 1990-talet.

Särskilt värdefull bebyggelse enligt PBL 8:13§:

Åsa 10, ”Villa Åsen”, Billesholmsgatan 1

Byggår: 1924
Arkitekt: Mauritz Granberg
Byggmästare: –
Byggherre: Brädgårdsförman Anders Åstrandh

Villa i 1 ½ plan och källare, ursprungligen uppförd som tvåbostadshus. Byggnaden har slätputsade ljusa fasader och grå putsad sockel. Det brutna sadeltaket har ett mjukt svängt takfall och är belagt med enkupigt rött tegel murat i liv med den utkragande takgesimsen. Träfönstren är ursprungliga och har korspost och hörnbeslag. Ett kantigt burspråk, med ovanpåliggande balkong, är placerat förskjutet på västra gaveln mot Billesholmsgatan. Den sidoställda entrén på gaveln har en gjuten trappa och en sekundär ytterdörr av trä. Hörntomten har frodiga träd och häckar mot norr samt en nyplanterad häck mot väster där gjutna grindpollare och en vitmålad trägrind leder in till husets entréer via en grusgång.

Kulturhistorisk värdering: Mycket välbevarad 1920-talsvilla med ursprungliga byggnadsdelar som träfönster med beslag och brutet svängt tak med enkupigt tegel samt texten ”Åsen” på gaveln mot gatan. De två entréerna visar på den vanliga företeelsen att inreda två lägenheter i varje villa – en större på bottenvåning och en mindre på ovanvåning eller vind. Villa Åsen är en betydelsefull representant för tidens villabyggande, med höga kulturvärden samt ett miljömässigt värde i kvarteret.

Åsa 10, ”Villa Åsen”, Billesholmsgatan 1

Åsa 3, Åstorpsgatan 6

Åsa 5, Åstorpsgatan 10

Åsa 6, Billesholmsgatan 9

Bebyggelse av kompletterande värde för miljön:

Åsa 3, Åstorpsgatan 6

Byggår: 1929
Arkitekt: Nils Magnusson
Byggmästare: –
Byggherre: Byggmästare Nils Magnusson

Villa 1 1½ plan med källare. Putsad sockel, fasader i mörkt helsingborgstegel och sadeltak belagt med enkupigt rött tegel som murats i liv med gaveln där ett murat rullskift löper längs gavelröstet. En utkragande takgesims finns längs takfoten. Fasaden är troligen omfogad. Den centralt placerade entrén har ett nätt plåtklätt skärmtak med dekorativa järnkonsoler, en gjuten trappa med dekorativa järnräcken och en äldre sekundär dörr. Fönstren är sekundära med falsk spröjs. Ett lunettfönster finns centralt i östra takfallet mot gatan. Under 1970-talet tillkom dels garage norr om byggnaden och dels en tillbyggnad, vilka båda anpassats till den ursprungliga byggnadens karaktär vad gäller fasadmaterial men som har ett tydligt tidsmässigt formspråk. Nuvarande fönster med falsk spröjs är sekundära. Uterum tillkom mot trädgården år 2012.

Kulturhistorisk värdering: Tidstypisk och symmetrisk villa i mörkt helsingborgstegel, med relativt bevarad karaktär mot gatan med symmetrisk fönstersättning och nätt skärmtak vid entré. De tidsmässigt karaktäristiska tillbyggnaderna från 1970-talet är anpassade.

Åsa 5, Åstorpsgatan 10

Byggår: 1960
Arkitekt: –
Byggmästare: Josef Wallin
Byggherre: Grosshandlare Eric Persson

Enplansvilla med källare och L-formad plan, fasader av rött tegel och sadeltak belagt med enkupigt brunsvart tegel. Den centralt placerade entrén har en utkragande omfattning murad i rullskift. Ytterdörren är troligen ursprunglig och av trä med kassettindelning samt glasrutor. Partier av glasbetong i fasad och sockel är ursprungliga. Vissa fönster är sekundära men har ursprunglig indelning. Byggnaden ligger lite indragen med långsidan mot gatan, med en liten förträdgård med plantering och kalkstensgångar. En mur av rött tegel krönt med brunsvart taktegel förbinder bostadshuset med garaget åt norr. I mur och garage finns en röd träport och en röd garageport av trä med dekorativa järnbeslag. Mot söder finns en avgränsande häck.

Kulturhistorisk värdering: Tidstypisk och välbevarad enplansvilla från 1960-talet, med karaktäristisk form och röda tegelfasader samt detaljer som omfattning i rullskift, betongglaspartier och ursprungliga portar i mur och garage, samt förträdgård med plantering och kalkstensgångar.

Åsa 6, Billesholmsgatan 9

Byggår: 1936
Arkitekt: Edvin Tidblad
Byggmästare: Carl Eriksson
Byggherre: Konditor Helge Persson

Liten enplansvilla med källare uppförd med putsad sockel och röda tegelfasader. Ett burspråk finns på södra gaveln. Det valmade sadeltaket har enkupigt rött tegel med en plåtklädd skorsten. De symmetriskt placerade enluftsfönstren på långsidan mot gatan har ersatt ursprungliga sidohängda tvåluftsfönster. I östra fasaden finns treluftsfönster. En carport byggdes samman med huset åt norr år 1975. Sammanbyggd

med denna finns ytterligare en mindre byggnad. Ett uterum byggdes till år 2003 på södra gaveln. Byggnaden ligger indragen från gatan och avgränsas härifrån genom en låg gjuten mur med ett glest trästaket samt en dekorativ järngrind mellan gjutna grindpollare.

Kulturhistorisk värdering: Nätt enplansvilla präglad av en funktionalistisk form och av klassicerande drag som symmetrisk entréfasad, utkragande omfattning kring entrén och svängt valmat sadeltak. Helhetsintrycket mot gatan, med avgränsning och symmetriskt placerad järngrind har ett miljömässigt värde.

Åsa 9, ”Villa Åsa”, Billesholmsgatan 3

Byggår: 1923
Arkitekt: A. Arvidson
Byggmästare: –
Byggherre: Målare Otto Olsson

Villa i 1 ½ plan med källare, ursprungligen uppförd som tvåbostadshus. Vita putsade fasader och brant sadeltak med mjukt svängt takfall samt enkupigt tegel murat i liv med gaveln. En utkragande gesims pryder takfoten. En relief med texten ”Åsa” finns på gaveln mot gatan där även ett kantigt burspråk med ovanpåliggande balkong är placerat förskjutet åt ena sidan. Två ursprungliga småspröjsade träfönster finns på entréfasaden. Övriga fönster är sekundära i ursprungligt utförande. Ett äldre takfönster finns på södra takfallet och ett senare finns på norra takfallet. Den asymmetriskt placerade entrén har en enkel portik med raka pelare som kröns av ett litet plåttak. Den gjutna trappan har belagts med rödbrun klinker. En häck och gjutna grindpollare avgränsar den lummiga tomten från gatan och en grusgång leder fram till byggnadens entré.

Kulturhistorisk värdering: Relativt välbevarad 1920-talsvilla med ursprungliga byggnadsdetaljer som klassicistisk portik flankerad av småspröjsade fönster, utkragad gesims och svängd takform. De två entréerna berättar om den då vanliga företeelsen att inreda två lägenheter i varje villa. Tillsammans med närliggande villor på Billesholmsgatan 1 och Billesholmsgatan 5 är Villa Åsa ett miljömässigt betydelsefullt inslag i stadsbilden.

Åsa 12, ”Hagabo”, Billesholmsgatan 5

Byggår: 1926
Arkitekt: Edvin Tidblad
Byggmästare: –
Byggherre: Frisörmästare Hugo Lagmark

Stor villa i 1 ½ plan med källare, ursprungligen uppförd som tvåbostadshus. Fasader av mörkt helsingborgstegel och svängt mansardtak med enkupigt rött tegel murat i liv med gaveln. En utkragande takgesims löper längs gavelröstena och längs takfoten och går ut en bit på gavlarna. Utkragande omfattningar murade i rullskift finns kring entréerna, och kring oxögefönstren i entréfasaden finns en slät omfattning murad i rullskift. Ett burspråk på entréfasaden mot gatan tillkom år 1939 och frontespisen byggdes på år 1989. Fönstren är sekundära träfönster, vissa äldre med hörnbeslag. Garaget tillkom år 2002 efter rivning av tidigare garage samtida med bostadshuset. Mot gatan avgränsas trädgården av en mur i hålkälstegel med gjutna grindpollare krönta av klot.

Kulturhistorisk värdering: Relativt välbevarad villa i 1920-talsklassicistisk stil, med fasader i karaktäristiskt mörkt helsingborgstegel och stilmässiga detaljer som oxögefönster, gesimser och svängt tak. De två entréerna berättar om den då vanliga företeelsen att inreda två lägenheter i varje villa. Tillsammans med övriga ståtliga 1920-talsvillor på Billesholmsgatan 1 och 3 utgör byggnaden ett miljömässigt värdefullt inslag i stadsbilden.

Åsa 9, ”Villa Åsa”, Billesholmsgatan 3

Åsa 12, ”Hagabo”, Billesholmsgatan 5

Referenser

Arkitekturguide för Helsingborg, Helsingborg, Stadsbyggnadskontoret, 2005

Gustavsson, Karin, *Bevarandeprogram Olympia och Slottshöjden: fastställt av Kommunfullmäktige 1997-03-25*, Bevaringsplanskommittén, Helsingborg, 1998

Bygglovsritningar, Helsingborgs stadsbyggnadskontor

Flicklläroverkets korta era, http://undervisningshistoria.se/flicklaroverkens-korta-era/

Fältmäteribrigaden, *Skånska rekognosceringskartan*, [Faks.], Lantmäteriet, Gävle, 1986

Helsingborgs barnsjukhus: kulturhistorisk dokumentation, Region Skåne, Kristianstad, 2015

Helsingborgs stadslexikon, Helsingborg, Helsingborgs lokalhistoriska förening, 2006

Historiska kartor, Lantmäteriet

Koloniområdena i Helsingborg, en kulturhistorisk förstudie beställd av stadsbyggnadsförvaltningen

Kulturminnesvårdsprogram för Helsingborgs kommun, Helsingborgs museum, Helsingborg, 1991

Ranby, Henrik & Ulfsparre, Anna Christina, *Helsingborgs historia. D. 7:3, Stadsbild, stadsplanering och arkitektur: Helsingborgs bebyggelseutveckling 1863–1971*. [Kulturförvaltningen], Helsingborg, 2005 Stadsplaner Helsingborg, Helsingborgs stadsbyggnadskontor

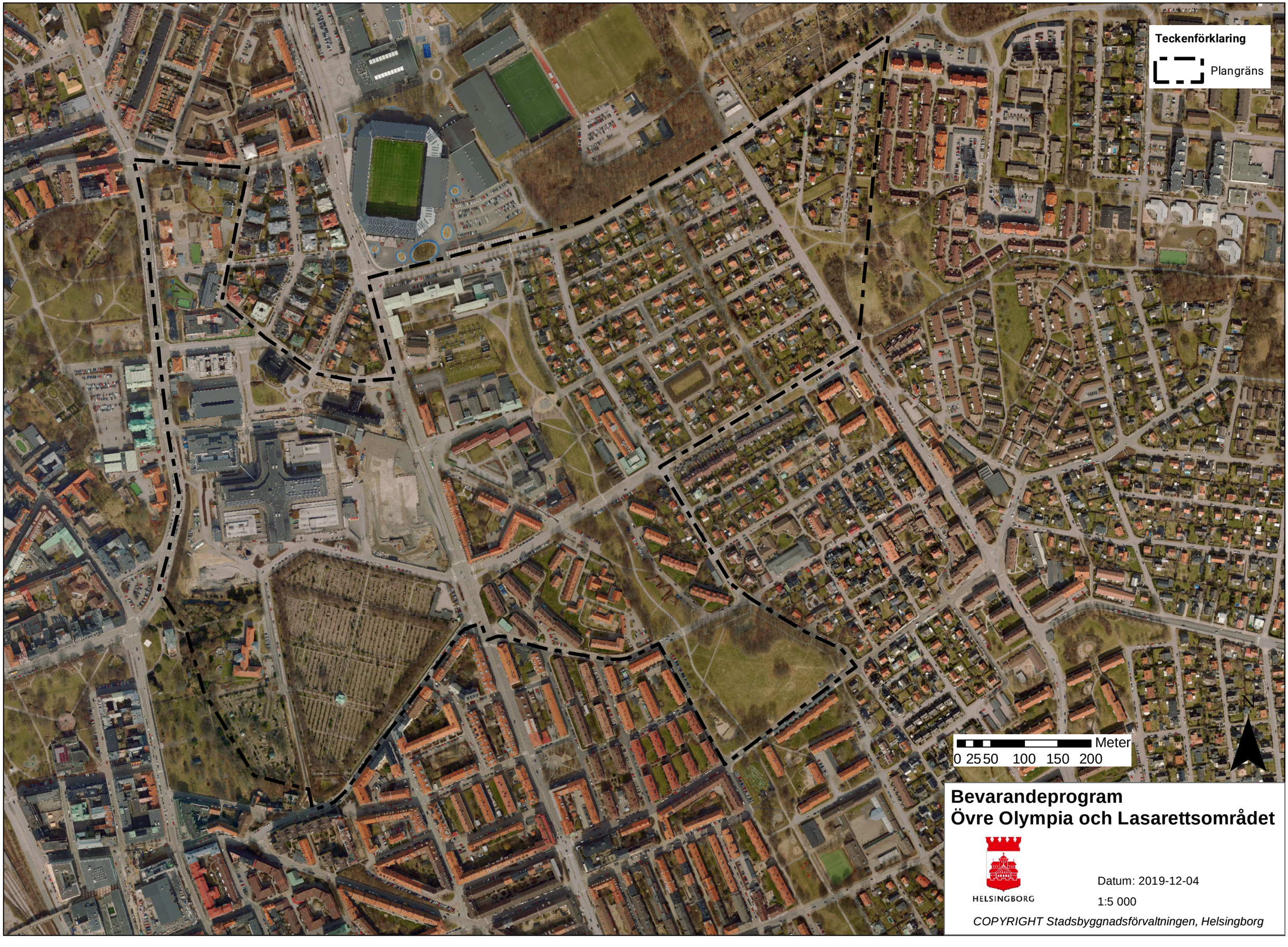

Bevarandeprogram
Övre Olympia och Lasarettsområdet

HELSINGBORG

Datum: 2019-12-04

1:5 000

COPYRIGHT Stadsbyggnadsförvaltningen, Helsingborg

Teckenförklaring

- Plangräns
- Kyrkobyggnad som skyddas av kulturmiljölagen
- Särskilt värdefull bebyggelse enligt PBL 8:13 §
- Bebyggelse av kompletterande värde enligt PBL 8:17 §
- Värdefull miljö - Enhetlig karaktär

Meter
0 25 50 100 150 200

Bevarandeprogram
Övre Olympia och Lasarettsområdet

HELSINGBORG

Datum: 2019-12-04

1:5 000

COPYRIGHT Stadsbyggnadsförvaltningen, Helsingborg

HELSINGBORG